

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

Diplomsko delo
visokošolskega programa

**IZVAJANJE MOJSTRSKIH IZPITOV KOT JAVNO POOBLASTILO
OBRTNO-PODJETNIŠKE ZBORNICE SLOVENIJE**

Kandidatka: Darja Mlakar
Vpisna številka: 04032368
Mentorica: doc. dr. Polonca Kovač

Ljubljana, februar 2009

Povzetek

Diplomsko delo predstavlja izvajanje mojstrskih izpitov kot javno pooblastilo Obrtno-podjetniške zbornice Slovenije. Vsebinsko je najprej predstavljena obrt, zgodovinski pregled obrti in sedanja ureditev obrti v Sloveniji ter primerjalni pregled ureditve obrti v državah članicah Evropske unije. Izpostavljen je predvsem obrtni zakon iz leta 1994, ki je temelj današnjemu obrtno-zborničnemu sistemu v Sloveniji ter spremembe in dopolnitve obrtnega zakona konec leta 2007, ki so v slovensko obrt in podjetništvo prinesle nekatere bistvene spremembe in novosti. Ključna vloga Obrtno-podjetniške zbornice Slovenije je zastopanje interesov obrtnikov in malih podjetnikov v Sloveniji in tudi izven nje. Poleg vloge in položaja Obrtno-podjetniške zbornice Slovenije so prikazane tudi njene pristojnosti in organiziranost. V nadaljevanju je opisano javno pooblastilo. Vlada Republike Slovenije je Obrtno-podjetniški zbornici Slovenije poverila izvajanje javnih pooblastil, ki jih izvaja skladno z določbami obrtnega zakona ter drugih zakonov, drugih predpisov in aktov, izdanih na njihovi podlagi. Osrednji del diplomskega dela predstavlja mojstrske izpite kot upravno oziroma javnopravno zadevo. Opisan je postopek izvedbe mojstrskega izpita, od vloge za pristop, odločbe o pridobitvi mojstrskega naziva, spričevala in mojstrske diplome, do pravnega varstva kandidatov.

Ključne besede: Obrtno-podjetniška zbornica Slovenije, obrt, obrtni zakon, deregulacija obrti, strokovno izobraževanje, javno pooblastilo, mojstrski izpiti, upravni postopek.

Summary

A diploma is presenting information about procedure of muster craftsman exam as a public powered activity given to the Chamber of Craft and Small Business of Slovenia. In a contents, craft as activity and historical overview of the current regulation on crafts in Slovenia is presented, with a comparative review of regulation of crafts in other Member States of the European Union. First of all, the law from the year 1994 that implies basics of nowadays law in Slovenia is underlined. Afterwards, the new chamber's system is presented, according to amendments and modifications of the new law from the year 2007 that brought some significant changes and innovations to Slovenian craft and entrepreneurship. The key role of Chamber of Craft and Small Business of Slovenia is representing the interests of craftsmen and small entrepreneurs at Slovenian national and at a European level. In addition the role and position of chamber and its competences and the organization is shown. Furthermore, its organisation and public power activities are described. The Government of the Republic of Slovenia is given the public powers to the Chamber of Craft and Small Business, which are carried out in accordance to the Law on craft or other laws and regulations or acts issued on their basis. The central part of graduate work represents the master craftsman exams as administrative and public matter. The process of the whole implementation of master examination is described from the first step of the inscription to the whole approach to education by candidates, decision of OZS on the acquisition of the title of master and granting a certificate (master diploma) and finally to the legal protection of candidates.

Key words: Chamber of Craft and Small Business, craft, law of craft, deregulation of craft, education, public power, master craftsman exams, administrative procedure

KAZALO

POVZETEK	ii
SUMMARY	iii
1 Uvod.....	1
2 Obrt v Sloveniji in primerjalni pregled vstopa v obrt.....	4
2.1 Slovenska tradicija organiziranosti obrtnikov	5
2.2 Sedanja ureditev obrti v Sloveniji	7
2.3 Primerjalni pregled ureditve obrti in vstopa v obrt oziroma podjetništvo v državah članicah EU	13
2.4 Analiza vstopa v obrt oziroma podjetništvo v državah članicah EU	14
2.5 Pregled zborničnih sistemov v evropskih državah	17
2.5.1 Javnopravni model zbornic	18
2.5.2 Zasebnopravni položaj zbornic.....	20
2.5.3 Načela povezovanja	21
3 Javno pooblastilo	22
4 Obrtno-podjetniška zbornica Slovenije	25
4.1 Vloga in položaj.....	25
4.2 Pristojnosti in organiziranost	26
5 Mojstrski izpiti	32
5.1 Mojstrski izpiti nekoč in danes	33
5.2 Pregled sedanje ureditve mojstrskih izpitov.....	35
5.2.1 Izvajanje posameznih delov mojstrskega izpita	46
5.2.2 Izpitni odbori.....	48
5.2.3 Opravljanje mojstrskega izpita.....	50
5.2.4 Nadomestilo stroškov opravljanja izpitov	51
6 Postopek izvedbe mojstrskega izpita	53
6.1 Mojstrski izpit kot upravna oziroma javnopravna zadeva	53
6.2 Pristop k opravljanju mojstrskega izpita	54
6.3 Ugotovitev dejanskega stanja in ocena izvedenih dokazov	59
6.4 Roki v postopku opravljanja mojstrskega izpita	62
6.5 Dokončnosti in pravnomočnost, odločba, spričevalo in mojstrska diploma ...	63
6.6 Pravno varstvo PRAVIC kandidatov.....	66
6.6.1 Pritožba	67
6.6.2 Izredna pravna sredstva.....	69
6.6.3 Upravni spor.....	71
7 Zaključek	72
LITERATURA.....	75
VIRI	77
SEZNAM GRAFOV, PREGLEDNIC IN SLIK	78
SEZNAM KRATIC	Napaka! Zaznamek ni definiran.
IZJAVA O AVTORSTVU IN NAVEDBA LEKTORJA	80

1 UVOD

Obrtno-podjetniška zbornica Slovenije je pravna oseba javnega prava (v nadaljevanju OZS), pri poslovanju s tujino se kot ime zbornice uporablja Chamber of Craft and Small Business of Slovenia (ObrZ, Uradni list RS, št. 40/2004-UPB1, 36. člen, 102/2007-ObrZ-D, 15. člen, Statut OZS, Revija Obrtnik, št. 5/2004-UPB, 12/2007-UPB, 4. člen). Je reprezentativno telo, ki ga je ustanovila država v interesu obrtnikov, na katerega se obrne pri problematiki povezani z obrtništvom in malim gospodarstvom. Zastopanje interesov obrti in malega podjetništva je ključna naloga zbornice, saj prinaša dolgoročne koristi vsem članom in izboljšuje položaj in prihodnji razvoj obrti in malega podjetništva tako v Sloveniji, kot tudi širše (Jarec, 2007, str. 4).

V diplomski nalogi predstavljam zgodovinski pogled na razvoj zbornice v Sloveniji, kdaj so se obrtniki prvič organizirali za zastopanje interesov obrti in kako je v njihovo delovanje posegala država. Predstavljam tudi kaj je obrt, zgodovinski pregled ureditve obrti v slovenskem prostoru od leta 1850 dalje ter pomen obrtnega zakona (ObrZ, Uradni list RS, št. 50/1994, 36/2000-ZPDZC, 61/2000-ObrZ-A, 42/2002-ObrZ-B, 31/2003 Odl. US, 18/2004-ObrZ-C, 40/2004-UPB1, 117/2006-ZDavP-2, 102/2007-ObrZ-D) in predvsem njegove spremembe leta 1994, ko je bil sprejet temelj današnjega obrtno-zborničnega sistema.

V slovensko obrt in podjetništvo je nekatere bistvene spremembe in novosti prinesel spremenjeni obrtni zakon koncu leta 2007 (Uradni list RS, št. 102/2007). Tu gre predvsem za olajšave vstopa v obrt ter ohranitev obveznega članstva v OZS tudi v bodoče, z znatno spremenjeno članarino. Tudi te teme se dotikam v svojem diplomskem delu.

OZS je ustanovljena z zakonom kot oseba javnega prava, na katero je država prenesla izvajanje javnih pooblastil. Gre za javnopravno združenje, ki je ustanovljeno predvsem zaradi izvrševanja določenih nalog v javnem interesu. Zakon je torej tisti, ki določi organiziranje obrtno-zborničnega sistema, statusno obliko, ustanovitev, notranjo sestavo organov, naloge, nadzor, financiranje OZS in članstvo v OZS, ki je še vedno obvezno za subjekte, ki opravljajo obrtno dejavnost, obrti podobno dejavnost ali dejavnost domače in umetnostne obrti.

Opredelila sem vlogo OZS v poklicnem in strokovnem izobraževanju, pri čemer se opiram predvsem na mojstrske izpite, katerih izvajanje je kot javno pooblastilo podeljeno Obrtno-podjetniški zbornici Slovenije.

O ponovni uvedbi mojstrskih izpitov so pristojni pričeli razmišljati leta 1995, da bi zaščitili potrošnike pred slabim obrtnim delom in slabimi obrtnimi izdelki (Štirn, 2007, str. 8). Mojstrski izpiti so se izvajali že v času po drugi svetovni vojni. Nazadnje si je bilo mogoče v Sloveniji pridobiti ta naziv v letu 1963. S šolskimi in gospodarskimi reformami v šestdesetih in sedemdesetih letih so bili opuščeni. "Mojster" kot sinonim strokovnjaka rokodelca v poklicu ljudem še vedno ostaja znan (Štirn, 2007, str. 8).

Obrtni mojster ne odraža samo poznavanja stroke in kvalitetnega opravljanja obrtne dejavnosti, temveč pomeni poznavanje spleta širših znanj, ki so potrebna za kvalitetno opravljanje obrtnega dela. Mojster je hkrati tudi učitelj, ki v mozaiku našega poklicnega in strokovnega izobraževanja neobhodno dopolnjuje ta del izobraževalnega sistema. Strokovno je usposobljen, kdor je pridobil mojstrski naziv na področju, na katerem želi učiti dijake (ObrZ-D, 21. člen). Izobraževanje dijakov je namreč lahko zaupano le tistim, ki so strokovno usposobljeni za prenašanje znanja in spretnosti na mlajše rodove (Štirn, 2007, str. 9).

Namen naloge je pobrskati po zgodovinskem spominu in skozi domače in mednarodne primerjave ugotoviti utemeljenost trditve o potrebnosti mojstrskih izpitov v slovenskem izobraževalnem in gospodarskem ter nenazadnje družbenem sistemu nasploh.

Cilj naloge je v tesni povezavi z interesi OZS, ki je bila v imenu svojih članov pobudnik ponovne uvedbe mojstrskih izpitov in je v pripravo in njihovo izvajanje vložila velika finančna sredstva ter obilo strokovnega dela. Cilj je tudi preveritev trditve, da bo večja kakovost izdelkov in storitev obrtnikov na trgu prispevala k večji konkurenčnosti slovenskega obrtnega gospodarstva v evropskem in nenazadnje tudi v globalnem gospodarskem prostoru ter k opuščanju družbenega stereotipa, da je opravljanje obrtniškega dela manj častno.

Prvo izhodišče, ki ga postavljam v pričujoči nalogi je, da so naloge, ki jih OZS izvaja na področju poklicnega in strokovnega izobraževanja pomembne in neobhodne za vzdrževanje kakovosti v izobraževanju, zaradi česar se mora njena vloga na tem področju ohraniti.

Drugo izhodišče temelji na trditvi, da so mojstrski izpiti kot kvalifikacijski pogoj za vstop v obrt primerljivi z regulacijo opravljanja obrtnih dejavnosti v posameznih državah Evropske unije. OZS in država si morata prizadevati za zaščito in razvoj klasične obrti in s tem tudi za varstvo potrošnikov (Štirn, 2007, str. 11).

Tretje izhodišče se nanaša na javno pooblastilo, ki daje OZS pristojnost izvajanja mojstrskih izpitov in vodenje registra mojstrov. Postopek izvajanja pristopa k mojstrskemu izpitu in povezanih vprašanjih se izvaja po pravilih upravnega postopka. Upravni postopek je urejen v Zakonu o splošnem upravnem postopku (ZUP, Uradni list RS, št. 80/1999, 70/2000, 52/2002, 73/2004, 119/2005, 24/2006 – UPB2, 105/2006 – ZUS - 1, 126/2007, 65/2008 - ZUP), saj so le tako zaščitene pravice posameznikov, ki vstopajo v sam proces opravljanja mojstrskega izpita. Organi državne uprave, organi samoupravnih lokalnih skupnosti in nosilci javnih pooblastil morajo postopati po upravnem postopku, kadar odločajo o upravni stvari (ZUP, 1. člen). Upravna stvar pa je vsaka tista stvar: 1) ki spada na eno od pravnih področij, opredeljenih z materialnopravnimi predpisi; 2) glede katere zakon pravi, da se vodi upravni postopek; 3) glede katere obstaja nasprotje med zasebno in javno koristjo. Javno pooblastilo za vodenje postopka in odločanje v upravnih zadevah se podeli z zakonom (ZUP, 1. člen). Obrtni zakon daje OZS pristojnost za odločanje v upravni

stvari. Postopek opravljanja mojstrskega izpita je zaznamovan z vrsto posebnosti, ki jih predstavljam v pričujoči nalogi.

Naloga je razdeljena na sedem vsebinskih sklopov. V uvodnem delu naloge je izdelana zasnova diplomskega dela. V drugem sklopu naloge je predstavljena ureditev obrti v Sloveniji in v nekaterih izbranih državah članicah Evropske unije. Tretji sklop opisuje javno pooblastilo. V četrtem sklopu je predstavljena Obrtno-podjetniška zbornica Slovenije, njena vloga, organiziranost in pristojnosti. Peti in šesti sklop je namenjen podrobnejši predstavitvi mojstrskih izpitov, s poudarkom na dejstvu, da se mojstrski izpiti izvajajo kot javno pooblastilo, zaradi česar so podvrženi pravilom upravnega postopka. V zaključnem delu diplomske naloge pa sem strnila vse ugotovitve ter bodisi ovrгла ali pa potrdila izhodišča, ki sem jih zastavila v pričujoči zasnovi diplomske naloge.

2 OBRT V SLOVENIJI IN PRIMERJALNI PREGLED VSTOPA V OBRT

Obrt je neločljivo povezana s človeško kulturo in civilizacijo. Predstavlja nosilni sestavni del kulturnega in civilizacijskega razcveta človeštva na zemlji in jo lahko brez pretiravanja označimo kot enega najboljšežnejših področij človeške dejavnosti v boju za obstoj. Najbolj jasno se to pokaže, ko vidimo, da veliko ljudstev našega planeta vse do današnjih dni niso presegla obrtnih osnov in mej svojega gospodarsko tehničnega obstoja (Tome, 1998, str. 5).

Obrtni zakon določa, kaj je obrtna dejavnost, pogoje za opravljanje obrtne dejavnosti, obrti podobne dejavnosti ter dejavnost domače in umetnostne obrti (ObrZ-D, 1. člen). Obrtna dejavnost je pridobitna dejavnost, ki se deli na obrtno, obrti podobno in dejavnost domače in umetnostne obrti (ObrZ-D, 1. člen). Obrtna dejavnost je tista, za katere veljajo naslednje značilnosti: 1) da gre za proizvodno ali storitveno dejavnost na podlagi individualnih naročil, da se opravlja proizvodnja le v majhnih serijah ter da serijska proizvodnja ne obsega pretežnega dela dejavnosti; 2) da se uporabljajo stroji, orodja in tehnične naprave, ki so primerne za opravljanje dejavnosti po predhodni točki in da nimajo značilnosti tekočih trakov ali avtomatiziranega delovnega procesa, 3) da se opravlja trajno (ObrZ-D, 5. člen).

Pravico do opravljanja obrtne dejavnosti, za katero je potrebna ustrezna poklicna usposobljenost ter dejavnosti domače in umetnostne obrti se pridobi na podlagi obrtnega dovoljenja in vpisa v obrtni register (ObrZ-D, 5. člen). Pogoj za pridobitev obrtnega dovoljenja je najmanj poklicna kvalifikacija oziroma ustrezna poklicna ali strokovna izobrazba, mojstrski izpit, kar podrobneje ureja uredba o obrtnih in obrti podobnih dejavnosti. Če za opravljanje obrtne dejavnosti izobrazbeni pogoj ni predpisan, pridobi posameznik pravico za opravljanje obrtne dejavnosti z vpisom v obrtni register, ki ga opravi OZS po uradni dolžnosti z izdajo ustreznega sklepa (ObrZ-D, 6. člen). Pogoj za pridobitev obrtnega dovoljenja za dejavnost domače in umetnostne obrti je mnenje OZS na podlagi ocene posebne strokovne komisije, ali se določen izdelek šteje za predmet domače in umetnostne obrti (ObrZ-D, 15. člen). Pravico opravljanja obrti podobne dejavnosti pa posameznik pridobi z vpisom v obrtni register, ki ga opravi OZS po uradni dolžnosti na podlagi obvestila upravljavca poslovnega registra (AJPES).

OZS vodi obrtni register, v katerega vpiše fizične in pravne osebe, ki opravljajo obrtno dejavnost, obrti podobno dejavnost ter dejavnost domače in umetnostne obrti in osebo oziroma osebe, ki izpolnjujejo pogoje za opravljanje dejavnosti. Obrtni register je javna knjiga (ObrZ-D, 19. člen).

2.1 SLOVENSKA TRADICIJA ORGANIZIRANOSTI OBRTHNIKOV

Slovenski obrtniki imajo večstoletno tradicijo organiziranosti. Že v času srednjeveških cehev so se obrtniki povezovali zaradi zaščite pred rušilno konkurenco in za zagotavljanje primerne statusa obrtnikov v tedanji družbi, tudi za privilegije (Glas et al., 2005, str. 35). Spoštovanje pravil, stroga disciplina, avtonomnost - vse to in mnogo drugega je krasilo cehe, ki so bili tudi premožni. Njihovo delovanje pa ni bilo samo strokovno, ampak so delovali tudi na moralnem in vzgojnem področju. Porajali so se prvi zametki organiziranega socialnega skrbstva obrtnikov (Jarec et al., 2004, str. 10).

Obrtniki sami so se za zastopanje interesov obrti organizirali leta 1837. Država je posegla v to delovanje obrtnikov z ustanovitvijo Zbornice za trgovino, obrt in industrijo leta 1850, vendar so obrtniki skušali v zbornici uveljaviti svoje interese za različne oblike podpore in za ustrezno izobraževanje. Še bolj zavzeto so se obrtniki povezali prek obrtnih zadrug. Leta 1922 je v Sloveniji delovalo 60 različnih obrtnih zadrug in združenj obrtnikov, z obrtnim zakonom iz leta 1932 (Službene novine kraljevine Jugoslavije, 1931, št. 262/LXXXI/558) pa je postalo članstvo v obrtniških strokovnih združenjih obvezno, zato se je okoli 25.000 slovenskih obrtnikov v obdobju pred 2. svetovno vojno povežalo v 168 strokovnih obrtniških združenj in še 54 drugih združenj (Glas et al., 2005, str. 35). Obrtniki so v teh združenjih predvsem skrbeli za izobraževanje, za informacije preko svojih glasil in tudi za finančno plat.

Po 2. svetovni vojni je Obrtniška zveza Slovenije zastopala interese zasebne obrti, od leta 1950 pa so začele nastajati obrtne zbornice. Obrtni zakon je leta 1950 uveljavil Obrtno zbornico LR Slovenije, vendar bolj kot predstavnico državne obrtne dejavnosti in ne zasebnih obrtnikov. Leta 1965 je nastala enotna Gospodarska zbornica Slovenije (v nadaljevanju GZS), ki pa ni bila močan predstavnik interesov zasebne obrti, ki je tedaj doživela najnižjo točko v stoletnem razvoju. Obrtniki so zato začeli organizirati svoje združenje in se o tem dogovorili leta 1967, na obrtniškem zboru v Dobrni. Marca 1968 je nastalo Združenje zasebnih obrtnikov v Ljubljani, v letih 1968-69 je sledila ustanovitev 12 združenj po Sloveniji, vsa na temelju prostovoljne dejavnosti članov (Glas et al., 2005, str. 35).

7. decembra 1969 so po razpravi na teh združenjih ustanovili samostojno obrtniško organizacijo, Zvezo združenj samostojnih obrtnikov Slovenije, ki je združevala samostojne obrtnike, avtoprevoznike in zasebne gostince. Zveza je skrbela za strokovni razvoj in napredek obrtništva ter za njegovo mesto v gospodarskem in političnem sistemu. V obrtnem zakonu leta 1973 je že prišlo do načela o enakem položaju samostojnega osebnega dela in delavcev v združenem delu. Leta 1977 so se začele razprave o obveznem organiziranju obrtnikov, leta 1978 je omenjena zveza dobila položaj splošnega združenja v okviru GZS, leta 1979 pa je postalo članstvo obrtnikov v obrtnih združenjih obvezno. To je bila sicer značilnost močnih obrtnih zbornic po Evropi v tedanjem času (Glas et al., 2005, str. 35).

9. marca 1979 so se obrtniki odločili, da ustanovijo Zvezo obrtnih združenj Slovenije (v nadaljevanju ZOZS), ki je prevzela zbornične naloge GZS za področje obrti. Kot zveza je bila krovna organizacija 56 obrtnih združenj po Sloveniji, z vrsto odborov in

sekcij. V obdobju 1980-1990 se je zbornična mreža po Sloveniji krepila, ustvarila materialno podlago z območnimi obrtnimi domovi, intenzivno je sodelovala pri tedanji liberalizaciji odnosa države do obrti, in sicer pri odpravi vrste omejitev, ki so veljale za obrtnike. Junija 1986 je ZOZS pridobila svoj sedež v Domu obrtnikov Slovenije na Celovški 71 v Ljubljani. V razmerju do države je ZOZS uspela na nekaterih področjih, manj uspešna je bila pri sodelovanju z republiško davčno upravo, kar kaže na tradicionalno slab odnos uprave do uspešnih zasebnih podjetniških enot. OZS je nastala iz ZOZS 26. marca 1991, s čimer je obrt dobila svojo avtonomno zbornico, ki ni bila »pastorek« Gospodarske zbornice Slovenije. Po Sloveniji so se občinske obrtne zbornice preoblikovale v 62 območnih obrtnih zbornic (v nadaljevanju OOO), kar je bilo nujno zaradi spremembe občin. Prav te območne enote so s svojo razporeditvijo po vsej Sloveniji močan dejavnik podpore obrtnikom. Obrtni zakon iz leta 1994 (ObrZ, Uradni list RS, št. 50/1994) je okrepil vlogo OZS kot institucije javnega prava, ki izvaja številna javna pooblastila. S tem naj bi postala pravi partner državi, ki pa ni bila vselej voljna upoštevati to partnerstvo pri vrsti zakonskih in regulativnih predpisov. Prav zato je že leta 1991 OZS prvič postavila pred državo sveženj svojih zahtev, kar je postalo praksa tudi v nadaljnjem delovanju OZS (Glas et al., 2005, str. 36).

Obrt je z Obrtnim zakonom leta 1994 izgubila poseben status, postala je dejavnost, v kateri obrtniki na poseben način opravljajo obrtne ali obrti podobne dejavnosti. Pravno-organizacijski status obrtne enote ni bil več pomemben. OZS je pridobila številna javna pooblastila, ki so okrepila njeno vlogo, vendar tudi povečala število strokovnih delavcev. OZS se je vse bolj usmerjala na promocijo obrti doma in v tujini (s podporo svojim članom pri sodelovanju na sejmih doma in v tujini), v organizacijo poslovno-informacijskega sistema in v večjo vlogo pri poklicnem izobraževanju.

OZS se je torej že na samem začetku začela pripravljati na novo vlogo - vlogo partnerja državi v pravem pomenu besede. Z novim obrtnim zakonom, sprejetim leta 1994, je postala pomembna institucija javnega prava s številnimi javnimi pooblastili, ki jih je nanjo prenesla država - od izdajanja obrtnih dovoljenj in vodenja obrtnega registra do izvajanja pomočniških in mojstrskih izpitov. Dobila je torej vlogo, kot jo imajo obrtne zbornice v večini evropskih držav (Jarec et al., 2004, str. 34).

V tem razvoju je zaradi neustreznih predpisov OZS zamudila možnost, da bi postala združenje vseh obrtnikov in podjetnikov, zato so podjetniki svoje Združenje podjetnikov Slovenije (ZPS) organizirali v okviru GZS. Leta 1997 so obrtniki zavrnil vladni predlog o »podjetniški« zbornici, ki ni ustrezno rešil dilem obrtniške lastnine v obrtnih zbornicah ter ohranjanja obrtniške identitete. Vseeno pa je OZS delovala v interesu vseh podjetnikov, saj je v svojih zahtevah opozarjala na probleme, ki so v veliki meri pestili vse manjše zasebne gospodarske osebe, ne le obrtnikov (Glas et al., 2005, str. 36).

Celotna zgodovina interesnega združevanja obrtnikov in podjetnikov na slovenskem ozemlju kaže temeljno jedro: država je z zakonodajo bistveno posegala v sestavo članstva ter v organizacijo obrtnikov in podjetnikov, pogosto z ideološko zasnovo ali pa s težnjo, da nevtralizira zahteve obrtnikov in podjetnikov po ustreznem položaju. V redkih obdobjih je bila bolj pripravljena prisluhniti potrebam obrtnikov, zato pravi

partnerski odnos še vedno ni dovolj razvit in OZS se je na to odzivala s publikacijo zahtev, ki naj bi olajšale poslovanje obrtnikom in s tem uresničevale z razvojem obrti širši družbeni interes po rasti in zaposlovanju. Na to nekonsistentno politiko države so se obrtniki in podjetniki odzivali s samoiniciativnim prostovoljnim organiziranjem v združenja, zadruga ali zbornice, ki so nastajale na lokalni ravni in se na nacionalni ravni povezale v združenje. Težnja obrtnikov je bila, da se osamosvojijo in rešijo »varuštva« s strani Gospodarske zbornice Slovenije, ki od svojega nastanka ni bila naravnana k zagotavljanju avtentičnih interesov malih, zasebnih gospodarskih enot, saj je bil ta interes pogosto odveč velikim družbenim podjetjem (Glas et al., 2005, str. 37).

Zgodovina obrtno zborničnega sistema kaže tudi na razvojni krog, ko se zbornica, ki je nekoč združevala praktično vse slovenske podjetnike, po stoletju stanovske organizacije obrtnikov ponovno vrača v obliko Zbornice obrti in podjetništva. Dejstvo je, da se je v socialističnem obdobju, ki ni dopuščalo možnosti sodobne podjetniške iniciative, zbornica logično osredotočila na obrtnike kot nosilce zasebne lastnine in neposrednega delovnega angažiranja lastnika, vendar je vključila vrsto podjetnikov iz podobnih dejavnosti, iz same obrti pa je tudi zraslo veliko število podjetniških enot po razcvetu zasebnega podjetništva po letu 1990. Tako se z idejo Zbornice obrti in podjetništva ponovno združujejo nosilci podjetniške iniciative v Sloveniji, kar je smiselno zaradi njihovega enotnega nastopa pri ustvarjanju podjetniške kulture in okolja ter zaščiti pred birokratskimi in ne-podjetniškim ravnanjem politike (Glas et al., 2005, str. 37).

2.2 SEDANJA UREDITEV OBRTI V SLOVENIJI

Temelj današnjemu obrtno - zborničnemu sistemu je postavil Obrtni zakon, ki je začel veljati 20. avgusta 1994. Po omenjenem obrtnem zakonu, ki si ga je obrt prvič napisala čisto sama, je obrt postala način dela v določenih dejavnostih. Dotlej je bila namreč - v vsej povojni ureditvi, torej skoraj 50 let - status. Obrtnik je bil »delovni človek, ki je s samostojnim delom s sredstvi v lasti občanov, skladno z določbami obrtnega zakona opravljal obrtno, gostinsko, turistično, prometno, kmetijsko, gozdarsko ali ribiško dejavnost, se ukvarjal s trgovino na drobno in nudil intelektualne storitve gospodarskega značaja ter opravljal druge dejavnosti, katerih opravljanje po zakonu ni bilo prepovedano«. Obrtniki so bili tako vse fizične osebe, ki so opravljale gospodarsko dejavnost z zasebno lastnino. Po takratni delitvi gospodarskih subjektov na družbeno lastninske in zasebno lastninske je bilo mogoče opravljati gospodarsko dejavnost v zasebni lastnini le po obrtnem zakonu, in sicer kot obrtno dejavnost (Jarec et al., 2004, str. 37). Definicija obrti je torej izhajala iz statusa obrtnika.

Obrtni zakon je v ospredje vrnil obrtno znanje – mojstrski izpit – kot temeljno značilnost obrti, statusna vprašanja pa je prepustil statusni zakonodaji (Zakon o gospodarskih družbah, ki je glede tega tudi obrti omogočil popolno svobodo in enakopravnost). Če je prej veljalo, da so bili obrtniki vsi, ki so svojo dejavnost opravljali kot zasebniki, so bili po novem le še tisti, ki so na obrtni način opravljali določene obrtne ali obrti podobne dejavnosti in so izpolnjevali določene zahteve, med

njimi najpomembnejšo – mojstrski izpit (mojstrski izpiti so dejansko zaživel šele leta 2000, saj je bilo potrebno pripraviti vse potrebno za njihovo izvajanje). Pri tem ni bilo več pomembno, v kakšni statusni obliki je nekdo opravljal obrtno dejavnost; kot samostojni podjetnik ali kateri koli družbi (Jarec et al., 2004, str. 38).

Obrtni zakon iz leta 1994 je bil v 14 letih štirikrat noveliran in enkrat presojan s strani ustavnega sodišča.

V letu 2000 so bile sprejete dopolnitve obrtnega zakona (Uradni list RS, št. 36/2000, 61/2000), ki v novem VIII. a poglavju določajo pogoje za opravljanje obrtne dejavnosti oseb iz držav članic Evropske unije, s čimer je bil obrtni zakon usklajen s smernicami EU. Cilj in načela navedenih sprememb in dopolnitev obrtnega zakona so bile, da se za državljane in pravne osebe držav članic EU odpravijo diskriminatorni ukrepi oziroma tisti ukrepi, ki nasprotujejo ali niso v skladu s primarno in sekundarno zakonodajo prava EU.

V letu 2002 so bile sprejete spremembe in dopolnitve obrtnega zakona (Uradni list RS, št. 42/2002), s katerimi se je dodatno uredilo področje pobiranja in izterjave zborničnega prispevka ter določilo obveznost letne objave zborničnega prispevka v Uradnem listu RS. Obrtni zakon je bil na podlagi vložene pobude presojan tudi s strani Ustavnega sodišča RS, ki je v tej zadevi 6.3.2003 izdalo odločbo (Odločba št: U-I-90/99-30, Uradni list RS, št. 31/2003), s katero je ugotovilo, da bi moral obrtni zakon glede članarine kot javne dajatve določati, v kolikšnem delu se dejavnosti zbornice financirajo s članarino. Prav tako bi že z zakonom moral biti predviden nadzor države nad določanjem članarine in določen ali vsaj določljiv postopek za odmero in izterjavo članarine. Ugotovilo je tudi, da obrtni zakon nima določb, ki bi zagotovile, da bi bila stališča, oblikovana v organih OZS, reprezentativen odraz interesov obrti. Ustavno sodišče RS je ugotovilo, da je zaradi navedenih pomanjkljivosti obrtni zakon v neskladju z Ustavo RS in naložilo, da je neskladnosti potrebno odpraviti do 31.12.2003.

Ustavno sodišče je presojalo potrebnost in ustavno dopustnost obveznega članstva v OZS in ugotovilo, da je potrebno in ustavno dopustno, da OZS ostane organizirana kot zbornica z obveznim članstvom in posledično z obveznim plačevanjem članarine in da s tem ne krši niti 42. niti 35. člena Ustave RS. Obvezno članstvo je torej ustavno dopustno in je obvezno za subjekte, ki opravljajo obrtno dejavnost, obrti podobno dejavnost in dejavnost domače in umetnostne obrti.

Spremembe in dopolnitve obrtnega zakona, ki so bile sprejete leta 2004 (Uradni list RS, št. 18/2004, 40/2004), se nanašajo na dopolnjeno definicijo opravljanja obrtnih in obrti podobnih dejavnosti, z novo poklicno opredelitvijo obrtnih dejavnosti, na zmanjšanje oziroma ukinitvev kvalifikacijskih in drugih pogojev za opravljanje obrtnih in obrti podobnih dejavnosti, na terminološko uskladitev z Zakonom o poklicnem in strokovnem izobraževanju (Uradni list RS, št. 12/1996, 44/2000, 86/2004, 79/2006) in na uskladitev zakona z odločbo Ustavnega sodišča RS. Tako obrtni zakon skladno z odločbo Ustavnega sodišča Republike Slovenije določa osnove za določanje članarine, nadalje določa dejavnosti tako za obrtno zbornico kot območne obrtne zbornice, ki se financirajo s članarino. Obrtni zakon določa tudi okvirno sestavo organov zbornice

(skupščina, upravni odbor, nadzorni odbor, organizacijsko-kadrovska komisija, predsednik in podpredsednik ter generalni sekretar) in način sprejemanja odločitev, s čimer se zagotavlja, da sprejete odločitve na teh organih predstavljajo reprezentativni odraz interesov obrti.

Obrtni zakon (ObrZ, Uradni list RS, 50/1994, 36/2000, 61/2000, 42/2002, 31/2003 Odl. US, 18/2004, 40/2004, 117/2006, 102/2007) v 9. členu določa sledeče pogoje za pridobitev obrtnega dovoljenja:

- mojstrski naziv za obrtno dejavnost, ki jo želi oseba opravljati, ali
- najmanj višja strokovna izobrazba ustrezne smeri, z najmanj triletnimi izkušnjami v poklicu, za katerega želi oseba pridobiti obrtno dovoljenje, ali
- če je stranka že opravljala obrtno dejavnost, in sicer:
  - 6 zaporednih let je opravljala dejavnost iz seznama obrtne dejavnosti kot samozaposlen ali kot poslovodni delavec, ali
  - 3 zaporedna leta je opravljala dejavnost iz seznama obrtne dejavnosti kot samozaposlen ali kot poslovodni delavec, če dokaže, da se je predhodno vsaj tri leta usposabljala za to dejavnost, kar potrjuje nacionalno priznana listina, ali kar pristojni strokovni organ šteje kot izpolnitev zahtev, ali
  - 3 zaporedna leta opravljala dejavnost iz seznama obrtne dejavnosti kot samozaposlen ali kot poslovodni delavec, kar dokaže, da je to dejavnost opravljala najmanj 5 let kot zaposlena oseba, ali
  - 5 zaporednih let opravlja dejavnost iz seznama obrtne dejavnosti kot poslovodni delavec, pri čemer je vsaj tri od petih let bila na strokovnih položajih z odgovornostjo za določene sektorje podjetja in pri čemer dokaže, da je opravila vsaj triletno predhodno usposabljanje za to dejavnost, kar potrjuje nacionalno priznana listina ali kar pristojni strokovni organ šteje kot izpolnitev zahtev.

Spremenjen obrtni zakon (ObrZ, Uradni list RS, št. 18/2004, 40/2004) je vnesel pomembne spremembe tudi glede pristopnih pogojev za opravljanje mojstrskega izpita (ObrZ, 28. člen). Tako lahko pristopi k mojstrskemu izpitu vsakdo, ki ima najmanj srednjo poklicno izobrazbo katerekoli smeri (ob ustreznih izkušnjah v poklicu). Skladno z obrtno zakonodajo (ObrZ, Uradni list RS, 50/1994, 36/2000, 61/2000, 42/2002, 31/2003 Odl. US, 18/2004, 40/2004, 117/2006, 102/2007) ima pravico do opravljanja mojstrskega izpita, kdor:

- je pridobil srednjo poklicno izobrazbo (katerekoli smeri!) in ima vsaj tri leta izkušenj na področju, na katerem želi opravljati mojstrski izpit, ali
- je pridobil srednjo strokovno izobrazbo (katerekoli smeri!) in ima vsaj dve leti izkušenj na področju, na katerem želi opravljati mojstrski izpit, ali
- ima najmanj višjo strokovno izobrazbo in vsaj eno leto izkušenj na področju, na katerem želi opravljati mojstrski izpit.

Sprememba obrtnega zakona ločeno določa definicijo opravljanja obrtnih in obrti podobnih dejavnosti, pri čemer se za opravljanje obrtnih dejavnosti še vedno zahteva obrtno dovoljenje, medtem ko se za opravljanje obrti podobnih dejavnosti to ukinja. Pravico do opravljanja obrti podobne dejavnosti se pridobi z vpisom v obrtni register, ki ga opravi OZS po uradni dolžnosti (ObrZ, 6. člen). Obrti podobno dejavnost definira kot tisto, ki temelji na velikosti podjetja, in sicer da ta spada med male družbe (samostojni podjetnik posameznik in gospodarske družbe). Nadalje je

omenjeni obrtni zakon povsem odpravil kvalifikacijski pogoj za opravljanje obrti podobne dejavnosti ter dodal izločitveni kriterij, ki se nanaša na dejstvo, da se šteje za obrti podobno dejavnost le tista, ki se v podjetju opravlja kot glavna dejavnost ter izločil tiste dejavnosti, ki niso tradicionalno povezane z obrtjo, čeprav so bile v preteklosti urejene z obrtno zakonodajo (trgovska obrt...).

Sprememba obrtnega zakona je tako ukinila listo A obrtnih dejavnosti in listo B obrti podobnih dejavnosti, ki jih je določila vlada z uredbo in sta bili sestavni del obrtne zakonodaje. Tako je vlada sprejela uredbo, s katero je določila obrtne dejavnosti in mojstrske nazive ter obrti podobne dejavnosti (Uredba o določitvi obrtnih dejavnosti in mojstrskih nazivov in obrti podobnih dejavnosti – Uradni list RS, št. 18/2004).

Konec leta 2007 in začetek leta 2008 pa predstavljata za slovensko obrt in malo podjetništvo zagotovo prelomno dejanje. Vlada RS je sprejela novelo obrtnega zakona (ObrZ-D, Uradni list RS, št. 102/07).

Obrt je bila doslej razdeljena v tri sklope: v obrtne dejavnosti, obrti podobne dejavnosti ter domačo in umetnostno obrt. Kdor je hotel opravljati katero izmed obrtnih dejavnosti, je moral imeti mojstrski izpit ali višjo ali pa visoko izobrazbo ustrezne smeri. Za vse, ki so imeli zgolj poklicno ali srednjo strokovno izobrazbo, je bil torej vstop v obrtne dejavnosti v resnici dokaj težaven, saj so morali opraviti mojstrski izpit. Obrti podobne dejavnosti pa so bile že od leta 2004 oproščene kvalifikacijskih pogojev. Do takrat je bilo treba za te dejavnosti opraviti preizkus strokovne usposobljenosti, nekaj podobnega, kot so danes nacionalne poklicne kvalifikacije (Sedovnik v: Jarec, 2007, str. 6).

Po noveli ObrZ-D so obrtne dejavnosti razdeljene na dve ravni: za nekatere ni potrebno izpolnjevati nikakršnih izobrazbenih zahtev, za druge pa; v načelu gre za dejavnosti, ki so potencialno nevarne zdravju in okolju. Kakšna izobrazba je potrebna za posamezne dejavnosti, pa določa vladna uredba, ki je začela veljati 22.2.2008 (Uredba o določitvi obrtnih dejavnosti in obrti podobnih dejavnosti, Uradni list. RS, št. 18/08). Zakon kot možne kriterije določa srednjo poklicno in srednjo strokovno izobrazbo, kamor sodi tudi mojstrski izpit, ter ustrezno višjo ali visoko strokovno izobrazbo. Poleg tega je v zakonu kot ustrezen pogoj dopuščena tudi ustrezna nacionalna kvalifikacija.

Tako se po ObrZ-D ohranja obrtna dovoljenja le za tiste obrtne dejavnosti, za katere je za vstop v obrt določen kvalifikacijski pogoj, medtem ko za ostale obrtne dejavnosti, kjer kvalifikacijski pogoj ni določen, obrtno dovoljenje nadomešča s sklepom, ki ga izda OZS po uradni dolžnosti. Zagotovo ta sprememba pomeni zmanjšanje administrativnih ovir pri vstopu v obrtno dejavnost.

Z novelo ObrZ-D Slovenija sledi trendom v Evropi. V veliki večini držav EU, ne glede na to, ali obrt urejajo s posebnim zakonom ali ne, je za opravljanje vseh dejavnosti, ki so lahko nevarne za zdravje in življenje ljudi ter okolja, predpisan kvalifikacijski pogoj. Zahtevana izobrazbena raven pa je od države do države različna – ponekod zadošča srednja poklicna izobrazba, drugod zahtevajo celo višjo strokovno izobrazbo (Sedovnik v: Jarec, 2007, str. 6). V nadaljevanju preglednica 1 prikazuje pregled

ureditve obrti in vstopa v obrt ter opredelitev pomena poklicne usposobljenosti v nekaterih državah članicah Evropske unije, vključno s Slovenijo.

Novosti po ObrZ-D so brez dvoma olajšale vstop v obrt vsem z ustrežno izobrazbo. V dejavnostih, ki jih ni mogoče šteti med človeku ali okolju nevarne, pa je vstop celo popolnoma prost. Zato lahko pričakujemo, da se bo za obrt odločilo več ljudi. Bo pa olajšan vstop v obrt vplival tudi na legalizacijo sive ekonomije. Zanj so bili namreč pogosto vzrok prav prezahtevni pogoji za legalno delo. Z liberalizacijo obrtnih dejavnosti sledimo Evropi. Tudi Nemčija na primer, ki je bila dolga leta na tem področju zelo konzervativna, je pred tremi leti število obrtnih dejavnosti, za katere je potreben mojstrski izpit, z 92 znižala na 41 (Sedovnik v: Jarec, 2007, str. 6).

Liberalizacija kvalifikacijskega vstopa v obrtne dejavnosti dolgoročno pomeni razvrednotenje poklicnega in strokovnega izobraževanja, saj se bo prenašanje znanj na mlajše rodove precej skrčilo. Za nekatera poklicna področja (čevljarstvo, šiviljstvo...) bo to pomenilo nepopravljive posledice. Prav tako pa bo padla kvaliteta storitev in izdelkov. Po drugi strani pa to odpira nove dimenzije za pridobitev mojstrskega naziva. Mojster bo tako resnično sami tisti, ki bo dokazal, da zna več kot drugi in tudi zato lahko izobražuje vajence.

Druga novost po ObrZ-D je ohranitev obveznega članstva. Obrtno-podjetniška zbornica je zbornica z obveznim članstvom. Kot taka sodi med osebe javnega prava, člane združuje po principu obveze. Status pravnih oseb javnega prava izhaja že iz splošnih značilnosti teh oseb, to so ustanovitev z javnopravnim aktom - npr. zakonom, uredbo (Kovač, 2008, str. 1).

V zvezi z vprašanjem obveznega oziroma prostovoljnega članstva je Ustavno sodišče RS v več primerih odločalo o upravičenosti obveznega članstva. To vprašanje je posebej pomembno tako v smislu eksterne veljavnosti sicer internih aktov zbornic z obveznim članstvom (saj gre za kogentne norme) kot glede plačevanja članarin kot obveznih dajatev. Obvezno članstvo ni v nasprotju s pravico do svobodnega združevanja (42. člen Ustave RS) niti svobodo gospodarske pobude (74. člen Ustave RS), ker je 1) zbornica po zakonu ustanovljena zaradi opravljanja nekaterih nalog v javnem interesu (in ne gre za združevanje kot uresničevanje zasebnih interesov članov) in se zato financira iz javnih dajatev ter 2) ne ovira gospodarskih subjektov, da bi se ne mogli vključiti v prostovoljne oblike povezovanja (Kovač, 2008, str. 3).

Tako je moč sklepati, da obvezno članstvo ni model, ampak posledica javnopravne zbornice, ki deluje v javnem interesu. S tem člani niso udeleženi le pri koristih, ki jih nudi OZS, temveč se nanje porazdelijo tudi bremena, ki jih prinese izvrševanje nalog naloženih OZS. Ob vzpostavitvi prostovoljnega članstva v zbornicah bi se lahko zgodilo, da zbornice ne bi imele več interesa sodelovati na področju poklicnega in strokovnega izobraževanja. Tega se vlada še kako zaveda in bremena, ki ga sedaj nosijo zbornice, ni pripravljena prenesti nase.

Članarina ima pravno naravo davka, torej javnopravne dajatve. Poleg izvajanja javnih pooblastil, je ključna naloga OZS tudi odmera obveznega članskega prispevka – članarine (Kovač, 2008, str. 1). Za samo višino in način (postopek) odmere sta

ključna določba šestega odstavka 39. člena ObrZ-D in 18. člen Statuta OZS, po katerem način plačevanja članarine določi skupščina OZS s sklepom, ki ga objavi v Uradnem listu RS (Kovač, 2008, str. 5).

Bistvena novost je, da je odslej članarina ena sama, skupna za OZS in območne zbornice. Doslej so imele območne obrtne zbornice zelo različne članarine, saj so jih avtonomno določale same. Odslej med seboj primerljivi obrtniki po vsej državi plačujejo enako članarino v višini od 10 do 50 evrov mesečno, odvisno od števila delavcev, ki jih zaposlujejo. Poraba članarine je strogo namenska. V skladu z ObrZ-D, OZS svojim članom za članarino nudi le zastopanje njihovih interesov pred oblastjo in sindikati, informiranje in splošno svetovanje; za vse individualne storitve morajo člani doplačati (Sedovnik v: Jarec, 2007, str. 7). ObrZ-D določa (39. člen), da gre 65 odstotkov članarine območnim obrtno-podjetniškim zbornicam, 35 pa OZS. Skupščina OZS lahko to razmerje spremeni za pet odstotnih točk navzgor ali navzdol, torej od 60 : 40 do 70 : 30, vedno v korist območnim zbornicam.

Neurejena razmerja glede višine članarine, postopka odmere in izterjave članarine, kršenje veljavnih zakonov, protipravno postopanje nosilca javnega pooblastila itd., obravnava avtorica članka »Izterjava članarine OZS« dr. Polonca Kovač, v reviji Javna uprava, 2008. Kritično ovrednoti dosedanje postopanje in odgovornost poglavitnih akterjev v razmerju do države, državne zbornice, pravic in obveznosti zavezancev ter predvsem javne koristi. Nekaj navedb iz članka:

- ko gre za javno dajatev, mora zakon in ne nižji akt določiti kriterije za določitev članarine in nadzor. Ustavno sodišče RS je poudarilo, da mora biti že iz zakona, ki dajatev uvaja, in ne šele iz podzakonskega predpisa razvidno in predvidljivo, kaj država zahteva od davkoplačevalca;
- z vidika varstva pravic zavezancev je povsem nesprejemljiva določba šestega odstavka 39. člena ObrZ, ki pravi, da OZS »obvesti člana« o višini in načinu plačila članarine. Dejansko gre za odločitev v konkretni zadevi z aplikacijo splošnih norm na konkretni dejanski stan o obveznosti osebe s področja upravnega prava, torej bi morala biti o odmeri (mesečne) članarine izdana upravna odločba, kot terja 2. člen Zakona o splošnem upravnem postopku;
- sporno je, da Sklep o načinu plačevanja članarine izvirno (brez podlage v zakonu) določa, da se velikost podjetja (število zaposlenih je po ObrZ kriterij za višino članarine) določa »na podlagi zadnjih podatkov iz poslovnega poročila, ki jih objavlja AJPES«. Še več, če poročilo ni bilo oddano, se odmeri članarina kar pavšalno. Te določbe sklepa so sporne že z vidika ustavnosti in zakonitosti. Ob izdaji prvih obvestil leta 2008 se je pokazalo, da so podatki AJPES zastareli, zato je OZS (arbitralno, brez spremembe splošnih aktov) začela zajemati podatke iz (ažurnih in zato zanesljivih) evidenc Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije. Pri tem se postavi še vprašanje pravne podlage za dajanje teh podatkov, v kolikor bi šlo za zavarovane kategorije – pogodba med institucijama, kjer je opredeljen namen izmenjave podatkov le za »statistične namene za potrebe obrti«;
- 39. člena ObrZ določa, da sledi izterjava po določbah ZdavP-2. Pred uveljavitvijo ZDavP-2 je bila pristojnost za izterjavo poverjena davčni službi (na podlagi pogodbe med DURS in OZS), sedaj je odmera v pristojnosti zbornice same,

- izvršba pa je v praksi ostala zaradi normativne nedorečenosti in sporov glede tolmačenja predpisov o pristojnosti odprta in neizvajana naloga;
- izpostavlja se vprašanje odškodninske odgovornosti OZS in MG ter davčne službe (DURS oziroma MF) ob opisanem neizvajanju zakonskih določb oziroma morebitnih postopkih v razmerju do posameznih obrtnikov in drugih zavezancev kot članov OZS;
  - vprašanje je, ali je za protipravno postopanje nosilca javnega pooblastila – če bi bilo to seveda ugotovljeno – odgovorna država, ki je pooblastilo podelila. Pri tem ni mogoče zavzeti nobenega skrajnega stališča, niti da država ni čisto nič odgovorna, niti da v celoti sprejema odškodninsko odgovornost. Država namreč s podelitvijo javnega pooblastila ne prenese vse svoje odgovornosti, ampak ohranja vsaj dvoje: oblikovanje javnih politik na področju (razen v delu, ko je na nosilce javnih pooblastil prenesla tudi izdajanje splošnih aktov za izvrševanje javnih pooblastil) in nadzor. Odgovornost države torej izhaja zlasti iz morebitnega pomanjkanja nadzora državnih organov nad nosilci javnih pooblastil, ki ga morajo vršiti resorna ministrstva - Ministrstvo za finance in Ministrstvo za gospodarstvo (Kovač, 2008).

Položaj, ki od 1.1.2008 dalje obstaja glede odmere in izterjave članarine v OZS, je z vidika pravne države nevzdržen. Očitno kršenje veljavnih zakonov bi moralo skrbeti ne le resorno pristojne, ampak vsakega pravnika in državljana. Če predpis ne ustreza družbeni realnosti, naj se spremeni, zavestno večletno dopuščanje neizvajanja pozitivne zakonodaje pa je v neposrednem nasprotju s konceptom pravne države in s tem demokratično ureditvijo (Kovač, 2008, str. 17).

Tretja novost po ObrZ-D je, da je zahteval preoblikovanje zbornice v Obrtno-podjetniško zbornico (okrajšava OZS ostaja nespremenjena) Slovenije. Sprememba imena v reorganizaciji zbornice pomeni zgolj uresničitev želja po odsevanju realnosti zborničnega sistema oziroma članstva. V OZS je bilo mogoče že doslej prostovoljno vstopiti, zato je med prostovoljnimi člani veliko podjetnikov, ki sicer ne opravljajo obrtne dejavnosti. V zbornico se enako kot obrtniki združujejo po panogah in imajo enake pravice kot redni člani (Sedovnik v: Jarec, 2007, str. 7).

2.3 PRIMERJALNI PREGLED UREDITVE OBRTI IN VSTOPA V OBRT OZIROMA PODJETNIŠTVO V DRŽAVAH ČLANICAH EU

Obrt igra pomembno vlogo v velikem številu držav članic Evropske unije, čeprav je primerjava med posameznimi državami pogosto težko izvedljiva. Razlog je na eni strani v različnih zakonskih definicijah obrtnih dejavnosti, na drugi strani pa nekatere države članice EU opredelitve obrtnih dejavnosti sploh nimajo. Razlike v kriterijih in opredelitvah obrtnih gospodarskih subjektov se posledično kažejo tudi v nerazpoložljivosti ali neprimerljivosti statističnih podatkov o obrtni dejavnosti (Štirn, 2007, str. 51). Tako je moč ugotoviti, da opredeljevanje obrti v državah, ki imajo to področje zakonsko urejeno, ni dosledno.

V nadaljevanju so predstavljeni štirje ključni dejavniki obrti, ki po državah zelo različno opredeljujejo obrtne dejavnosti in jih tako ločujejo od ostalega gospodarstva.

Ti dejavniki so pravni status podjetja, vrsta poklica oziroma potrebno znanje za opravljanje obrtnih dejavnosti, gospodarska dejavnost ter velikost podjetja oziroma število zaposlenih. Poudariti je potrebno, da večina držav EU običajno ne uporablja le enega, temveč več od zgoraj naštetih opredelitvenih dejavnikov obrti. Pomembnost navedenih dejavnikov se pri opredeljevanju obrtnih dejavnosti precej razlikuje med posameznimi državami. Glede na to, kateri izmed dejavnikov je ključen oziroma prevladuje pri razmejevanju obrti od ostalega gospodarstva, lahko države Evropske unije v grobem razdelimo v tri skupine. Tako lahko oblikujemo skupine držav, ki definirajo obrtne dejavnosti po kriteriju velikosti, dejavnosti (poklicu) ali umetnosti.

Definicija obrti v Italiji, Franciji in na Nizozemskem primarno temelji na kriteriju velikosti podjetja, ki je izražen s številom zaposlenih. V Italiji se kriterij velikosti podjetja, ki razmejuje obrt od ostalega gospodarstva, določa glede na obrtno dejavnost, ki jo opravlja posamezen izvajalec obrtne dejavnosti. V Franciji in na Nizozemskem pa je za vse obrtne dejavnosti določen enoten velikostni kriterij (Štirn, 2007, str. 59). Tako v državah, ki uporabljajo kriterij velikosti, pri opredeljevanju obrtne dejavnosti ključno upoštevajo velikost podjetja, merjeno s številom zaposlenih delavcev.

Kriterij dejavnosti pri razlikovanju obrti od drugih dejavnosti ne upošteva velikosti podjetij, temveč sektor oziroma vrsto dejavnosti oziroma poklica, ki kaže na dejavnost, v kateri gospodarski subjekti delujejo (Štirn, 2007, str. 59). Kriterij dejavnosti oziroma poklica, po katerem se obrt razmejuje od ostalega gospodarstva v Nemčiji, Avstriji in Luksemburgu, se v zakonskih opredelitvah teh držav deloma razlikuje, skupna elementa njihove ureditve pa sta: (1) dokazilo o usposobljenosti (mojstrski izpit) kot prednosti pogoj za pridobitev obrtnega dovoljenja in (2) obvezno članstvo pri obrtni zbornici, ki deluje kot poklicni in stanovski zastopnik interesov. V zakonih naštetih držav EU so navedene natančne liste dejavnosti, ki sodijo v obrt ne glede na velikost podjetja (Štirn, 2007, str. 60).

Po kriteriju umetnosti, ki se uporablja v Španiji, Veliki Britaniji in na Irskem, v okvir dejavnosti sodijo le tiste dejavnosti, ki so povezane z umetnostjo. Opredelitev umetnostnih dejavnosti med državami ni povsem enotna, ključna razlika pa je dejstvo, da v Veliki Britaniji in na Irskem obrt ni pravno oziroma zakonsko opredeljena. V skladu s kriterijem umetnosti se med obrt štejejo le tiste gospodarske dejavnosti, ki so povezane z umetnostjo (Štirn, 2007, str. 60).

V ostalih državah (Belgija, Grčija, Portugalska, Finska, Švedska, Danska idr.) se obrt ne opredeljuje na podlagi zgoraj naštetih kriterijev.

2.4 ANALIZA VSTOPA V OBRT OZIROMA PODJETNIŠTVO V DRŽAVAH ČLANICAH EU

Evropsko unijo zaznamujejo kulturne in zgodovinske tradicionalne raznolikosti med državami članicami. Ena izmed takšnih raznolikosti so izhodišča in ureditve, ki se nanašajo na podjetništvo oziroma obrt.

Države članice Evropske unije nimajo enotne opredelitve obrti oziroma je ponekod niti nimajo. V vseh državah članicah se izvajajo gospodarske dejavnosti, ki jih lahko po različnih kriterijih uvrstimo med obrtne. Tako je za primerjavo kot skupno izhodišče uporabljena tista gospodarska dejavnost, ki se nanaša na mala in srednja podjetja ter samostojne podjetnike in se veže na določeno poklicno področje. Namreč pri iskanju skupnega imenovalca se prav gotovo lahko postavi poklic, s katerim se opredeli opravljanje določene dejavnosti. Tako je tudi v večini držav članic prav poklic tisti, ki poleg ostalih kriterijev v prvi vrsti razmejuje obrt in industrijo.

Preglednica (glej Preglednica 1) po nekaterih državah v Evropske unije prikazuje ključne dejavnike, uporabljene v analizi primerjave vstopa v obrt, in sicer:

1. opredelitev obrti: tu je omejitev na dejstvo, na kakšen način ter kakšna merila oziroma kriterije si za področje obrti postavlja posamezna država, pri čemer je v prvi vrsti potrebno izhajati iz dejstva, da ni mogoče postaviti enotne opredelitve obrti, da pa se lahko izhaja iz širše opredelitve in se nasloni na ugotavljanje pogojev za vstop v podjetništvo ob upoštevanju zgoraj navedenih kriterijev;
2. pogoji vstopa v obrt: omejitev je v prvi vrsti na kvalifikacijske pogoje, hkrati pa izpostavitve tudi ostalih pogojev (pridobitev licenc in posebnih dovoljenj);
3. izobrazba v obrti oziroma podjetništvu: v kolikor se v posamezni državi zahteva ustrezna kvalifikacija, je v preglednici prikazano, kakšna izobrazba oziroma usposobljenost se zahteva v posamezni državi;
4. pod opombami so izpostavljene razne posebnosti, ki zaznamujejo bodisi ureditev obrti oziroma podjetništva ali pa poklicnega izobraževanja v posamezni državi članici Evropske unije.

Preglednica 1: Primerjalni pregled ureditve obrti in vstopa v obrt ter opredelitev pomena poklicne usposobljenosti v nekaterih državah članicah Evropske unije

Država članica EU	Opredelitev obrti	Kvalifikacijski pogoj	Izobrazba v obrti	Opomba
Avstrija	Obrt ima tradicijo in je zakonsko opredeljena; dejavnost se opravlja na obrtni način, če se opravlja samostojno, redno in z namenom, da bi se ustvaril dobiček.	DA Zakon opredeljuje listo obrtnih dejavnosti, za katere se zahteva strokovna usposobljenost na strokovnem in poslovodnem področju	Mojstrski naziv ali visoka izobrazba in od 1 do 3 let delovnih izkušenj	Obrtna dovoljenja izdaja upravna oblast
Nemčija	Najpomembnejši opredelilni element obrti je lista obrtnih poklicev, ki izkazujejo obrtno dejavnost (lista A) in lista obrti podobnih poklicev (lista B)	DA Za opravljanje obrtne dejavnosti je predpisan kvalifikacijski pogoj	Mojstrski naziv ali ustezna akademska izobrazba	
Francija	Za razmejevanje obrti in industrije sta ključna dva kriterija: velikost podjetja	DA Ustrezna strokovna izobrazba, ki je	Ustrezno usposabljanje za uspešno in kva-	

	in vrsta dejavnosti – obrtne dejavnosti so razdeljene v devet skupin	predpisana za opravljanje določene obrtne dejavnosti in delovne izkušnje	litetno delo v obrtni dejavnosti je izrednega pomena – mojstrski naziv	
Nizozemska	Ali gre za obrtno dejavnost je odvisno od velikosti podjetja (do 10 zaposlenih) in vrste dejavnosti	DA Gospodarske in obrtne dejavnosti imajo razdeljene na 4 ravni, od katerih se za 3 ravni zahteva ustrezna izobrazba (raven A: ni pogojev)	Raven B: zaključena srednja šola Raven C: zaključena srednja šola in ustrezno podjetniško znanje Raven C plus: diploma, ki je primerljiva z mojstrskim izpitom in dokazilo o spec.strokov. znanjih	V podjetjih, kjer zaposlujejo več kot enega delavca, ni nujno, da so vsa znanja, ki se zahtevajo za opravljanje določene dejavnosti združena v eni osebi
Velika Britanija	Obrt ni zakonsko opredeljena, vendar se v splošnem šteje za obrtnike oseba, ki kot neodvisen dejavec proizvaja tradicionalne in umetniško ročno izdelane izdelke v okviru obrtniškega poklica iz liste poklicev	NE Za izvajanje neke gospodrske dejavnosti opravljanje izpitov usposobljenosti ni pogoj, vendar pa je pogoj za članstvo v združenjih in zvezah	Imajo težnjo po poenotenju strokovnih zaključnih spričeval in organiziranosti poklicnega izobraževanja, zaradi česar je bil ustanovljen Nacionalni izobraževalni svet	
Portugalska	Uradna definicija obrtnika ni natančno opredeljena, v splošnem pa obrtnike označujejo kot osebe, ki v družinskih podjetjih ali kot podjetniki posamezniki predelujejo surovine, proizvajajo blago ali ponujajo servisne storitve	NE Zahteva se vpis v državni register		Med obrtna podjetja sodijo podjetja z največ 9 zaposlenimi. Imajo listo obrtnih poklicev
Slovenija	Z obrtnim zakonom se ločeno določa definicija opravljanja obrtnih in obrti podobnih dejavnosti	DA Za opravljanje nekaterih obrtnih dejavnosti (za zdravju nevarne in okolju škodljive) se zahteva kvalifikacijski pogoj, za ostale ne	Za zdravju nevarne in okolju škodljive poklice se zahteva str.izobrazba ali mojstrski naziv ali ustrezna najmanj višješolska izobrazba in tri leta delovnih izkušenj	Obrtne dejavnosti in obrti podobne dejavnosti so razvidne v Uredbi Vlade RS

Vir: Poročevalec Državnega zbora RS, št. 102/2007 – 12.10.2007, str. 121.

V t.i. anglosaksonskem sistemu bi pričakovali odprt in liberalen sistem, ki ne zahteva nobene kvalifikacije oziroma diplome za opravljanje posamezne dejavnosti. Med te države praviloma, kot zgled, uvrščamo Veliko Britanijo, Irsko in Nizozemsko, vendar se je v primerjalni analizi izkazalo, da so bolj kot ne to naši stereotipi. Tako prav

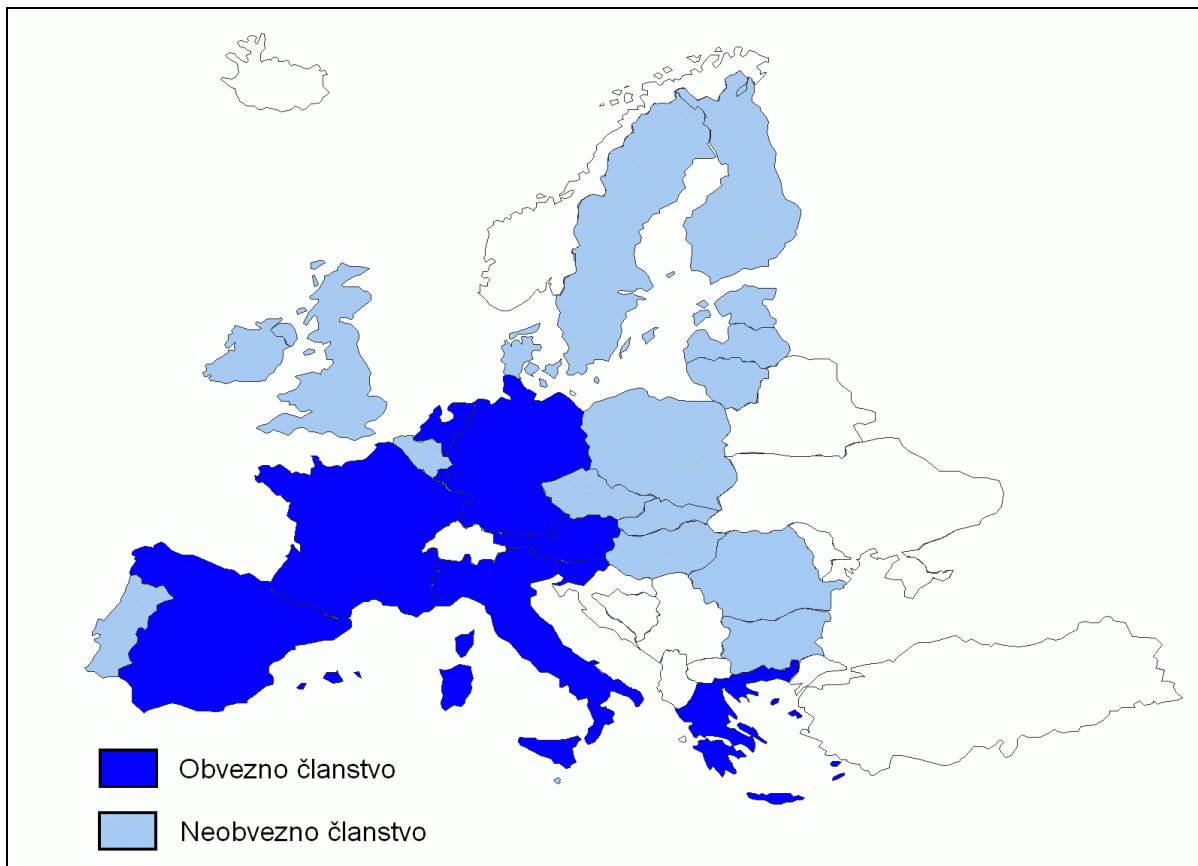
posebno mesto v primerjalni analizi zavzema Nizozemska, saj se je izkazalo, da sodi med države, ki najbolj strogo obravnavajo potrebo po ustrezni izobrazbi za opravljanje posamezne dejavnosti. Torej sodi med države, ki zahtevajo ustrezno usposobljenost za opravljanje posamezne obrtne dejavnosti. Kvalifikacijski pogoj za vstop v obrtno dejavnost imajo tudi nekatere naše sosednje države (Avstrija, Nemčija, Francija).

Dejansko popolno liberalizacijo najdemo npr. na Portugalskem, kjer resnično nimajo nikakršnih omejitev ali kakršnega koli združevanja obrtnikov oziroma podjetnikov. Velika Britanija in Irska sicer nimata posebnih zahtev glede vstopa v gospodarstvo, vendar pa združenja, ki imajo pomembno vlogo za podjetnike, zahtevajo ustrezno usposobljenost.

2.5 PREGLED ZBORNICNIH SISTEMOV V EVROPSKIH DRŽAVAH

V državah Evropske unije je gospodarstvo organizirano v zbornicah po dveh modelih, in sicer po javnopravnem oziroma kontinentalnem modelu, ali po liberalnem - zasebnopravnem oziroma anglosaškem modelu. Javnopravni model zbornic je uveljavljen v Avstriji, Franciji, Grčiji, Italiji, Luksemburgu, Nemčiji, Španiji in na Nizozemskem. Od novih članic Evropske unije je javnopravni model zbornic uveljavljen le v Sloveniji, v vseh ostalih državah članicah Evropske unije (Češka, Madžarska, Poljska, Slovaška, Romunija, Bolgarija) pa je trenutno uveljavljen liberalni - zasebnopravni sistem zbornic. Izkušnje kažejo, da je takšna ureditev v vzhodnoevropskih državah dejansko znižale vlogo zbornic v dialogu z državo, znižale kakovost storitev za preostalo članstvo, saj brez stoletne anglosaške tradicije ni mogoče računati na hitro samoorganiziranje velikega števila podjetij (Glas et al., 2005, str. 25). Slika 1 nam prikazuje oblike članstva (obvezno in neobvezno - prostovoljno) v zbornicah v državah EU.

Slika 1: Oblike članstva v zbornicah v državah EU

Vir: Glas et al., 2005, str. 25.

Iz slike je razvidno, da prevladuje na zahodnem delu EU javnopravni model zbornic, na vzhodnem delu EU pa zasebnopravni model. Izbira modela in naloge zbornice so odvisne predvsem od zgodovinskega razvoja.

2.5.1 Javnopravni model zbornic

Za javnopravni model zborničnega organiziranja je značilno, da je članstvo gospodarskih subjektov v zbornicah obvezno (obligatorno), prav tako pa je obvezno tudi plačevanje članskega prispevka, ki je praviloma izenačen z drugimi javnimi dajatvami (Glas et al., 2005, str. 26).

Dejavnosti, ki jih opravljajo te zbornice, razvrščamo v tri skupine:

- zastopanje interesov gospodarstva (članstva) nasproti oblasti,
- opravljanje nalog za pospeševanje razvoja gospodarstva,
- izvajanje javnih pooblastil.

Z zastopanjem interesov članstva do oblasti (od državne do lokalne ravni), zbornica neposredno vpliva na gospodarski sistem in gospodarsko politiko, kar je v interesu

članstva in tudi oblasti. Da je to tudi v interesu oblasti, je razvidno iz zakonskih ureditev v posameznih državah, kjer zbornice dajejo mnenja k posameznim zakonom in podzakonskim aktom (Španija, Italija), kjer so vlade zavezane k posvetovanju z zbornico o vseh zadevah, pomembnih za gospodarstvo (Francija), kjer so vlade dolžne k posameznim zakonskim osnutkom pridobiti mnenja zbornice (Avstrija, Nemčija), v enem primeru ima zbornica celo zakonodajno pobudo (Luksemburg). V Avstriji je npr. zbornica oziroma njena panožna združenja pristojna za sklepanje kolektivnih pogodb v imenu delodajalcev (Glas et al., 2005, str. 26).

Zbornice opravljajo tudi vrsto nalog za namene pospeševanja razvoja gospodarstva, kot so različne oblike promocije podjetij in njihovih združenj doma in v tujini, organiziranje poslovnih stikov med gospodarskimi subjekti, s čimer pospešujejo mednarodno sodelovanje svojih članov. Zbornice svojim članom nudijo različna svetovanja, ki so od države do države precej različna, imajo pa praviloma splošno obliko informativnega svetovanja. V sklopu svetovanja nekatere zbornice opravljajo tudi specialistična – individualna – svetovanja, vendar le na področjih, ki jih določi oblast, katera tudi zbornici sofinancira delo svetovalcev - obrtne zbornice v Nemčiji svetujejo na področju ekologije in razvoja novih podjetij (Glas et al., 2005, str. 27).

Za zbornice javnopravnega značaja je značilno, da izvajajo vrsto javnih pooblastil. Tako lahko zbornica vodi register podjetij, v katerega se vpisujejo vsa podjetja, kar nadomešča sodni register (Nizozemska), nekatere zbornice opravljajo vsa predhodna dejanja (tudi ugotavljanje izpolnjevanja pogojev glede prostora) za vpis podjetja v sodni register, ki ima v nekaterih primerih sedež na zbornici (Avstrija). Poleg tega izdajajo zbornice za nekatere dejavnosti licence, ki so dokazila o izpolnjevanju pogojev za opravljanje dejavnosti (prevozi v cestnem prometu, brokerji). V državah, kjer delujejo samostojne zbornice za obrt, te vodijo postopke izdaje obrtnih dovoljenj in obrtni register, v katerega so vpisana vsa obrtna podjetja (Nemčija, Luksemburg, Francija, Slovenija). Nekateri zbornice imajo vrsto pristojnosti na področju poklicnega izobraževanja in usposabljanja, ponekod pa so zbornice celo nosilke dualnega izobraževanja, vključno z izdelavo izobraževalnih programov in nadzorom nad njihovim izvajanjem. Poleg državnih izobraževalnih institucij so zbornice v Franciji druga največja izobraževalna ustanova s preko 400 izobraževalnimi centri. V državah, kjer je nadgradnja poklicne izobrazbe mojstrski izpit, vodijo in izvajajo te izpite zbornice.

Za zbornice germanskega območja je značilno, da ustanavljajo in upravljajo zavode za izobraževanje in usposabljanje, za pospeševanje gospodarstva, racionalizacijo poslovanja podjetij in njihovo večjo konkurenčnost in podobno. Število zbornic v posamezni državi je odvisno predvsem od velikosti držav. V Franciji je število zbornic določeno z zakonom, tako da ena zbornica pokriva območje od dveh do petih departmajev. V Španiji obstaja zbornica v vsaki provinci, v Avstriji je zbornica v vsaki zvezni deželi in ima po deželi več izpostav, na ravni države pa deluje zvezna zbornica. Na Nizozemskem so zbornice v večjih mestih, ki poleg mesta pokrivajo regijo, podobno je tudi v Nemčiji. V državah kjer ni nacionalne zbornice, se na ravni države združujejo regionalne zbornice v t.i. zvezne zbornice - Nemčija, Španija, Francija.

Javnopravne zbornice z obveznim članstvom se v največjem delu financirajo z obvezno članarino, ki ima značaj javne (parafiskalne) dajatve, poleg tega pa še iz nadomestil za izvajanje javnih pooblastil, plačil za opravljene storitve (neprofitne) in upravljanja gospodarske infrastrukture. Glede določanja članarine poznamo tri modele. Pri prvem modelu zbornica ne določa višine članarine samostojno, temveč jo določi država praviloma v obliki zborničnega davka (Francija, Italija), drug model so takse, ki jih zbornice pobirajo ob vpisu v register in kasneje redno vsako leto (Nizozemska), pri tretjem modelu pa so zbornice po zakonu pooblašene, da samostojno določijo višino članarine – Avstrija, Nemčija (Glas et al., 2005, str. 27).

2.5.2 Zasebnopravni položaj zbornic

Zasebnopravni (liberalni ali anglosaksonski) model zbornic je pravo nasprotje javnopravnim zbornicam, skupno jim je le ime gospodarska zbornica, čeprav imajo v mnogih primerih zasebnopravne zbornice drugačne nazive (firma). V zasebnopravnih zbornicah je članstvo prostovoljno, včlanitev v takšno zbornico je prepuščena interesu subjekta (podjetja). Prav zaradi tega te zbornice niso reprezentativne in niso partner državi pri oblikovanju ekonomskega sistema in ekonomske politike, temveč je njihov namen opravljanje določenih storitev za svoje člane na komercialni podlagi (Glas et al., 2005, str. 28).

Zasebnopravne zbornice opravljajo za svoje članstvo predvsem tiste vrste storitev, ki so v interesu članstva; praviloma so to storitve, ki bi bile za podjetje predrage, če bi jih opravljalo podjetje samo. Najpogosteje te zbornice opravljajo naslednje storitve:

- pravno svetovanje,
- finančno svetovanje,
- davčno svetovanje,
- vodenje računovodstva in sestavljanje bilanc,
- področje zdravja in varnosti pri delu,
- informacijske storitve in baze podatkov, itd. (Glas et al., 2005, str. 28).

Glede na dejavnosti zasebnopravna zbornica ne bi potrebovala članstva, saj bi lahko poslovala kot katero koli drugo podjetje na trgu, vendar ji članstvo daje določeno mero zanesljivosti in varnosti pri načrtovanju razvoja. Podjetje, ki se včlani v takšno zbornico plačuje letno članarino (v večini primerov znaša letna članarina med 100 in 200 evri) in šele kot član lahko izkoristi storitve zbornice, katere pa plačuje posebej. V nekaterih državah opravljajo zasebnopravne zbornice tudi določena (omejena) javna pooblastila. V državah kjer ni posebnih zakonov (Velika Britanija, Irska itd.), ki bi urejevali delovanje zasebnopravnih zbornic, te delujejo bodisi v obliki gospodarskih družb ali kot združenja civilnega prava.

Zasebnopravne zbornice se ustanavljajo nekoordinirano in ne pokrivajo celotnih območij države niti pokrajine, saj se praviloma ustanavljajo na območjih, kjer je prisotno večje število podjetij, ki so lahko potencialni člani. Tako zasebnopravne zbornice ne vključujejo večine podjetij na območju, kjer delujejo. Poznamo pa tudi izjeme, kjer je država prenesla na zbornico določene koristi za njihove člane, ki so bistveno večje kot strošek članstva, kar ima za posledico, da je večina podjetij

nekako »prisilno« prostovoljno včlanjena v te zbornice – skandinavske države (Glas et al., 2005, str. 28).

2.5.3 Načela povezovanja

Struktura članstva v javnopravnih zbornicah ni enotna. Tako so v nekaterih državah (Avstrija, Italija, Nizozemska, Španija) v te zbornice vključeni vsi sektorji gospodarstva in vsa podjetja, ne glede na velikost. Nasprotje od te ureditve predstavljajo države (Luksemburg, Francija, Nemčija), v katerih je posebej zakonsko urejena obrt, ki ima lastno javnopravno zbornico, industrija in trgovina pa svojo. Poseben primer je Grčija, ki ima v večini primerov javnopravne zbornice, v katere so vključeni vsi sektorji gospodarstva, kjer delujeta zbornica industrije in trgovine in zbornica obrt. Naslednjo izjemo predstavljata v nekaterih primerih še kmetijstvo in gozdarstvo, ki imata prav tako svojo javnopravno zbornico. Pri strukturi članstva v zasebnopravnih zbornicah v večini primerov ni delitve po gospodarskih sektorjih. Dejansko pa obstaja nepisano pravilo, da se mala in srednja podjetja združujejo posebej, velika pa posebej. Zelo redko pa najdemo zasebnopravno zbornico, v katero se združujejo le podjetja določenega gospodarskega sektorja.

Pri dosedanjem pregledu zbornične organiziranosti so posebej obravnavane države z javnopravnim modelom zbornic in posebej z zasebnopravnim. V praksi najdemo tudi primere, ko v posamezni državi delujeta oba modela zbornic. Najbolj tipičen primer je Italija, kjer je vse gospodarstvo obvezno včlanjeno v javnopravne zbornice, poleg tega pa se velik del predvsem obrti in malega gospodarstva interesno (prostovoljno) združuje v zasebnopravne zbornice – združenja.

Tudi na Nizozemskem najdemo podoben vzporedni javnopravni in zasebnopravni model zbornic. Dejstvo, da se ponekod oblikujeta oba sistema zbornic, kaže na slabosti javnopravnih zbornic (odmaknjenost od članstva), še bolj pa na nasprotje interesov obrti in malega gospodarstva (s poudarkom na osebni angažiranosti lastnika) ter velikih podjetij, v katerih prevladuje kapitalski vidik (Glas et al., 2005, str. 29).

Pregled zbornične organiziranosti v državah EU jasno pokaže, da ne obstaja enotni model, da se v splošnem pojavljata dva modela povezovanja v zbornice, ki pa prav tako nista enotna in se razlikujeta po posameznih državah. V obeh modelih se pojavlja različno število zbornic, način določanja članarine ni enoten v nobenem modelu, struktura članstva ni enotna in razlike pri opravljanju nalog so različne ne glede na model; tudi v zasebnopravnem modelu lahko država prenese na zbornico izvajanje javnih pooblastil v omejenem obsegu. Kakšen zbornični model se je oblikoval v posamezni državi, je tesno povezano in pogojeno z zgodovinskim razvojem zbornične organiziranosti. Javnopravni model zbornične organiziranosti v EU je še vedno prevladujoč, saj nastopa v večini največjih držav.

3 JAVNO POOBLASTILO

Izvajanje mojstrskih izpitov je predmet javnega pooblastila, ki ga je država z zakonom poverila Obrtno-podjetniški zbornici Slovenije.

Javna pooblastila se zbornicam podeljujejo zaradi koordinativne (mediatorne) vloge med državo in stroko, ki jo predstavljajo izvajalci dejavnosti, različne druge dejavnosti in člani. Zavzemanje za strokovne rešitve pa je seveda tudi v interesu uporabnikov storitev dejavnosti. Pri zbornicah pride torej pogosto do javnih pooblastil, ki niso prvenstveno regulatorna in nadzorna (oblastna), ampak predvsem strokovna in razvojna (Kovač, 2006, str. 270).

OZS brez dvoma izpolnjuje prav vse pogoje, da se statusno in funkcionalno opredeli kot oseba javnega prava in nosilka javnih pooblastil - v smislu samoregulacije (Kovač, 2008, str. 3). Da o tem ni nikakršnega dvoma, določa predvsem že področni, tj. Obrtni zakon kot akt o ustanovitvi zbornice. Obrtni zakon jasno definira status OZS (ObrZ-D, 33. člen).

Javna pooblastila OZS so izrecno določena v 34. členu ObrZ, kot sledi:

Javna pooblastila po tem zakonu obsegajo:

- izdajanje in odvzem obrtnih dovoljenj,
- naloge s področja poklicnega izobraževanja,
- nadzor nad strokovno usposobljenostjo nosilcev obrtnih dejavnosti, nad osebami, ki izvajajo poklicno izobraževanje in nad primernostjo obratovalnic, v katerih se izvaja poklicno izobraževanje vajencev,
- vodenje registra obrtnih dovoljenj, registra obratovalnic, registra oseb, ki so pooblaščenec za izobraževanje vajencev, registra obratovalnic, kjer se poklicno izobraževanje izvaja in registra izdanih spričeval o opravljenem mojstrskem izpitu,
- izvajanje nacionalne poklicne klasifikacije za obrti podobne dejavnosti.

Javno pooblastilo je pojav, ki ga lahko opišemo s skorajda neomejenega števila zornih kotov, vendar prednjačita njegova družbena determiniranost in upravnopravna reguliranost (Kovač, 2006, str. 18).

Javno pooblastilo je pooblastilo dano nekemu subjektu - posamezniku ali organizaciji, ki ni sestavni del državne uprave in na podlagi s strani države danega upravičenja opravlja njene naloge. »Javno pooblastilo pomeni v svojem bistvu po klasični opredelitvi prenos dela oblasti s hierarhično obvladljivih struktur na organizacije izven državne uprave ali celo javnega sektorja« (Kovač, 2006, str. 349).

Opravljen je torej prenos nalog državne uprave na nedržavne subjekte. Nosilec javnega pooblastila je organizacijsko (hierarhično) izven sistema (državne) uprave, funkcionalno pa njen del, saj izvaja naloge v imenu in za račun države, ki odgovornost ohranja vsaj prek sistema nadzora. Država se tako ne izogne odgovornosti za opravljanje prenesenih nalog.

Javno pooblastilo je ustavnopravni institut, prek katerega država zaradi večje ekonomičnosti, nujnosti neodvisnega upravljanja oziroma potrebe po samoregulaciji zaupa izvajanje oblastnih upravnih nalog nedržavnim organom. Prvi in najpogostejši razlog za podelitev javnih pooblastil je večja uspešnost, učinkovitost in gospodarnost izvajanja upravnih nalog. Zato mora biti organizacija (ali posameznik), ki uporablja sodobnejše in bolj fleksibilne prijeme upravljanja, uspešnejša tako pri kandidiranju kot pri dejanskem izvrševanju javnega pooblastila (Kovač, 2006, str. 2). Drugi razlog za poverjanje javnih pooblastil je zagotovitev neodvisnosti upravljanja, posebej od vladajoče pozicije oziroma vsakodnevne politike, torej od parcialnih in kratkoročnih interesov. Javno pooblastilo pa lahko obsega izdajanje podzakonskih predpisov (splošnih aktov), ki imajo v hierarhiji pravnih aktov enak položaj kot upravni predpisi, vodenje upravnih postopkov in izdajanje upravnih odločb (posamičnih upravnih aktov) in opravljanje materialnih dejanj (vodenje evidenc, izdajanje potrdil itd.) (Kovač, 2006, str. 170).

Izvrševanje javnih pooblastil se kaže v različnih oblikah. Gre tako za pravna kot materialna dejanja. Za pravne akte, s katerimi se izvršujejo oblastna javna pooblastila je značilno, da so določeni s pravnim redom in da nujno in neposredno povzročajo pravne učinke, iz materialnih dejanj (tako oblastnih kot neoblastnih) pa neposredno ne izhajajo nujno kakšni pravni učinki. Prva vrsta javnih pooblastil obsega izdajanje abstraktnih (splošnih) pravnih aktov, s katerimi se na obvezen način urejajo razmerja zunaj pooblaščenice organizacije oziroma razmerja oseb, ki niso člani organizacije (Kovač, 2006, str. 204 - 206). Odločanje o pravicah, pravnih koristih in obveznostih strank v upravnem postopku, torej izdajanje konkretnih upravnih aktov v posamičnih zadevah, je najpogostejša oblika javnega pooblastila. Nosilci javnih pooblastil vodijo postopek in odločajo pretežno po ZUP, seveda pa po načelu subsidiarnosti prednostno v zvezi s posameznimi vprašanji postopka uporabljajo postopkovne določbe področnih zakonov (Kovač, 2006, str. 223). Tretja skupina javnih pooblastil obsega vse druge upravne zadeve, ki ne sodijo v prvo ali drugo skupino. Obstaja neposredna dejavnost uprave, neposredno poseganje v materialni svet v smislu materialnih dejanj oziroma v sodobnejši teoriji realnih aktov. Materialna dejanja so sicer zelo različna, klasično so med njimi vodenje uradnih evidenc, izdajanje javnih listin, strokovne naloge v zvezi z upravnim nadzorom, izvajanje prisile in drugo (Kovač, 2006, str. 239).

Nosilci javnih pooblastil morajo pri odločanju v posamičnih stvareh postopati po Zakonu o splošnem upravnem postopku.

ZUP v prvem odstavku 1. člena določa, da morajo po tem zakonu postopati upravni in drugi državni organi, organi lokalnih skupnosti in nosilci javnih pooblastil, kadar v upravnih stvareh, neposredno uporabljajoč predpise, odločajo o pravicah, obveznostih ali pravnih koristih posameznikov, pravnih oseb in drugih strank.

ZUP se uporablja tudi v drugih javnopravnih, torej neupravnih zadevah, a tedaj po 4. členu le smiselno. Uporaba zakona v drugih javnopravnih zadevah je v 4. členu ZUP določena, kot sledi: »Upravni postopek se smiselno uporablja tudi v drugih javnopravnih zadevah, ki nimajo značaja upravne zadeve po 2. členu tega zakona,

kolikor ta področja niso urejena s posebnim postopkom«. Po 4. členu naj bi torej ravnali tudi nosilci javnih pooblastil, ko gre za neupravno odločanje. Sem sodi npr. pravica do vpisa ali pristopa k izpitu ali posledična obveza univerze in drugih izobraževalnih institucij, da ravnajo po ZUP (ravljanje z nepopolno vlogo, obrazložitev odločitve ipd.). Enako se obravnava vpis ali registracija pri zbornicah in v imenikih, iz katerih izvirajo določene pravice in obveznosti (Kovač, 2006, str. 226).

ZUP se uporablja smiselno v vseh javno pravnih stvareh, če ne gre za upravno zadevo in ni predpisan poseben postopek z zakonom ali splošnim aktom nosilca javnega pooblastila. Smiselno morajo uporabljati pravila ZUP v javnopravnih zadevah, če nimajo predpisanega svojega postopka, zlasti zavodi, zbornice, združenja, društva, ustanove, šole. Posebni upravni postopek se z zakonom predpiše, kadar pravila splošnega upravnega postopka ne ustrezajo ali ne zadoščajo. Takrat zakonodajalec uzakoni posebna specialna pravila postopka. S posebnim upravnim postopkom so načeloma urejena vsa vprašanja postopka razen temeljnih načel ZUP, ki so obvezna, skupna načela za vse posebne upravne postopke (Jerovšek, 2006, str. 1). Če je torej predpisan poseben upravni postopek, organ najprej postopa po pravilih posebnega upravnega postopka, glede vprašanj, ki z njim niso urejena, pa dopolnilno (subsidiarno) uporablja pravila ZUP.

Ustava RS določa, da se javno pooblastilo podeli z zakonom. Večina javnih pooblastil se podeli osebam javnega prava, ki se ustanovijo z zakonom (npr. javne agencije, običajno tudi zbornice). V zakonu mora biti določena predvsem vsebina javnega pooblastila, medtem ko je za določitev nosilca javnega pooblastila potrebna bodisi njegova direktna določitev (osebe javnega prava) ali vsaj določitev pogojev, ki jih morajo izpolnjevati nosilci javnih pooblastil, določitev organa, ki javno pooblastilo podeli in postopka podelitev javnega pooblastila (Kovač, 2006, str. 177).

Danes javno pooblastilo pomeni instrument privatizacije in decentralizacije v najširšem pomenu teh besed, ki temelji bodisi na potrebni avtonomiji in/ali večji učinkovitosti delovanja uprave v funkcionalnem smislu (Kovač, 2006, str. 346). Ob vsem tem pa se je potrebno vprašati, ali in v kakšnem obsegu se zaradi podelitve javnega pooblastila poveča kakovost regulatorne zanke v smislu podaje povratnih informacij od uporabnikov do oblasti. Zato je posebej pomemben nadzor nad izvajanjem javnih pooblastil, saj ta zagotavlja delovanje upravnega sistema kot celote (Kovač, 2006, str. 2). Država namreč s podelitvijo javnega pooblastila ne prenese vse svoje odgovornosti, ampak ohranja vsaj dvoje: oblikovanje javnih politik na področju (razen v delu, ko je na nosilce javnih pooblastil prenesla tudi izdajanje splošnih aktov za izvrševanje javnih pooblastil) in nadzor. Odgovornost države izhaja zlasti iz pomanjkljivega nadzora državnih organov nad nosilci javnih pooblastil, ki ga morajo vršiti resorna ministrstva (Kovač, 2008, str. 17). Javno pooblastilo v Sloveniji (še) ni optimalno urejeno, niti na normativni niti na izvajalski ravni (Kovač, 2006, str. 353).

4 OBRTNO-PODJETNIŠKA ZBORNICA SLOVENIJE

4.1 VLOGA IN POLOŽAJ

Zbornica je pravna oseba z imenom: Obrtno–podjetniška zbornica Slovenije (OZS), pri poslovanju s tujino se kot ime zbornice uporablja Chamber of Craft and Small Business of Slovenia (Statut OZS, 4. člen). Obrtno-podjetniška zbornica Slovenije je pravni naslednik Zveze združenj samostojnih obrtnikov SRS, ustanovljene 7.12.1969, Zveze obrtnih združenj Slovenije in Obrtne zbornice Slovenije iz leta 1991. S tem je prevzela vse njihove pravice, obveznosti in odgovornosti, to je premoženje, dolgove in terjatve (Statut OZS, 69. člen).

19.12.2007 je skupščina nekdanje Obrtne zbornice Slovenije (tako se je pred tem imenovala) sprejela novelo statuta, s katero je obrtna zbornica postala tudi podjetniška. To, da je njeno ime pisano z vezajem pomeni, da jo sestavljata dva enakovredna dela, da gre za zbornico obrtnikov in podjetnikov; ne torej zgolj »obrnih podjetnikov« ali »podjetnih obrtnikov«, temveč tudi tistih podjetnikov, ki so bili doslej člani drugih zbornic (in morda v njih niso našli svojih interesov). OZS (kratica je ostala nespremenjena) je zdaj na široko odprta tudi zanje in nedvomno je, da bodo mnogi podjetniki želeli postati njeni člani. S tem, ko se je OZS odločno in uspešno zavzemala za interese vseh malih gospodarstvenikov (nasproti državi in velikim), se je tako zavzemala tudi zanje.

Obrtno-podjetniška zbornica Slovenije je oseba javnega prava in je samostojna, strokovno poslovna organizacija, ki deluje na območju Republike Slovenije. Status ji jasno definira 33. člen Obrtnega zakona.

Status oseb javnega prava izhaja že iz splošnih značilnosti teh oseb, to je ustanovitve z javnopravnim aktom (npr. zakonom). Obrtno-podjetniška zbornica je ustanovljena z zakonom, torej je zakon tisti, ki določi, kaj je obrtna dejavnost, pogoje za opravljanje obrtne dejavnosti, dejavnost domače in umetnostne obrti, organiziranje obrtno zborničnega sistema in osnove izobraževanja kadrov za potrebe opravljanja dejavnosti po tem zakonu (ObrZ-D, 1. člen).

Med osebe javnega prava sodijo tiste, ki:

- imajo oblastna upravičenja;
- so pristojne, da izvajajo javne naloge, javno dejavnost ali javno službo;
- delujejo v javnem interesu;
- se jih ustanavlja z zakonom ali drugim državnopravnim (upravnim) aktom (Kovač, 2008, str. 1).

Elementi, ki pravni položaj nosilca javnega pooblastila določajo, so predvsem namen (v javnem interesu), narava ustanovitelja (država, občina) in ustanovitvenega akta (javnopravni – zakon ali upravni akti), dejavnost, vsebina in narava pravnih aktov (izdajanje splošnih upravnih aktov oziroma odločanje v posameznih zadevah), pa tudi financiranje (proračunsko), članstvo (obvezno) ipd. K vsemu temu bi lahko dodali še eksternost učinkov aktov, kadar gre za zbornice z obveznim članstvom – v smislu

uporabe prisilnih sredstev. Osebe javnega prava so torej hkrati nosilci javnih pooblastil (ki niso vsi javnopravni subjekti); izvrševanje javnih pooblastil je zato za opredelitev oseb javnega prava le pomožni kriterij (Kovač, 2008, str. 1).

Javna pooblastila, ki so dodeljena OZS, so izrecno določena v 34. členu ObrZ-D in obsegajo:

- izdajanje in odvzem obrtnih dovoljenj;
- nadzor nad strokovno usposobljenostjo nosilcev obrtnih dejavnosti, nad osebami, ki izvajajo poklicno izobraževanje in nad primernostjo obratovalnic, v katerih se izvaja poklicno izobraževanje dijakov;
- organiziranje in vodenje vmesnih preizkusov dijakov in praktičnega dela zaključnega izpita dijakov;
- organiziranje in vodenje mojstrskih izpitov;
- organiziranje in vodenje preizkusov strokovne usposobljenosti za opravljanje obrtni podobne dejavnosti;
- izdajanje licenc in dovolilnic za avtoprevoznike;
- vodenje registra obrtnih dovoljenj, registra obratovalnic, registra oseb, ki so pooblaščenec za izobraževanje dijakov, registra obratovalnic, kjer se poklicno izobraževanje izvaja in registra izdanih spričeval o opravljenem mojstrskem izpitu.

4.2 PRISTOJNOSTI IN ORGANIZIRANOST

Obrtni zakon (ObrZ-D, 34. člen) okvirno določa področje delovanja OZS in ga deli na dva dela: na naloge zbornice kot strokovne poslovne organizacije in na naloge zbornice kot javnopravne organizacije.

Opredejeno je, da za razvoj obrti OZS:

- spremlja in obravnava problematiko dela obrti;
- skrbi za njen skladen razvoj;
- oblikuje stališča in predloge obrti za spremembe gospodarskega sistema in ekonomske politike;
- izvaja javna pooblastila po obrtnem in drugih zakonih;
- izvaja naloge s področja poklicnega izobraževanja;
- vodi register območnih obrtno-podjetniških zbornic;
- opravlja druge, s tem in drugimi zakoni ter s statutom določene naloge.

Pristojnosti OZS po obrtnem zakonu so, da izdaja obrtna dovoljenja, opravlja vpis in vodi obrtni register, izdaja sklepe in posebne pravilnike, imenuje posebne komisije za preverjanje strokovne usposobljenosti, izdaja mnenja o izdelkih domače in umetnostne obrti, izdaja mnenja o ustreznosti obratovalnic za učenje, vodi register obratovalnic, vodi register o poklicnem izobraževanju, organizira izvajanje zaključnih izpitov, organizira izvajanje mojstrskih izpitov, vodi register o mojstrskih izpiti, izdaja licence in dovolilnice za avtoprevoznike.

Statut OZS (8. člen) podrobneje opredeljuje naloge s tem, da v ospredje postavi predvsem interese svojih članov, kar je razumljivo, saj mora biti javni interes in z

njim povezane naloge že dovolj konkretno zakonsko določen, saj je država (zakonodajalec) tista, ki z zakonom izrazi javne potrebe in področja, ki se urejajo.

Statut torej določa, da zbornica ščiti in zastopa interese članov, skrbi za pravilno ravnanje in njihov ugled, skrbi za promocijo in pospeševanje poslovnih odnosov na domačem in tujih tržiščih ter nudi strokovno pomoč članom. Nadalje zastopa interese članov pred državnimi organi pri oblikovanju gospodarske politike, zastopa interese članov v organih EU in sodeluje pri oblikovanju evropskih listin (pomembno vlogo igra pri pravkar nastajajoči evropski listini »Small Business Act«), je partner pri sklenitvi socialnih sporazumov, sodeluje in se včlanjuje v mednarodna združenja obrti, vzpodbuja uvajanje sodobnih tehnologij in standardov kakovosti, izdaja lastne revije in opravlja vse druge posle, ki so potrebni za njen obstoj in za opravljanje dejavnosti.

Obrtni zakon določa tudi članstvo (v OZS obvezno) in odmero obveznega članskega prispevka - članarine za člane OZS (ObrZ-D, 39. člen). Novelirani zakon je tudi na tem področju prinesel veliko novosti. Članarina še naprej ostaja obvezna, je pa krepko nižja, kot je bila v preteklosti. Načeloma naj bi zbornice, ki delujejo kot osebe javnega prava, člane združevale po principu obveze; obvezno članstvo ni v nasprotju s pravico do svobodnega združevanja niti svobodo gospodarske pobude, ker je zbornica po zakonu ustanovljena zaradi opravljanja nekaterih nalog v javnem interesu in ne ovira gospodarskih subjektov, da bi se ne mogli vključiti v prostovoljne oblike povezovanja. Ohranitev obveznega članstva je posledica nesporne ugotovitve, da obrt in mala podjetja potrebujejo močnega reprezentativnega zastopnika. Zbornice so nasploh financirane zelo različno, lahko v celoti ali delno iz državnega proračuna, iz obvezne ali neobvezne članarine in iz drugih virov (Kovač, 2006, str. 276).

OZS zagotavlja (pridobiva) sredstva za opravljanje svojih nalog iz:

- obveznega članskega prispevka (članarina);
- posebnih namenskih sredstev, ki jih člani zagotavljajo na interesni podlagi;
- nadomestil za zaračunavanje storitev pri izvajanju javnih pooblastil;
- plačil z opravljene storitve;
- drugih virov (ObrZ-D, 39. člen).

Do leta 2007 se je višina članarine vezala na najnižjo pokojninsko osnovo, ki pa se je spreminjala glede na spremembe najnižje pokojninske osnove (po objavah SPIZ).

Tako so člani mesečno plačevali članarino:

- fizična oseba, ki je iz naslova opravljanja dejavnosti zdravstveno, pokojninsko in invalidsko zavarovana, v višini 1,7% od zavarovane osnove, ki se uporablja za obračun prispevka za zdravstveno, pokojninsko in invalidsko zavarovanje, vendar osnova za obračun članarine ne sme biti nižja od najnižje pokojninske osnove, povečane za povprečno stopnjo davkov in prispevkov in ne višja od dvakratne najnižje pokojninske osnove, povečane za povprečno stopnjo davkov in prispevkov;
- fizična oseba, ki je iz naslova opravljanja dejavnosti ni zdravstveno, pokojninsko in invalidsko zavarovana, v višini 1,7% od najnižje pokojninske osnove, povečane za povprečno stopnjo davkov in prispevkov;

- fizična oseba, ki osebno opravlja dejavnost domače in umetnostne obrti in ne presega milijon in pol tolarjev skupnih prihodkov iz poslovanja v preteklem letu, ne plačuje članarine;
- pravna oseba (gospodarska družba, obrtna zadruga)mesečno v višini 2.850 sit (Klun, 2005, str. 1).

V finančno - računovodskem poročilu OZS za leto 2007 je razvidno, da je OZS v poslovnem letu 2007 realizirala 11.450 tisoč EUR skupnih prihodkov, kar je za 14,2% več kot je načrtovala ter za 8,9% več kot je dosegla v letu prej. Največji delež oziroma 69% skupnih prihodkov predstavljajo prihodki iz naslova članarin v višini 7.905 tisoč EUR, kar je za 22% več kot je planirano in za 1,9% več kot je realizirano v preteklem letu (fakturirana realizacija tudi za SP). Bistveni prispevek k preseganju načrtovanih prihodkov tako iz naslova članarine kot skupnih prihodkov so nakazila DURS v letu 2007, in sicer iz naslova članarine SP obračunane do 31.12.2006.

Tako velik prihodek OZS iz naslova članarine je tudi posledica vpisa na mojstrske izpite, ki se je od leta 2000 naprej povečeval. Leta 2004 je bil zabeležen največji vpis na mojstrske izpite - 623 kandidatov (glej preglednico 3), na kar je vplivalo sprejetje nove obrtne zakonodaje (ObrZ, Uradni list RS, 18/2004), ki je za pridobitev obrtnega dovoljenja pogojevala med drugim tudi pridobitev mojstrskega naziva.

Z letom 2008 je članarina OZS po vsej državi enotna in je ena sama, kar doslej ni bila (območne zbornice so si članarino avtonomno določale same). Območne obrtne zbornice lahko dodatno zagotavljajo (pridobivajo) sredstva za opravljanje svojih nalog iz članarine, ki pa je na prostovoljni bazi (ObrZ-D, 41. člen).

Višina članarine je odvisna od števila delavcev, ki jih član zaposluje, vendar ni višja od 50 evrov. Obrtni zakon določa (ObrZ-D, 39. člen), da so člani OZS (samostojni podjetniki in družbe) za ves njen sistem (torej skupaj za OZS in svojo območno obrtno zbornico) dolžni mesečno plačevati:

- domača in umetnostna obrt..... 10 evrov
- 0 zaposlenih..... 20 evrov
- do 3 zaposleni..... 30 evrov
- od 3 do 10 zaposlenih..... 40 evrov
- 10 in več zaposlenih..... 50 evrov.

Skupščina OZS lahko z sklepom, objavljenem v Uradnem listu RS, določi nižjo članarino od predpisane, sorazmerno za vse kategorije članov (ObrZ-D, 39. člen).

Zakon določa (ObrZ-D, 39. člen), da gre 65 odstotkov članarine območnim zbornicam, 35 pa OZS. Skupščina OZS pa to razmerje lahko spremeni za 5 odstotnih točk navzgor ali navzdol, vedno v korist območnih zbornic. Skupščina OZS je 19. decembra 2007 sprejela sklep o novem delitvenem razmerju, in sicer 62,5 : 37,5, v korist območnih obrtno-podjetniških zbornic (Uradni list RS, št. 120/2007). Tako se je/bo v proračun OZS za leto 2008 nateklo 21,5% manj članarine (novi obrtni zakon je OZS in ves njen sistem prikrajšal za 15% članarine, skupščina OZS pa je delež članarine za nacionalno zbornico in sekcije še dodatno znižala). Financirati bo morala pobiranje članarine za ves sistem obrtno-podjetniških zbornic in ves njegov informacijski (računalniški) sistem, za nameček pa še sofinancirati delovanje 17

območnih obrtnih zbornic, ki zberejo premalo članarine za svoje delovanje (Jarec 2008, str. 6).

Zbornica mora imeti izrecno zakonsko podlago za odločanje v upravnih stvareh in (v nasprotju z ministrstvi) tudi za izdajanje podzakonskih aktov (z eksternim učinkom predpisov). Za nosilce javnih pooblastil torej velja strožje legalitetno načelo kot za organe državne uprave; spontanih aktov za izvrševanje javnih pooblastil zbornica ne sme izdajati (o tem izčrpna ustavnosodna praksa). Ocena, ali se neki akt šteje za akt za izvrševanje javnega pooblastila, je sicer odvisna ravno od stopnje obveznosti (materialna presoja), ne pa od naziva oziroma pravne narave akta (formalni kriterij). Splošni akti so eksterni, veljavni za krog uporabnikov in drugih oseb zunaj organizacije, ali interni z veljavnostjo znotraj organizacije in za v njen zaposlene osebe. Za izvrševanje javnega pooblastila gre po Pirnatu (v Šturm, 2002) zaradi kogentnosti določb, torej veljavnosti ne glede na predhoden (vsaj posreden) pristanek prizadetih, pri vseh eksternih splošnih aktih, pa tudi pri internih, kadar članstvo v organizaciji, nosilki javnih pooblastil, ni prostovoljno. Sklep o načinu plačevanja članarine torej velja kot splošni akt za izvrševanje javnih pooblastil OZS (Kovač, 2008, str. 6).

Članarina ima pravno naravo davka, torej javnopravne dajatve. Članarina je javna dajatev, (obvezni in prostovoljni) člani so jo obvezani plačevati, sicer 39. člen ObrZ določa, da sledi izterjava po določbah ZDavP-2. Pred uveljavitvijo ZDavP-2 je bila pristojnost za izterjavo poverjena davčni službi (na podlagi pogodbe med DURS in OZS), sedaj je odmera v pristojnosti zbornice same, izvržba pa je v praksi ostala zaradi normativne nedorečenosti in sporov glede tolmačenja predpisov o pristojnosti odprta in neizvajana naloga (Kovač, 2008, str. 8).

OZS je samostojna, strokovna poslovna organizacija, ki deluje na območju Republike Slovenije. Organizirana je kot državna zbornica, saj deluje na območju celotne Republike Slovenije. Po svojem statusu je zbornica na eni strani samostojna, strokovno-poslovna organizacija, na drugi strani pa tudi oseba javnega prava. Takšen status je značilen za večino zbornic, kjer je zbornični sistem urejen po kontinentalnem tipu. Pravne in fizične osebe, ki opravljajo pridobitno dejavnost v Republiki Sloveniji na obrtni način, obrti podoben način ali domačo oziroma umetnostno obrt, obrtne zadruga in oblike njihovega združevanja, se združujejo v OZS in po sedežu obrata oziroma firme v območne obrtno-podjetniške zbornice. Zakon določa združevanje tako na državni ravni v OZS kot tudi po sedežih oseb v območne obrtno-podjetniške zbornice, ki jih je sedaj v Republiki Sloveniji 62. Status osebe javnega prava ima tudi vsaka območna obrtno-podjetniška zbornica.

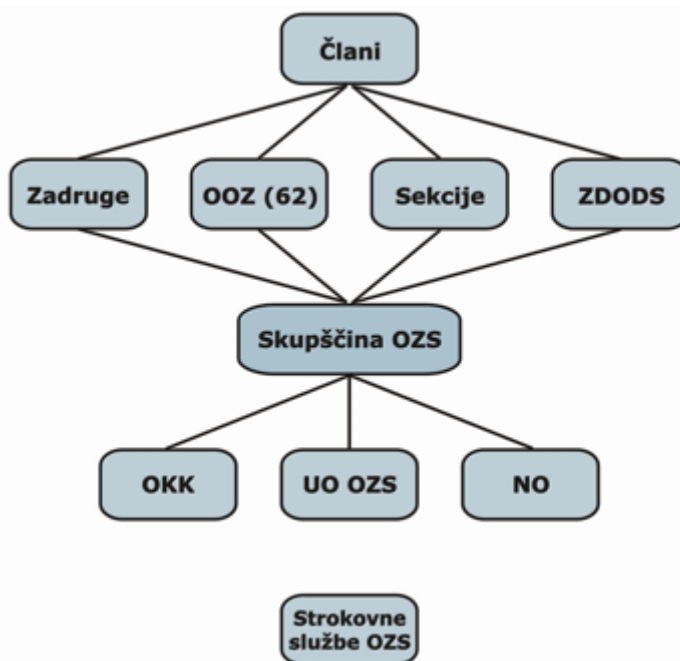
Območna obrtno-podjetniška zbornica je oseba javnega prava in je samostojna strokovno-poslovna organizacija, ki deluje na določenem območju. Območne obrtno-podjetniške zbornice spremljajo in obravnavajo problematiko obrti, skrbijo za njen skladen razvoj, zastopajo interese svojih članov pred organi lokalnih in regionalnih skupnosti, vodijo obrtni register na območju svojega delovanja ter opravljajo naloge, pomembne za celovito delovanje obrtno zborničnega sistema, ki jim jih poveri OZS (ObrZ-D, 37. člen). Organi območne obrtno-podjetniške zbornice so: skupščina, upravni odbor, nadzorni odbor in predsednik. S statutom območne obrtno-

podjetniške zbornice se podrobneje določijo njene naloge, notranja organiziranost ter vsa druga vprašanja, pomembna za delovanje območne obrtno–podjetniške zbornice. Statut območne obrtno–podjetniške zbornice se lahko sprejme po predhodni pridobitve soglasja OZS (ObrZ-D, 38. člen).

OZS upravljajo njeni člani preko svojih izvoljenih oziroma imenovanih predstavnikov v organih zbornice. Organi OZS so: skupščina, upravni odbor, nadzorni odbor, organizacijsko–kadrovska komisija, predsednik in podpredsednik ter generalni sekretar (ObrZ-D, 35. člen). Najvišji organ je skupščina. V skupščini se zagotavlja zastopanost članov preko območno obrtno-podjetniških zbornic, strokovnih sekcij OZS, Odbora obrtnih zadrug organiziranih v OZS in Združenja delodajalcev obrtnih dejavnosti v Sloveniji (ObrZ-D, 35a. člen). Obrtni zakon ne predpisuje notranje organiziranosti, določa le dve minimalni izhodišči, in sicer da zbornico vodijo in upravljajo njeni člani in določa najvišji organ zbornice, to je skupščino. Vse druge zadeve so prepuščene v ureditev statutu zbornice (Statut OZS, sprejet na skupščini OZS 18.1.22007). S statutom OZS se podrobneje določijo naloge, njena organiziranost, območja delovanja območnih zbornic, sodelovanje članov pri delu organov in vsa druga vprašanja, pomembna za delovanje OZS. K določilom statuta OZS, ki se nanašajo na izvajanje javnih pooblastil, daje soglasje Vlada Republike Slovenije (ObrZ-D, 36. člen).

Tako ima OZS v svojem statutu predvideno organiziranost, kot jo prikazuje slika 2.

Slika 2: Organi Obrtno-podjetniške zbornice Slovenije

Vir: <http://www.ozs.si/prispevek.asp?IDpm=208>

Nadzor nad zakonitostjo dela OZS pri izvajanju javnih pooblastil opravlja ministrstvo, pristojno za obrt. Nadzor nad zakonitostjo in namensko porabo sredstev iz članarine, ki jih pridobivajo OZS in območne obrtno-podjetniške zbornice, opravlja Računsko sodišče Republike Slovenije (ObrZ-D, 42. člen).

Pristojnost je pravica in dolžnost organa, da odloča na določenem upravnem področju, to je stvarna pristojnost ter na določenem območju ali teritoriju, to je krajevna pristojnost. Poznamo pa še funkcionalno in personalno pristojnost. Funkcionalna pristojnost pomeni bolj točno opredelitev stvarne pristojnosti, personalna – osebna pristojnost pa predstavlja pooblastilo uradni osebi, da vodi postopek ali da opravlja posamezna dejanja oziroma da o zadevi odloča. ZUP za nosilce javnih pooblastil eksplicitno ureja pristojnosti, tako na ravni nosilca kot uradnih oseb, saj gre tu za določene specifikke. O merilih za določitev pristojnosti posameznih organov na prvi in drugi stopnji sicer pridejo v poštev običajno določbe področnih predpisov. (Jerovšek in Kovač, 2007, str. 13). Na splošno pa ZUP o pristojnosti pravi (232. in 233. člen), da v primeru nosilca javnega pooblastila kot prvostopenjskega organa na drugi stopnji odloča z zakonom določen organ, če pa (področni) zakon ne določi, kateri je drugostopenjski organ, je to stvarno pristojno ministrstvo (Jerovšek in Kovač, 2007, str. 14). Na ravni posamezne uradne osebe, ki vodi upravni postopek oziroma odloča, veljajo pravila ZUP za nosilce javnih pooblastil smiselno in ne neposredno (ZUP, 32. člen).

Stvarna pristojnost: na I. stopnji so za zadeve iz naslova javnih pooblastil pristojni organi OZS oziroma uradne osebe. Sekretar OZS z odločbo odloča o izdaji in odvzemu obrtnega dovoljenja, izdaji in odvzemu licence za cestni promet in izdaji in odvzemu dovolilnice za cestni promet. Nadalje s sklepom odloča o izdaji obrti podobne dejavnosti, odloča o izdaji mnenja o izdelkih domače in umetnostne obrti, odloča o izdaji mnenja o ustreznosti obratovalnice za učenje. Strokovne službe oziroma osebe, ki imajo pooblastilo za vodenje postopka vodijo postopke in pripravljajo osnutke odločb in sklepov, opravljajo vpise v razne registre in vodijo registre (obrotni register, register o mojstrskih izpitih, register učnih mest, register obratovalnic, register o poklicnem izobraževanju, register licenc, register dovolilnic). Na II. stopnji je za odločanje o pritožbi zoper odločbe in sklepe pristojno ministrstvo za gospodarstvo.

Mojstrski izpit odobrijo in vodijo odbori za mojstrske izpite pri OZS, ki opravljajo to nalogo po pooblastilu ministrstva, pristojnega za šolstvo in šport (ObrZ-D, 27. člen). Usklajevanje dela mojstrskih izpitnih odborov vodi koordinacijski izpitni odbor (Pravilnik o mojstrskih izpitih, 22. člen). Delo izpitnih odborov nadzoruje šolska inšpekcija (Pravilnik o mojstrskih izpitih, 29. člen). Vsa strokovna, tehnična in administrativna opravila za izpitne odbore in koordinacijski izpitni odbor opravlja strokovna služba OZS (Pravilnik o mojstrskih izpitih, 32. člen).

Krajevna pristojnost: vsak organ lahko odloča o upravnih zadevah samo v mejah svoje krajevne pristojnosti (ZUP, 19. člen). Krajevno pristojna je tako OZS, s statutom OZS pa je med drugih določeno tudi območje delovanja območnih obrtno-podjetniških zbornic (ObrZ-D, 36. člen). Območne obrtno-podjetniške zbornice vodijo razne registre na območju svojega delovanja (obrotni register, register o mojstrskih izpitih, register učnih mest, register obratovalnic, register o poklicnem izobraževanju, register licenc, register dovolilnic).

5 MOJSTRSKI IZPITI

Mojstrski izpiti so po skoraj štiridesetletnem premoru spet oživljeni in vrnjeni v naš družbeni prostor. Kljub temu, da je bila tradicija mojstrskih izpitov toliko časa prekinjena, se izraz »mojster« med ljudmi še vedno uporablja kot sinonim za strokovnjaka v določenem poklicu. Mojstrska diploma ima tri izredno pomembne mednarodne dimenzije oziroma funkcije: strokovno, poslovodno in pedagoško. Te so ob vstopu Slovenije v EU za naše obrtne mojstre zelo pomembne, saj je mojster s svojim visokim strokovnim znanjem le tako konkurenčen v evropskem obrtnem prostoru (Štirn, 2005, str. 5).

Z mojstrskim izpitom se preveri, ali je kandidat usposobljen mojstrsko opravljati svoje poklicno oziroma strokovno delo, samostojno voditi obratovalnico, izobraževati vajence ter ali obvlada druga znanja in veščine, določene z izpitnim katalogom za mojstrski izpit (Pravilnik o mojstrskih izpilih, Uradni list RS, št. 4/2000, 88/2001, 101/2004).

Pri tem kandidat dokaže da:

- ima vsa potrebna znanja za vodenje samostojnega obrata in izpolnjuje pogoje za nosilca obrtne dejavnosti po določbah Obrtnega zakona;
- zna in zmore strokovno delo opraviti mojstrsko;
- pozna zakonodajo, vezano na opravljanje obrtnih dejavnosti;
- ima potrebna znanja za organizacijo lastnega dela in dela drugih v samostojni obratovalnici;
- ima potrebna znanja za prenašanje znanja, spretnosti in veščin na učence in sodelavce;
- ima znanja za pripravo poslovnega načrta in analizo rezultatov dela;
- ima znanja za zagotavljanje kakovosti storitev in pozna delovne postopke, ki so pogoj za kvaliteto storitev;
- ima znanja za zagotavljanje ustvarjalne delovne klime v samostojnem obratu;
- ima znanja za zagotavljanje varnosti pri delu in spoštovanje sanitarno higienskih in tehničnih predpisov;
- ima znanja za učinkovito pisno in ustno komuniciranje v slovenskem jeziku (Štirn, 2005, str. 8).

Čeprav so se pojavljali tudi nekateri dvomi o uvedbi mojstrskih izpitov predvsem v tem, da gre za ponovno uvedbo zastarelih cehovskih načel, pa vsebina tega izpita kaže, da temu ni tako (Štirn, 2005, str. 4). S sedanjim mojstrskim izpitom se pridobijo kvalitetna strokovna znanja za opravljanje posameznih obrtnih dejavnosti, znanja za praktično usposabljanje vajencev in prepotrebna poslovodna znanja za samostojno vodenje obrtnega podjetja. Pridobitev poslovodnih znanj je tisto, kar mojstrske izpite ločuje od podobnih poslovodnih in delovodskih izpitov. Poleg tega pa "cehovstvo" ni možno enačiti z mojstrskimi izpiti, saj imamo sedaj namesto cehovskih pravil moderno obrtno zakonodajo (Štirn, 2005, str. 5).

Mojstrski izpiti so uvrščeni v šolski sistem in omogočajo pridobitev srednje strokovne izobrazbe. Mojster lahko ob opravljeni razliki do poklicne mature nadaljuje izobraževanje na višjih strokovnih šolah (Štirn, 2005, str. 18). Uspešno opravljeni mojstrski izpit se namreč prizna kot del opravljene poklicne mature, in sicer praktični ter strokovno-teoretični del. Vendar pa mora mojster za nadaljevanje izobraževanje še uspešno opraviti razliko do poklicne mature, ki se kaže v preverjanju znanja iz slovenskega jezika s književnostjo ter matematike ali tujega jezika.

5.1 MOJSTRSKI IZPITI NEKOČ IN DANES

Obrtna - cehovska pravila (uporablja se tudi "cehovski zakoni") so nastala že v 12. stoletju. Cehovska pravila, ki so imela temeljni namen zaščititi posamezni ceh (čevljarški, krojaški, mizarški, pekovski, ...), so bila zapisana v cehovskem registru ali cehovskem pismu in so v razcvetu cehov v 14. in 15. stoletju vsebovala tri osnovne zahteve: strogo dokazilo o usposobljenosti, varovanje interesov porabe in prisilno zavarovanje obrtnega mojstra napram konkurenci. Prav načelo strogega dokazila o usposobljenosti napotuje na prve tako imenovane mojstrske izpite, saj je oseba, ki je želela postati član ceha ter s tem pridobiti pravico do opravljanja obrtne dejavnosti, bila dolžna dokazati svojo usposobljenost pred posebno cehovsko komisijo. Pristop k temu takrat ni bil prost, saj je ceh odločal, koliko osebam bo dopustil dokazovati svojo usposobljenost - opravljati "mojstrski izpit" (Štirn, 2005, str. 4).

Ko so se v času merkantilizma ustvarile možnosti za trgovanje na bistveno večjih tržiščih in ko se je kasneje začel pohod naravoslovja in revolucionarnih tehničnih iznajdb, so bili ustvarjeni pogoji za industrializacijo. Prav industrializacija je vedno bolj stopnjevala konkurenco obrti, kar je povzročilo, da je cehovsko zaprtost nadomestila obrtna svoboda. Zaradi tega so bila cehovska pravila, mojstrske pravice in obrtne omejitve najprej odpravljene v Franciji z revolucijo leta 1789, v Prusiji (sedanja Nemčija) s posebno odredbo leta 1810. Na območju sedanje Slovenije, ki je bila pod francosko oblastjo, so bili cehi odpravljani v začetku 19. stoletja, kar je ostalo tudi po odhodu Francozov. Na slovenskem ozemlju smo imeli dvojno ureditev, in sicer cehe, razen na območju vzhodne Koroške, Kranjske in Primorske. Vendar je ta dvojnost trajala le do konca leta 1859, ko je Avstroogrška monarhija sprejela obrtni zakon (obrotni red), s katerim je uzakonila obrtno svobodo. Vendar pa popolna obrtna svoboda ni trajala dolgo, saj je bilo z novelo prej navedenega zakona v letu 1883 za opravljanje tako imenovanih "rokodelskih obrti" potrebno izkazati ustrezno kvalifikacijo. To je pomenilo ponovno uvedbo mojstrskega izpita, ki pa je obsegal, v primerjavi z današnjim, le preverjanje praktičnega in strokovno-teoretičnega znanja, vendar v bistveno manjšem obsegu kot je to določeno sedaj.

V času obstoja Kraljevine Jugoslavije je bil koncem leta 1931 sprejet obrtni zakon, ki je določal tudi širše vsebine mojstrskih izpitov, in sicer poleg preverjanja praktičnih in strokovno-teoretičnih znanj tudi poslovodna znanja. Ta zakon se je v Jugoslaviji uporabljal v omejenem obsegu tudi po letu 1945. Rešitve iz tega zakona glede mojstrskih izpitov so bile povzete tudi v raznih uredbah. Mojstrski izpiti so bili leta 1963 ukinjeni (Štirn, 2005, str. 4).

Pravna podlaga za ponovno uvedbo mojstrskih izpitov je bila zagotovljena s sprejetjem obrtnega zakona leta 1994, ko je bila postavljena zahteva po opravljenem mojstrskem izpitu za vsakega kandidata, ki bi želel izvajati obrtno dejavnost oziroma bo moral imeti vsaj enega zaposlenega, ki bo imel opravljen mojstrski izpit, vendar pa je takratni zakon do vzpostavitve sistema mojstrskih izpitov še dopuščal alternativne možnosti pridobitve obrtnega dovoljenja (Jarec et al., 2004, str. 63). Z reformo šolskega sistema in sprejemom Zakona o poklicnem in strokovnem izobraževanju v letu 1996 (Uradni list RS, št. 12/1996) so bili mojstrski izpiti uvrščeni v šolski sistem, na osnovi česar se z opravljenim mojstrskim izpitom pridobi srednja strokovna izobrazba (po starem V. stopnja), kar pa ob izpolnitvi dodatnih pogojev omogoča nadaljevanje šolanja na višjih in visokih strokovnih šolah. Spremembe obrtnega zakona, sprejete marca 2004, so posegle tudi na področje mojstrskih izpitov, saj je mojstrski izpit določen kot kvalifikacijski pogoj za opravljanje obrtne dejavnosti, kar pomeni, da srednja poklicna in srednja strokovna izobrazba ob izpolnitvi ustreznih delovnih izkušenj nista več ustrezni. Že obrtni zakon iz leta 1994 je določal, da je kvalifikacijski pogoj za opravljanje obrtne dejavnosti ustrezen mojstrski naziv. Vse do septembra 2004 je bilo 10-letno prehodno obdobje, ko so lahko postali nosilci obrtne dejavnosti tudi tisti, ki so si pridobili ustrezno srednjo poklicno ali srednjo strokovno izobrazbo in so imeli predpisano število let delovnih izkušenj. To prehodno obdobje se je leta 2004 zaključilo.

Odločne zahteve za prenovu slovenskega sistema poklicnega izobraževanja so v devetdesetih letih podprli kolegi obrtniki iz Nemčije, ki niso pomagali samo moralno in s strokovnimi nasveti, ampak tudi materialno. V Nemčiji se je namreč izšolala cela mala vojska (več kot 300) »multiplikatorjev«, prenašalcev mojstrskih znanj, ki so predstavljali jedro, na katerem je Obrtna zbornica Slovenije pozneje gradila izhodišča za izvedbo mojstrskih izpitov. Pri uvajanju mojstrskih izpitov je slovenski obrtni zbornici pozneje pomagala tudi avstrijska zbornica (Štirn, 2005, str. 5).

Cilj umestitve mojstrskih izpitov v sistem poklicnega in strokovnega izobraževanja je bil:

a) z vidika izobraževanja:

- zagotoviti usposobljene mentorje, izobraževalce vajencev pri praktičnem izobraževanju v delovnem procesu;
- zagotoviti primerljivost zahtevnosti strokovnih znanj z znanji tehnikov;
- zagotoviti vertikalno prehodnost v višješolsko izobraževanje, če mojstri opravijo razliko do poklicne mature (izpit iz slovenskega jezika s književnostjo in matematike ali tujega jezika);
- razširiti možnost strokovnega napredovanja z izobraževanjem odraslih.

b) z vidika delovne sfere:

- zagotoviti ustrezna znanja in veščine za kvalitetno strokovno delo;
- zagotoviti ustrezna znanja in veščine za upravljanje in vodenje delovnih procesov;
- zagotoviti ustrezna znanja in veščine za vodenje delovnih skupin in upravljanje s človeškimi viri ter tudi
- zagotoviti ustrezna znanja in veščine za uspešno in kvalitetno prenašanje strokovnih znanj (Štirn, 2005, str. 7).

S sedanjim mojstrskim izpitom se pridobijo kvalitetna strokovna znanja za opravljanje posameznih obrtnih dejavnosti, znanja za praktično usposabljanje vajencev in prepotrebna poslovodna znanja za samostojno vodenje obrtnega podjetja.

Z novo obrtno zakonodajo v letu 1994 so bili postavljeni temelji za ponovno uvedbo mojstrskih izpitov, ki so se dejansko pričeli izvajati v letu 2000.

Pridobitev mojstrskega naziva pomeni:

- pridobitev srednje strokovne izobrazbe (3. člen Zakona o poklicnem in strokovnem izobraževanju, Uradni list RS št. 12/96, 44/00, 86/04, 76/06);
- izpolnjen kvalifikacijski (izobrazbeni) pogoj za opravljanje obrtne dejavnosti, določene v Uredbi o določitvi obrtnih dejavnosti in mojstrskih nazivih;
- možnost nadaljevanja izobraževanja na višjih in visokih strokovnih šolah (ob opravljeni razliki do poklicne mature iz splošno izobraževalnih predmetov);
- izpolnjen kvalifikacijski (izobrazbeni) pogoj za izobraževanje vajencev;
- z mojstrskim izpitom je oseba kvalificirana za prenašanje svojega praktičnega in strokovnega znanja na vajence in zaposlene delavce;

Pri poklicih, ki so vezani na zakon o graditvi objektov Zakon o graditvi objektov (Ur. list RS, št. 110/02, 97/03 Odl.US: U-I-152/00-23, 41/04-ZVO-1, 45/04, 47/04, 62/04 Odl.US: U-I-1/03-15, 10204-UPB1 (14/05 popr.), 92/05-ZJC-B, 93/05-ZVMS, 111/05 Odl.US: U-I-150-04-19, 120/06 Odl.US: U-I-286/04-46, 126/07) npr. zidarski mojster, tesarski mojster, mojster strojnih instalacij, mojster klepar-krovec, elektroinštalaterski mojster, prinaša pridobljeni naziv pravico, da je mojster lahko odgovorni vodja del na objektu (Štirn, 2005, str. 8).

Na mojstrskem izpitu morajo kandidati dokazati tako praktična kot strokovno-teoretična znanja, znanja iz pedagogike in andragogike ter znanja, ki so nujno potrebna za vodenje male obratovalnice oziroma malega podjetja. Nedvomno je za tistega, ki danes vstopa na trg kot podjetnik, pomembno poznavanje predpisov, ki ga zavezujejo (z davčnega področja, s področja delovno-pravne zakonodaje, tehničnih predpisov, pravila poslovođenja itd.). Mojster je vzor strokovnosti tako stanovskim kolegom kot potrošnikom na trgu, hkrati pa mora biti usposobljen za vodenje svojega podjetja, da lahko preživi na trgu (Štirn, 2005, str. 9).

5.2 PREGLED SEDANJE UREDITVE MOJSTRSKIH IZPITOV

Od ponovne uvedbe mojstrskih izpitov v naš obrtni prostor je minilo dobrih 7 let. Pomen mojstrstva se ne izkazuje le s častnim nazivom ter pridobitvijo srednje strokovne izobrazbe, pač pa tudi z izpolnitvijo kvalifikacijskega pogoja za opravljanje obrtne dejavnosti, ki ga določa obrtni zakon za nekatere mojstrske nazive.

Prve mojstrske izpite je OZS začela izvajati leta 2000. Na razpise v prvih petih letih, ki so potekali za 49 različnih mojstrskih nazivov (v letu 2003 se je 47 mojstrskim nazivom dodal še naziv cvetličarski mojster, dve leti kasneje pa je bilo mogoče pristopiti k opravljanju izpita za naziv vrtnarski mojster), se je prijavilo več kot 2000 kandidatov. Od leta 2008 pa je možno pristopiti tudi k mojstrskemu nazivu za

kuharskega mojstra in mojstra strežbe. Tako ima OZS trenutno razpisanih 51 različnih mojstrskih nazivov, za katere lahko kandidati opravljajo mojstrski izpit. Do sedaj se je na različne mojstrske nazive skupaj prijavilo okrog 3.500 kandidatov, kar je prikazano v preglednici št. 3.

Tako velik odziv je presenetil vse, ki so se ukvarjali s ponovno uvedbo mojstrskih izpitov. S tem se je začela uresničevati želja in zahteva mnogih, ne le članov OZS, temveč tudi porabnikov obrtniških izdelkov in storitev, da na naš trg zopet stopijo mojstrice in mojstri in prevzemajo tisto vodilno mesto, ki jim na podlagi zagotovljene kakovosti njihove ponudbe tudi pripada (Štirn, 2005, str. 9).

Ministrstvo, pristojno za obrt, v soglasju z ministrstvom, pristojnim za šolstvo in šport, Svetom za poklicno izobraževanje in OZS določi pogoje in način opravljanja mojstrskega izpita (ObrZ-D, 26. člen).

Pravico do opravljanja mojstrskega izpita pridobi kdor:

- je pridobil srednjo poklicno izobrazbo katerekoli smeri in ima vsaj tri leta izkušenj na področju, na katerem želi opravljati mojstrski izpit;
- je pridobil srednjo strokovno izobrazbo katerekoli smeri in ima vsaj dve leti izkušenj na področju, na katerem želi opravljati mojstrski izpit;
- ima najmanj višjo strokovno izobrazbo katerekoli smeri in vsaj eno leto izkušenj na področju, na katerem želi opravljati mojstrski izpit (ObrZ-D, 28. člen).

Na podlagi Obrtnega zakona (ObrZ-D, 26. člen) je minister za gospodarstvo, v soglasju z ministrom za šolstvo, znanost in šport, Strokovnim svetom Republike Slovenije za poklicno in strokovno izobraževanje in OZS izdal Pravilnik o mojstrskih izpilih, objavljen v Uradnem listu RS 17.9.2004 (Uradni list RS, št. 4/2000, 88/2001, 101/2004, 101/2004). Ta pravilnik določa pogoje, način in postopek opravljanja mojstrskega izpita, imenovanje in sestavo ter pristojnosti izpitnih odborov za mojstrske izpite ter varstvo pravic kandidatov v izpitnem postopku (Pravilnik o mojstrskih izpilih, 1. člen).

Mojstrski izpit se opravlja skladno s poklicnimi standardi za dejavnosti, ki so določene z Uredbo o obrtnih dejavnostih in mojstrskih nazivih (Pravilnik o mojstrskih izpilih, 2. člen). Mojstrski izpit se lahko opravlja tudi za dejavnosti, ki niso določene z Uredbo o obrtnih dejavnostih in mojstrskih nazivih, če je Strokovni svet RS za poklicno in strokovno izobraževanje v soglasju z ministrom, pristojnim za obrt, določil izpitni katalog (Pravilnik o mojstrskih izpilih, 2. člen).

Izpitne kataloge za mojstrske nazive na predlog OZS določi Strokovni svet RS za poklicno in strokovno izobraževanje. Izpitni katalogi določajo vsebino in način opravljanja posameznih delov mojstrskega izpita. Izpitni katalog je zbor znanj, ki jih mora kandidat obvladati na zahtevanem nivoju (Pravilnik o mojstrskih izpilih, 2. člen). Tako je leta 1998 Strokovni svet RS za poklicno in strokovno izobraževanje

določil izpitne kataloge za vse mojstrske nazive, popravke in dopolnitve pa je pripravil leta 2005.

Z izpitnim katalogom se določijo:

- vsebina posameznega dela mojstrskega izpita;
- obseg dejavnosti mojstra v skladu z nomenklaturo poklicev;
- cilji izpita;
- deli izpita z navedbo strokovnih področij (Pravilnik o mojstrskih izpiti, 2. člen).

Za posamezni del mojstrskega izpita se določijo:

- izpitne vsebine oziroma področja praktičnih znanj;
- način izvajanja izpita, njegov obseg (izdelek, storitev, delovni preizkusi) in število izpitnih enot;
- trajanje praktičnega dela izpita;
- merila za ocenjevanje;
- minimalni pogoji za uspešno opravljen del mojstrskega izpita;
- priporočena literatura (Pravilnik o mojstrskih izpiti, 2. člen).

Mojstrski izpiti se tako opravljajo za 51 različnih mojstrskih nazivov, kar prikazuje preglednica 2.

Preglednica 2: Mojstrski nazivi

1. avtokleparski mojster	27. mojster stavbni steklar
2. mojster avtomehanik	28. mojster za strojenje usnja in krzna
3. mojster za usnjeno galanterijo	29. pekovski mojster
4. mojster za usnjena oblačila	30. dimnikarski mojster
5. frizerski mojster	31. mojster strojnih instalacij
6. mojster kozmetične nege	32. urarski mojster
7. mojster elektronik	33. mojster biro mehanik
8. mojster strojne mehanike	34. slaščičarski mojster
9. mojster očesne optike	35. mojster tapetnik dekorater
10. mojster šivilja krojač	36. elektroinštalaterski mojster
11. mizarski mojster	37. mojster telekomunikacij
12. tesarski mojster	38. slikopleskarski mojster
13. zidarski mojster	39. livarski mojster
14. mesarski mojster	40. fotografski mojster
15. mojster izdelovanja krznenih oblačil	41. mojster klepar – krovec
16. mojster avtoelektrikar	42. zlatarski mojster
17. mojster toplotne obdelave kovin	43. kamnoseški mojster
18. mojster oblikovalec kovin	44. železokrivski mojster
19. orodjarski mojster	45. avtoličarski mojster
20. črkoslikarski mojster	46. pečarski mojster
21. mojster modelni mizar	47. mojster polagalec keramičnih oblog
22. sodarski mojster	48. cvetličarski mojster

23. čevljarški mojster	49. vrtnarski mojster
24. mojster preoblikovanja kovin	50. kuharski mojster
25. mojster vzdrževanja tekstilij	51. mojster strežbe
26. mojster splošne elektromehanike	

Vir: Mlakar, 2008

Pravico za pristop k opravljanju mojstrskega izpita ima vsakdo, ki izpolnjuje enega izmed pogojev, določenih v 28. členu obrtnega zakona. OZS preverja izpolnjevanje pogojev kandidatov in določi pristopne roke, ki morajo biti zagotovljeni najmanj dvakrat na leto (Pravilnik o mojstrskih izpitih, 5. člen).

Posamezni deli mojstrskega izpita se lahko opravljajo v različnih izpitnih rokih. Z izpitnim katalogom se lahko določi zaporedje opravljanja izpitov. Mojstrski izpit se konča z uspešno opravljenimi štirimi deli mojstrskega izpita. Kandidat mora opraviti mojstrski izpit v roku treh let od dneva pristopnega roka, sicer se postopek opravljanja mojstrskega izpita s sklepom zaključi in kandidata izbriše iz evidence kandidatov za pridobitev mojstrskega naziva. Na prošnjo kandidata lahko OZS na podlagi izkazanih opravičljivih razlogov (bolezen, službena zadržanost in podobno), odobri podaljšanje roka za opravljanje mojstrskega izpita (Pravilnik o mojstrskih izpitih, 6. člen).

OZS vsako leto v januarju objavi razpis za opravljanje mojstrskih izpitov. Z razpisom se določijo pogoji in dokazila o izpolnjevanju pogojev ter višina nadomestila stroškov za opravljanje mojstrskega izpita. Rok za prijavo je odprt od dneva objave razpisa do izteka koledarskega leta. Razpis se objavi v glasilu OZS, na internetnih straneh OZS ter na oglasnih deskah OZS in vseh območnih obrtnih zbornicah (Pravilnik o mojstrskih izpitih, 7. člen). Obrazec vloge za pristop k mojstrskemu izpitu oziroma prijavnico lahko kandidati dvignejo na njim najbližji območni obrtno-podjetniški zbornici ali na OZS v Ljubljani, lahko pa prijavnico najdejo tudi na spletni strani OZS, in sicer na naslovu www.ozs.si.

Kandidat, ki želi opravljati mojstrski izpit, vloži prijavo za opravljanje mojstrskega izpita na predpisanemu obrazcu na OZS. K prijavi priloži dokazila, s katerimi dokazuje, da izpolnjuje pogoje za opravljanje mojstrskega izpita (izobrazbeni pogoji, izkušnje v poklicu, za katerega želi opravljati mojstrski izpit) ter potrdilo o plačanem delu nadomestila stroškov za opravljanje mojstrskega izpita. Kandidat lahko pisno prekliče prijavo na mojstrski izpit najkasneje 8 dni po prejemu obvestila o izpolnjevanju pogojev (Pravilnik o mojstrskih izpitih, 8. člen). Priloženih dokazil ni potrebno notarsko overoviti, temveč zadostuje, da vlagatelj predloži originalni dokument na vpogled uradni osebi na zbornici, ki nato overovi kopijo dokumenta.

OZS najkasneje v tridesetih dneh po vložitvi prijave obvesti kandidata o izpolnjevanju pogojev za pristop k mojstrskemu izpitu z določitvijo pristopnega roka (Pravilnik o mojstrskih izpitih, 9. člen). Kandidate obvesti s sklepom. Pristopni rok je v bistvu datum, ko kandidat lahko prične dejansko opravljati izpite.

Če OZS ugotovi, da je vloga kandidata nepopolna, ga pisno pozove na dopolnitev vloge. Rok za dopolnitev vloge ne sme biti krajši od osem dni. Če kandidat vloge ne dopolni v roku iz pisnega poziva, se šteje, kot da vloga ni bila vložena in se s sklepom prijavo zavrže (Pravilnik o mojstrskih izpitih, 9. člen).

OZS je od leta 2000 do konca leta 2008 izvedla deset razpisov (v letu 2000 sta bila objavljena dva razpisa). V devetih letih je skupaj prejela 3484 prijav oziroma vlog za pristop k opravljanju mojstrskega izpita, kar je po posameznih letih in posameznih mojstrskih nazivih prikazano v preglednici 3.

Preglednica 3: Število vpisanih kandidatov na mojstrski izpit po posameznih mojstrskih nazivih od leta 2000 do konca leta 2008

	Mojstrski naziv	Število vpisanih kandidatov po letih									Skupaj
		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	
1	Avtokleparski mojster	30	3	4	14	24	13	10	6	2	106
2	Mojster avtomehanik	133	31	50	73	82	40	30	8	9	456
3	Mojster za usnjeno galanterijo	5	0	0	0	0	0	0	0	0	5
4	Mojster za usnjena oblačila	0	1	0	0	0	1	0	2	0	4
5	Frizerski mojster	113	21	52	88	73	117	75	28	5	572
6	Mojster kozmetične nege	19	2	8	21	11	22	11	1	3	98
7	Mojster elektronik	10	2	15	4	9	5	3	4	1	53
8	Mojster strojne mehanike	10	1	4	8	5	6	0	1	3	38
9	Mojster očesne optike	49	4	21	12	17	3	3	6	1	116
10	Mojster šivilja, krojač	15	3	7	14	9	7	4	3	1	63
11	Mizarski mojster	34	10	30	29	36	19	8	2	3	171
12	Tesarski mojster	10	5	7	10	14	6	6	1	2	61
13	Zidarski mojster	14	7	10	25	23	15	10	6	4	114
14	Mesarski mojster	8	3	7	7	5	3	7	2	1	43
15	Mojster izdelovalec krznenih oblačil	0	2	2	0	1	0	0	0	0	5
16	Mojster avtoelektrikar	0	13	11	12	17	6	2	0	1	61
17	Mojster toplotne obdelave kovin	0	0	1	0	0	1	0	0	0	2
18	Mojster oblikovalec kovin	0	10	9	12	14	5	2	4	1	56
19	Orodjarski mojster	0	6	8	5	7	3	1	0	1	31
20	Črkoslikarski mojster	0	2	1	0	0	0	0	2	0	5
21	Mojster modelni mizar	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

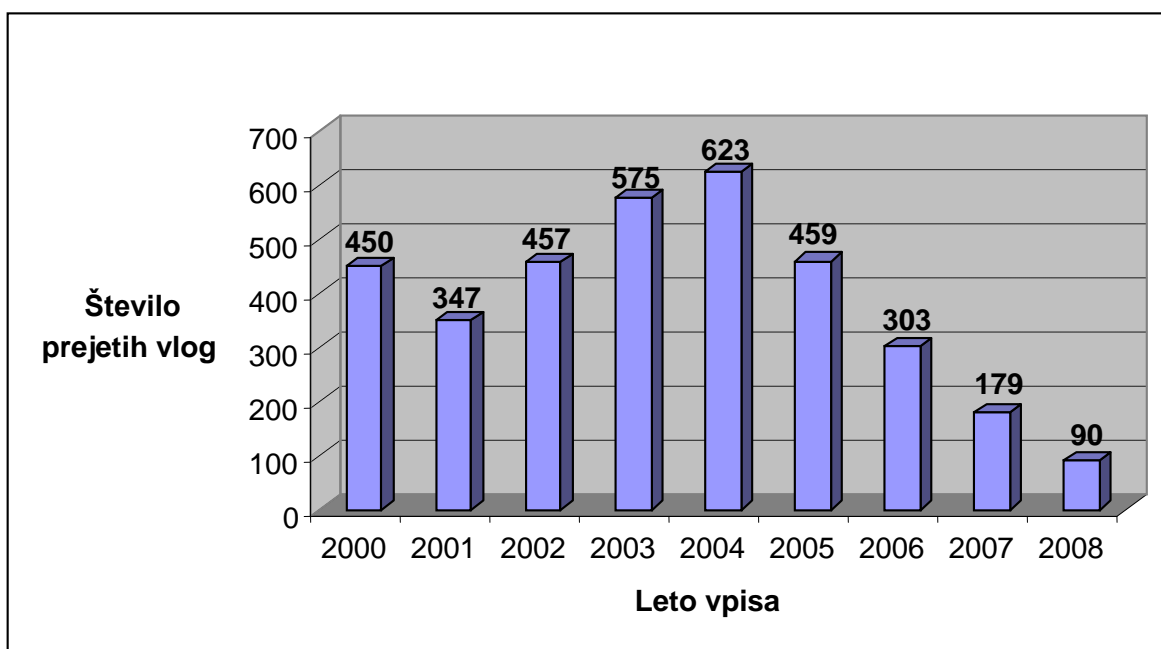
	Mojstrski naziv	Število vpisanih kandidatov po letih									
		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Skupaj
22	Sodarski mojster	0	0	3	0	0	0	0	0	0	3
23	Čevljarški mojster	0	5	6	5	3	2	0	0	0	21
24	Mojster preoblikovalec kovin	0	6	6	7	17	15	5	7	3	66
25	Mojster vzdrževanja tekstilij	0	11	4	1	1	3	3	0	0	23
26	Mojster splošne elektromehanike	0	10	14	9	18	5	5	5	2	68
27	Mojster stavbni steklar	0	4	1	3	0	1	3	0	0	12
28	Mojster za strjenje usnja, krzna	0	3	1	0	0	0	0	0	0	4
29	Pekovski mojster	0	3	10	7	4	3	1	1	0	29
30	Dimnikarski mojster	0	16	6	7	7	5	5	3	4	53
31	Mojster strojnih instalacij	0	15	19	36	28	16	14	10	12	150
32	Urarski mojster	0	11	0	2	5	1	1	0	0	20
33	Mojster biromehanik	0	2	0	1	1	0	0	1	0	5
34	Slaščičarski mojster	0	2	11	20	13	5	7	5	0	63
35	Mojster tapetnik in dekorater	0	5	4	8	5	6	3	1	0	32
36	Elektroinštalaterski mojster	0	17	19	38	56	32	17	11	6	196
37	Mojster telekomunikacij	0	5	3	4	1	0	0	1	0	14
38	Slikopleskarski mojster	0	28	45	21	18	20	16	14	1	163
39	Livarski mojster	0	0	1	3	2	0	3	0	0	9
40	Fotografski mojster	0	5	3	3	3	7	10	6	2	39
41	Mojster klepar krovec	0	17	18	29	26	12	6	8	3	119
42	Zlatarski mojster	0	36	13	6	5	6	5	2	1	74
43	Kamnoseški mojster	0	9	6	10	13	8	2	3	2	53
44	Železokrivski mojster	0	0	0	0	0	0	2	0	0	2
45	Avtoličarski mojster	0	6	2	11	16	7	7	0	5	54
46	Pečarski mojster	0	4	4	2	7	1	3	2	0	23
47	Mojster polagalec keramičnih oblog	0	1	0	6	12	7	5	2	0	33
48	Cvetličarski mojster	0	0	11	3	15	21	5	10	0	65
49	Vrtnarski mojster	0	0	0	0	0	5	4	1	0	10
50	kuharski mojster	0	0	0	0	0	0	0	6	7	13
51	mojster strežbe	0	0	0	0	0	0	0	4	4	8
Skupaj		450	347	457	575	623	459	303	179	90	3483

Vir: Štirn et al., 2008, str. 6

Iz preglednice je razvidno, da je bil največji vpis na mojstrske izpite leta 2004, na kar je vplivalo sprejetje nove obrtne zakonodaje leta 2004 (ObrZ, Uradni list RS, 18/2004), ki je za pridobitev obrtnega dovoljenja pogojevala med drugim tudi pridobitev mojstrskega naziva. Največji vpis v vseh letih je bil zabeležen pri frizerskem mojstru, sledijo mu mojster avtomehanik, elektroinštalaterski mojster, mojster strojnih instalacij itd.

Število vpisanih kandidatov po letih je prikazano tudi na grafu 1.

Graf 1: Število vpisanih kandidatov na mojstrski izpit od leta 2000 do konca leta 2008

Vir: Štirn et al., 2008, str. 8

Primerjava med letom 2004, ko je bil vpis kandidatov največji in letom 2008, ko je bil zabeležen najnižji vpis doslej, kaže na to, da je bil v zadnjem letu vpis nižji kar za 85,55 % v primerjavi z letom 2004. Do leta 2007 se je v povprečju na leto vpisalo 536 novih kandidatov, v zadnjih dveh letih je povprečje le še 134 kandidatov, kar predstavlja le 25% povprečnega števila novo vpisanih kandidatov v letih 2000 -2008.

Na sistem mojstrskih izpitov je v letih 2007 in 2008 neposredno vplivala sprememba obrtne zakonodaje. Jeseni 2007 je bila sprejeta sprememba Obrtnega zakona (ObrZ-D, Uradni list RS, št. 102/2007), ki je z zakonsko določbo napovedala spremembo kvalifikacijskih pogojev za opravljanje obrtne dejavnosti. V začetku leta 2008 pa je Uredba o določitvi obrtnih dejavnosti in obrti podobnih dejavnosti (ObrZ-D, Uradni list RS, št. 18/2008) v večji meri izpolnila pričakovanja mnogih, ki so želeli liberalnejše pogoje.

Pri sprejemanju predpisov na področju obrti je aktivno sodeloval Klub mojstrov Slovenije (Klub mojstrov je bil pri OZS ustanovljen leta 2006). Konec leta 2007 so se v Klubu mojstrov Slovenije namreč začeli intenzivno zavzemati, da se v uredbi o določitvi obrtnih in obrti podobnih dejavnosti ohrani minimalna poklicna usposobljenost vsaj na srednji strokovni ravni (V. stopnji). Za vsakega izmed devetinštirideset mojstrskih nazivov so zbrali tehtne argumente in strokovne obrazložitve, zakaj naj bi ostala določena raven izobrazbe za tiste posameznike, ki naj bi bili nosilci posamezne obrtne dejavnosti. Navkljub njihovim prizadevanjem pa je vlada sprejela uredbo, ki je na nekaterih obrtnih področjih povsem sprostila vstopne pogoje, na primer v pekarstvu, slaščičarstvu, slikopleskarstvu in še mnogih obrtnih poklicih (Štirn et al., 2008, str. 6).

V preglednici 4 je prikazan pregled po statusih za posamezni mojstrski naziv do 31.12.2008. Opredeljeni so štirje statusi:

- vpisani kandidati: skupno število vpisanih kandidatov do 31.12.2008;
- postal mojster: vsi kandidati, ki so si pridobili mojstrski naziv do 31.12.2008;
- aktivni kandidati: kandidati, ki še opravljajo mojstrski izpit;
- kandidati izbrisani iz evidence: kandidati, ki bodisi niso izpolnjevali pogojev za pristop ali so odstopili od opravljanja izpita ali pa so zamudili rok (za dopolnitev, razpisni rok, triletni rok).

**Preglednica 4: Pregled po statusih za posamezni
mojstrski naziv do 31.12.2008**

Mojstrski naziv	skupaj vpisanih	postal mojster		aktivni kandidati		kandidati izbrisani iz evidence kandidatov	
		f	f%	f	f%	f	f%
1 avtokleparski mojster	106	68	64,15%	17	16,04%	21	19,81%
2 mojster avtomehanik	456	293	64,25%	51	11,18%	112	24,56%
3 mojster za usnjeno galanterijo	5	4	80,00%	0	0,00%	1	20,00%
4 mojster za usnjena oblačila	4	2	50,00%	1	25,00%	1	25,00%
5 frizerski mojster	572	406	70,98%	79	13,81%	87	15,21%
6 mojster kozmetične nege	98	64	65,31%	10	10,20%	24	24,49%
7 mojster elektronik	53	36	73,58%	6	11,32%	11	20,75%
8 mojster strojne mehanike	38	26	68,42%	5	13,16%	7	18,42%
9 mojster očesne optike	116	37	31,90%	49	42,24%	30	25,86%
10 mojster šivilja-krojač	63	44	69,84%	6	9,52%	13	20,63%
11 mizarski mojster	171	99	57,89%	16	9,36%	56	32,75%
12 tesarski mojster	61	31	50,82%	13	21,31%	17	27,87%
13 zidarski mojster	114	71	62,28%	21	18,42%	22	19,30%
14 mesarski mojster	43	24	55,81%	6	13,95%	13	30,23%
15 mojster izdelovalec krznenih oblačil	5	3	60,00%	0	0,00%	2	40,00%
16 mojster avtoelektrikar	61	43	70,49%	3	4,92%	15	24,59%
17 mojster toplotne obdelave kovin	2	1	50,00%	0	0,00%	1	50,00%
18 mojster oblikovalec kovin	56	28	50,00%	7	12,50%	21	37,50%
19 orodjarski mojster	31	22	70,97%	2	6,45%	7	22,58%
20 črkoslikarski mojster	5	3	60,00%	0	0,00%	2	40,00%
21 mojster modelni mizar	0	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
22 sodarski mojster	3	3	100,00%	0	0,00%	0	0,00%
23 čevljarski mojster	21	14	66,67%	1	4,76%	6	28,57%
24 mojster preoblikovalec kovin	66	48	72,73%	10	15,15%	8	12,12%
25 mojster vzdrževanja tekstilij	23	13	56,52%	3	13,04%	7	30,43%
26 mojster splošne elektromehanike	68	53	77,94%	9	13,24%	6	8,82%

	Mojstrski naziv	skupaj vpisanih	postal mojster		aktivni kandidati		kandidati izbrisani iz evidence kandidatov	
			f	f%	f	f%	f	f%
27	mojster stavbni steklar	12	5	41,67%	2	16,67%	5	41,67%
28	mojster za strojenje usnja in krzna	4	3	75,00%	0	0,00%	1	25,00%
29	pekovski mojster	29	25	86,21%	0	0,00%	4	13,79%
30	dimnikarski mojster	53	31	58,49%	13	24,53%	9	16,98%
31	mojster strojnih instalacij	150	94	62,67%	32	21,33%	24	16,00%
32	urarski mojster	20	15	75,00%	0	0,00%	5	25,00%
33	mojster biromehanik	5	3	60,00%	0	0,00%	2	40,00%
34	slaščičarski mojster	63	46	73,02%	5	7,94%	12	19,05%
35	mojster tapetnik in dekorater	32	21	65,63%	4	12,50%	7	21,88%
36	elektroinštalaterski mojster	196	131	66,84%	35	17,86%	30	15,33%
37	mojster telekomunikacij	14	9	64,29%	2	14,29%	3	21,43%
38	slikopleskarski mojster	163	93	57,06%	35	21,47%	35	21,47%
39	livarski mojster	9	3	33,33%	2	22,22%	4	44,44%
40	fotografski mojster	39	11	28,21%	18	46,15%	10	25,64%
41	mojster klepar-krovec	119	52	43,70%	26	21,85%	41	34,45%
42	zlatarski mojster	74	56	75,68%	6	8,11%	12	16,22%
43	kamnoseški mojster	53	29	54,72%	12	22,64%	12	22,64%
44	železokrivski mojster	2	0	0,00%	2	100,00%	0	0,00%
45	avtoličarski mojster	54	39	72,22%	10	18,52%	5	9,26%
46	pečarski mojster	23	12	52,17%	5	21,74%	5	21,74%
47	mojster polagalec keramičnih oblog	33	17	51,52%	11	33,33%	5	15,15%
48	cvetličarski mojster	65	40	61,54%	14	21,54%	11	16,92%
49	vrtnarski mojster	10	6	60,00%	2	20,00%	2	20,00%
50	kuharski mojster	13	0	0,00%	10	76,92%	3	23,08%
51	mojster strežbe	8	0	0,00%	8	100,00%	0	0,00%
	Skupaj	3483	2177	62,50%	569	16,34%	737	21,16%

f = delež

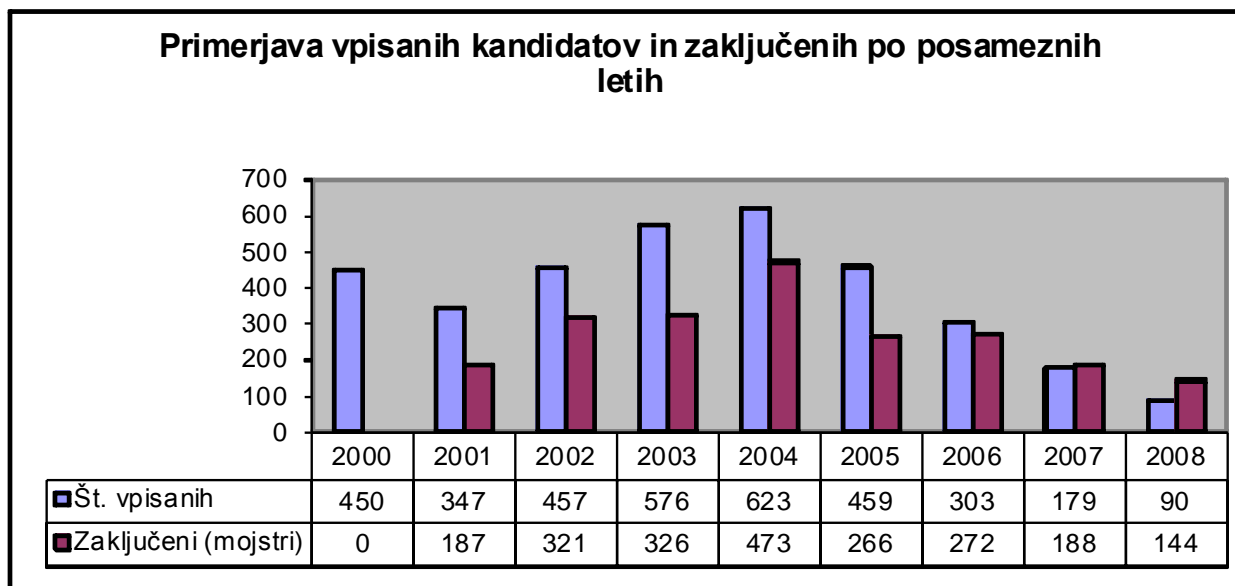
f% = delež v odstotkih

Vir: Štirn et al., 2008, str. 33

Na dan 31.12.2008 je opravljalo mojstrski izpit še 569 kandidatov oziroma 16,34% vseh vpisanih kandidatov. V vseh osmih letih je mojstrski izpit skupaj opravilo preko 60% oziroma 2177 kandidatov, medtem ko je bilo izbrisanih kandidatov iz evidence 737 ali 21,16%. Velik odstotek izbrisanih kandidatov iz evidence je posledica spremembe obrtne zakonodaje, ki je liberalizirala pogoje za vstop v obrt. Tako so kandidati odstopili od opravljanja mojstrskega izpita, saj pri nazivih, ki niso zdravju nevarni in okolju škodljivi, mojstrski izpit ni več kvalifikacijski pogoj za pridobitev obrtnega dovoljenja.

Graf 2 prikazuje primerjalni pregled števila mojstrov na posamezni podelitvi mojstrskih diplom glede na vpis kandidatov v posameznem letu.

Graf 2: Primerjalni pregled števila mojstrov glede na vpis kandidatov po posameznih letih

Vir: Štirn et al., 2008, str. 33

Primerjava vpisanih kandidatov in kandidatov, ki so si pridobili mojstrski naziv kaže, da je v zadnjih dveh letih število novo vpisanih kandidatov sorazmerno številu zaključenih, pri čemer je skupno število obeh bistveno nižje glede na pretekla leta.

Iz preglednice 4, ki prikazuje status kandidatov na dan 31.12.2008, lahko ugotovimo, da je kar nekaj mojstrskih nazivov, kjer je nizka stopnja vpisa. Na tej podlagi so v preglednici 5 izpostavljeni mojstrski nazivi, pri katerih je bilo v vseh osmih letih skupaj podanih manj kot deset vlog za pristop k mojstrskemu izpitu. Mojster strežbe tukaj ni zajet, čeprav je skupaj vpisanih osem kandidatov, saj je za ta naziv možno opravljati mojstrski izpit šele od leta 2007.

Preglednica 5: Mojstrski nazivi z manj kot 10 vpisanih kandidatov od leta 2000 do konca leta 2008

Mojstrski naziv		skupaj vpisanih	postal mojster		aktivni kandidati		kandidati izbrisani iz evidence kandidatov	
			f	f%	f	f%	f	f%
1	mojster za usnjeno galanterijo	5	4	80,0%	0	0,0%	1	20,0%
2	mojster za usnjena oblačila	4	2	50,0%	1	25,0%	1	25,0%
3	mojster izdelovalec krznenih oblačil	5	3	60,0%	0	0,0%	2	40,0%

4	mojster toplotne obdelave kovin	2	1	50,0%	0	0,0%	1	50,0%
5	črkoslikarski mojster	5	3	60,00%	0	0,0%	2	40,00%
6	mojster modelni mizar	0	0	0,0,%	0	0,0%	0	0,0%
7	sodarski mojster	3	3	100,0%	0	0,0%	0	0,0%
8	mojster za strojenje usnja in krzna	4	3	75,0%	0	0,0%	1	25,0%
9	mojster biro mehanik	5	3	60,0%	0	0,0%	2	40,0%
10	livarski mojster	9	3	33,33%	2	22,22%	4	44,44%
11	železokrivski mojster	2	0	0,0%	2	100,0%	0	0,0%
	SKUPAJ	44	25	56,82%	5	11,36%	14	31,82%

f = delež

Vir: Štirn et al., 2008, str. 33

f% = delež v odstotkih

Za 11 zgoraj navedenih mojstrskih nazivov je OZS prejela skupno le 44 vlog za pristop k mojstrskemu izpitu. Kar 14 kandidatov je bilo izbranih iz evidence kandidatov, bodisi zaradi neizpolnjevanja pogojev, ker so odstopili ali pa zamudili rok. Mojstrski naziv je pridobilo 25 kandidatov, 5 kandidatov pa še opravlja mojstrski izpit. Za vpis na navedene mojstrske nazive očitno ni pravega zanimanja. Pri tem ne smemo pozabiti, da je izvajanje izpitov za tako malo kandidatov občutno dražje, hkrati pa terja svoj finančni vložek tudi vzdrževanje programov (izobraževanje članov izpitnih odborov, obveščanje, vzdrževanje izpitnih katalogov na strokovni ravni, izdelava učnega gradiva itd.). Na podlagi te ugotovitve bi bilo smiselno preučiti, ali je smotno vztrajati in vzdrževati navedene mojstrske nazive. Nasprotno pa pri analizi nikakor ne smemo pozabiti na mojstrske nazive, kjer je sicer vpis relativno majhen (npr. čevljarski mojster, orodjarski mojster, urarski mojster, mesarski mojster, mojster tapetnik in dekorater itd.), vendar pa je izvajanje mojstrskih izpitov ključnega pomena za ohranjanje teh poklicev. Dejstvo je, da se šolski programi izobraževanja, zaradi premajhnega števila vpisa otrok, za določene poklice ukinjajo (npr. program poklicnega izobraževanja za poklic čevljar ter tapetnik in dekorater se ne izvajata več). Glede na pomen oziroma poslanstvo mojstra, ki se kaže v mojstru učitelju, bi vzdrževanje teh nazivov in mojstrskih izpitov pomenilo, da se otroci še vedno lahko odločajo za pridobitev teh poklicev, kljub temu, da ne obstaja šolska oblika izobraževanja. To pa bi tudi zadostilo potrebam trga, saj bomo, ne glede na tehnološki razvoj, še vedno potrebovali na primer usluge čevljarja.

Menim, da bi bila ena od možnih rešitev ta, da bi se mojstrski nazivi iz sorodnih poklicnih področij združili ter se nato izvajali modularno. Imamo na primer štiri mojstrske nazive s področja krznarstva in usnjarstva: mojster usnjene galanterije, mojster za usnjena oblačila, mojster izdelovalec krznenih oblačil in mojster za strojenje usnja in krzna. Te mojstrske nazive bi lahko strnili v en mojstrski naziv, na primer mojster usnjar in krznar, potem pa za posamezno poklicno področje oziroma posamezni mojstrski naziv izvajali izpite modularno. To pomeni, da bi imeli v okviru mojstrskega naziva mojster usnjar in krznar štiri (4) module, kandidat pa bi dobil naziv npr. mojster usnjar in krznar – specializiran za usnjena oblačila. Predlagana

rešitev je usmerjena na sistemsko raven, kar pomeni, da so razne operativne rešitve, kot je na primer poimenovanje modula in nadalje naziva, prepuščene stroki.

Nadalje tudi menim, da bi morala stroka oziroma strokovne sekcije pri OZS preučiti in zavzeti stališče do izvajanja mojstrskih izpitov za nazive, kjer je interes izrazito majhen. Na primer za naziv mojster modelni mizar doslej nismo imeli nobenega interesenta. Verjetno to pomeni, da se ta dejavnost kot samostojna obrtna dejavnost sploh ne izvaja več in je najbrž vključena v večje sisteme, kjer se izvaja kot industrijska dejavnost.

5.2.1 Izvajanje posameznih delov mojstrskega izpita

Mojstrski izpit je razdeljen na štiri dele: praktični, strokovno-teoretični, poslovodno-ekonomski in pedagoško-andragoški. Vsi štirje deli izpita se opravljajo v skladu z izpitnim katalogom (Pravilnik o mojstrskih izpitih, 11. člen), ti deli pa se delijo še na posamezne izpitne enote (za posamezni naziv imamo od sedem do deset izpitnih enot). Kandidati se morajo na vsako posamezno izpitno enoto prijaviti najmanj trideset dni pred razpisanim izpitnim rokom (Pravilnik o mojstrskih izpitih, 14. člen), pri čemer imajo po Pravilniku pravico, da se odjavijo sedem dni pred izpitnim rokom (Pravilnik o mojstrskih izpitih, 15. člen). Posamezni deli mojstrskega izpita se lahko opravljajo v različnih izpitnih rokih. Z izpitnim katalogom se lahko določi zaporedje opravljanja izpitov. Mojstrski izpit se konča z uspešno opravljenimi štirimi deli mojstrskega izpita.

Pri ocenjevanju posameznega izpita izpitni odbori upoštevajo ocenjevalno lestvico, ki je določena v 17. členu Pravilnika o mojstrskih izpitih, in sicer da kandidat doseže pozitivno oceno s 50 % uspehom. O opravljanju izpitov izpitni odbori vodijo zapisnike, ki obsegajo podatke o kandidatu, vrsti izpita, podatke o izpitnih nalogah oziroma vprašanjih za posamezna izpitna področja posameznega dela mojstrskega izpita, sestavi izpitnega odbora in druge podatke. Tako izpitni odbor za posamezni del mojstrskega izpita pripravlja, nadzoruje in izvaja izpite za posamezni del mojstrskega izpita (Pravilnik o mojstrskih izpitih, 21. člen). Po zaključenem izpitu mora izpitni odbor vso potrebno izpitno dokumentacijo o izvedbi izpita poslati na OZS, da strokovna služba pripravi sklepe o uspešnosti na izpitu. Izpitni odbor za vsak opravljeni del mojstrskega izpita obvesti kandidata o opravljenem izpitu s sklepom v petnajstih dneh (Pravilnik o mojstrskih izpitih, 43. člen).

I. praktični del mojstrskega izpita

Vsebinsko znanj in način opravljanja praktičnega dela mojstrskega izpita določajo izpitni katalogi za posamezni mojstrski naziv (Pravilnik o mojstrskih izpitih, 4. člen).

Praktični del mojstrskega izpita praviloma obsega delovni preizkus, ki se opravlja v šolskih delavnicah in traja do 8 ur in mojstrsko izpitno delo oziroma storitev, ki se praviloma opravlja v obratovalnici kandidata in traja do 100 ur. Če izpitni odbor opravi združeno preverjanje praktičnega znanja (torej delovni preizkus in mojstrsko

izpitno delo skupaj), traja skupni preizkus praktičnega znanja do 40 ur (Pravilnik o mojstrskih izpitih, 11. člen).

Kandidati morajo pred opravljanjem mojstrskega izpitnega dela oziroma storitve izdelati predlog naloge, ki ga posredujejo strokovni službi OZS, ta pa izpitnemu odboru v pregled. Predlog naloge vsebuje tehnično dokumentacijo izdelka oziroma storitve, sheme, obračune, kalkulacije itd. Če je zahtevnost predlagane naloge skladna z zahtevami izpitnega kataloga, se kandidatu dovoli opravljanje mojstrskega izpitnega dela, s sklepom pa se mu določi nadzornik. Na podlagi uspešno opravljenih nalog mojstrskega izpitnega dela se kandidat lahko prijavi na delovni preizkus, ki je krajša in ožje usmerjena naloga in poteka v šolski delavnici pred tričlansko izpitno komisijo. Medtem ko kandidat opravlja delovni preizkus, sočasno tudi zagovarja oziroma opravi strokovni zagovor mojstrskega izpitnega dela.

Pri izvajanju praktičnega izpita se vsi dogodki in razgovori s posameznim kandidatom zabeležijo, tako da lahko služijo tudi kot pomoč pri morebitnem ugovoru. Izpiti potekajo v slovenskem jeziku (tudi gradivo in navodila pri izvajanju posameznega dela mojstrskega izpita morajo biti v slovenskem jeziku). V okviru poenotenja dela mojstrskih izpitnih odborov so vsi izpitni odbori za posamezne nazive izdelali kriterije ocenjevanja, ki izhajajo iz enotnih meril, kljub temu pa so kriteriji prilagojeni posameznemu poklicu.

II. strokovno – teoretični del mojstrskega izpita

Strokovno-teoretični del mojstrskega izpita sestavlja od 3 do 5 izpitnih enot, ki so določene z izpitnim katalogom za posamezni mojstrski naziv. Izpitni odbori preverjajo znanje za vsako področje posebej v obliki pisnih in/ali ustnih izpitov. Vsebino znanj in način opravljanja posamezne izpitne enote II. strokovno-teoretičnega dela mojstrskega izpita določajo izpitni katalogi za posamezni mojstrski naziv. Kandidat opravi posamezni del mojstrskega izpita s pozitivno oceno, če doseže pri vseh izpitnih enotah posameznega dela mojstrskega izpita vsaj oceno zadostno (vsaj 50%). Pisni izpit za posamezno predmetno področje iz II. strokovno-teoretičnega dela mojstrskega izpita traja do 180 minut. Ustni izpit oziroma zagovor traja največ 30 minut (Pravilnik o mojstrskih izpitih, 11. člen). Kandidat uspešno opravi II. strokovno-teoretični del mojstrskega izpita šele, ko uspešno opravi vse izpitne enote, določene z izpitnim katalogom (Pravilnik o mojstrskih izpitih, 17. člen).

III. poslovodno - ekonomski del mojstrskega izpita

Tretji in četrti del mojstrskega izpita sta enotna za vse mojstrske nazive. III. poslovodno-ekonomski del obsega preverjanje znanj s področja poslovodenja (ekonomika, trženje, vodenje), osnov marketinga, prava gospodarskih družb, specialnih zakonov (obrt, promet, trgovina), delovnega in socialnega prava, obligacij, varstva potrošnikov, finančnega poslovanja, računovodstva, sestavljanja bilanc, davka na dodano vrednost, temeljev ekologije, itd. Ta del izpita je samostojen pisni izpit, ki poteka na OZS in traja do 180 minut (Pravilnik o mojstrskih izpitih, 11. člen).

IV. pedagoško – andragoški del mojstrskega izpita

IV. pedagoško-andragoški del mojstrskega izpita je sestavljen iz pisnega dela in pedagoškega nastopa. Izpit poteka na OZS; pisni del traja 180 minut, pedagoški nastop pa 45 minut. Kandidat, ki ima že pridobljeno pedagoško izobrazbo (učitelji, mojstri in delovodje) ima ta del izpita priznan v celoti in opravlja samo praktični del z nastopom (Pravilnik o mojstrskih izpitih, 11. člen).

Praviloma kandidat najprej opravlja pisni izpit, kjer se preverja teoretično znanje s področja zakonodaje poklicnega in strokovnega izobraževanja, psiholoških osnov učenja, metodike praktičnega izobraževanja ter načrtovanja in izvajanja učnega procesa, kot zahteva izpitni katalog za IV. pedagoško – andragoški del mojstrskega izpita. Po opravljenem pisnem izpitu kandidat opravlja še pedagoški nastop.

Vsak kandidat mora izdelati učno pripravo za delovno nalogo iz svojega poklicnega področja. Priprava mora vsebovati vse elemente metodično-didaktične in vsebinske priprave. V okviru praktičnega nastopa mora kandidat pred tričlansko izpitno komisijo demonstrirati učno uro med vajencem in mojstrom. Pri pedagoškem nastopu se ocenjujejo tako kvaliteta učne priprave, kot tudi izvedba nastopa ter skladnost nastopa z učno pripravo.

5.2.2 Izpitni odbori

Mojstrski izpit odobrijo in vodijo odbori za mojstrske izpite pri OZS, ki opravljajo to nalogo po pooblastilu ministrstva, pristojnega za šolstvo in šport (ObrZ-D, 27. člen). Tako pri OZS deluje 51 mojstrskih izpitnih odborov, in sicer poseben strokovni izpitni odbor za mojstrski izpit za vsako posamezno obrtno stroko (dejansko je imenovanih 57 izpitnih odborov, saj sta za nekatere mojstrske nazive, kjer je prijavljenih več kandidatov, imenovana po dva izpitna odbora za praktični in strokovno-teoretični del, na primer za frizerske mojstre. Prav tako sta imenovana dva izpitna odbora, ki sta pristojna za izvajanje izpitov za IV. pedagoško-andragoški del mojstrskega izpita.

Poleg 51 strokovnih mojstrskih izpitnih odborov pa delujeta še dva mojstrska izpitna odbora: en izpitni odbor pokriva III. poslovodno-ekonomski del in drugi pokriva IV. pedagoško-andragoški del mojstrskega izpita. Mojstrski izpit sestavljajo 4 deli: I. praktični in II. strokovno-teoretični del mojstrskega izpita sta strogo vezana na posamezno poklicno oziroma obrtno področje (npr. avtomehanika, frizerstvo, mizarstvo, itd), medtem ko sta III. poslovodno-ekonomski in IV. pedagoško-andragoški del mojstrskega izpita skupna vsem 51 mojstrskim izpitom.

Posamezni deli mojstrskega izpita se opravljajo pred naslednjimi izpitnimi odbori (Pravilnika o mojstrskih izpitih, 20. člen):

- praktični in strokovno-teoretični del se opravlja pred mojstrskim izpitnim odborom za praktični in strokovno-teoretični del za en ali več poklicev sorodnih strokovnih področij v skladu s prejeta nomenklatura poklicev oziroma seznamom mojstrskih nazivov;
- poslovodno-ekonomski del se opravlja pred mojstrskim izpitnim odborom za poslovodno-ekonomski del;

- pedagoško-andragoški del se opravlja pred mojstrskim izpitnim odborom za pedagoško-andragoški del.

Posamezni izpitni odbor je kolegijski organ, ki ga sestavljajo predsednik in dva člana ter njihovi namestniki. Predsednike in člane mojstrskih izpitnih odborov in njihove namestnike imenuje, na predlog upravnega odbora OZS, minister pristojen za šolstvo. Člani mojstrskih izpitnih odborov so imenovani za štiri leta in so lahko ponovno imenovani (Pravilnika o mojstrskih izpitih, 18. člen). Splošne pogoje za imenovanje članov izpitnih odborov določa Pravilnik o mojstrskih izpitih v 19. členu. Predsednik in člani morajo izpolnjevati naslednje pogoje:

- aktivno morajo obvladati slovenski jezik;
- imeti morajo ustrezno strokovno izobrazbo;
- imeti morajo vsaj pet let ustreznih delovnih izkušenj;
- poznati morajo tudi sodobne oblike preverjanja in ocenjevanja znanja in usposobljenosti ter biti morajo usposobljeni za delo v izpitnih odborih.

Izpitni odbor za praktični in strokovno-teoretični del mojstrskega izpita sestavljajo predsednik, dva člana in namestniki vsakega izmed njih. Predsednik izpitnega odbora in njegov namestnik morata imeti opravljen mojstrski izpit ali pridobljeno najmanj srednjo strokovno izobrazbo ustrezne smeri in najmanj pet let delovnih izkušenj v obrtni dejavnosti. Eden izmed članov mora imeti opravljen mojstrski izpit ustrezne stroke ali pridobljeno najmanj srednjo strokovno izobrazbo ustrezne smeri in najmanj pet let delovnih izkušenj v obrtni dejavnosti. Eden izmed članov mora imeti pridobljeno visokošolsko izobrazbo ustrezne smeri za strokovno-teoretične predmete in pedagoško-andragoško izobrazbo, če pa gre za poklicno področje, kjer oseb z visokošolsko izobrazbo ni, pa mora imeti član višjo strokovno izobrazbo (Pravilnika o mojstrskih izpitih, 24. člen).

Izpitni odbor za poslovodno-ekonomski del mojstrskega izpita sestavljajo predsednik, dva člana in namestniki vsakega izmed njih. Predsednik in njegov namestnik morata imeti visokošolsko izobrazbo s področja pravnih, ekonomskih ali organizacijskih strok ter najmanj tri leta delovnih izkušenj. Eden izmed članov mora imeti opravljen mojstrski izpit ali pridobljeno najmanj srednjo strokovno izobrazbo ter najmanj pet let delovnih izkušenj v obrtni dejavnosti. Eden izmed članov mora imeti najmanj višjo strokovno izobrazbo ustrezne smeri (Pravilnika o mojstrskih izpitih, 25. člen).

Izpitni odbor za pedagoško-andragoški del mojstrskega izpita sestavljajo predsednik, dva člana in namestniki vsakega izmed njih. Predsednik in njegov namestnik morata imeti visokošolsko izobrazbo pedagoške oziroma andragoške stroke ter najmanj pet let delovnih izkušenj na področju izobraževanja. Eden izmed članov mora imeti opravljen mojstrski izpit ali pridobljeno najmanj srednjo strokovno izobrazbo in pedagoško-andragoško izobrazbo ter najmanj pet let delovnih izkušenj v obrtni dejavnosti. Eden izmed članov mora imeti najmanj višjo strokovno izobrazbo ustrezne smeri (Pravilnika o mojstrskih izpitih, 25. člen).

Delo izpitnih odborov nadzoruje inšpekcija (Pravilnik o mojstrskih izpitih, 29. člen). Način in obseg dela mojstrskih izpitnih odborov za posamezne dele mojstrskega izpita določa 21. člen Pravilnika o mojstrskih izpitih. Izpitni odbor za posamezni del

mojstrskega izpita pripravlja, nadzoruje in izvaja izpite za posamezni del mojstrskega izpita, pri čemer:

- sodeluje s strokovnimi institucijami pri pripravi in izvedbi izpita;
- vodi izpitno dokumentacijo (zapisnike sej in ocenjevanja kandidatov);
- pripravlja izpitna gradiva za posamezni del mojstrskega izpita v sodelovanju s strokovnimi institucijami;
- sprejme koledar opravljanja izpitov in razvrstitve kandidatov;
- nadzoruje izvajanje izpitov, sprašuje in ocenjuje kandidate;
- lahko imenuje osebe, ki spremljajo in nadzorujejo potek pisnega izpita;
- odloča o priznavanju delov mojstrskega izpita po 47. členu pravilnika o mojstrskih izpiti;
- opravlja druge zadeve, ki so vezane na pripravo in izvedbo izpitov.

Pri odločanju izpitnega odbora morajo sodelovati vsi člani. Pri glasovanju odloča večina navzočih članov.

Predsednik, člani in namestniki so lahko razrešeni ali lahko odstopijo iz osebnih razlogov, prav tako pa se jih lahko skladno s pravilnikom razreši, če ne izpolnjujejo svojih dolžnosti. V primeru da odstopi večina članov posameznega mojstrskega izpitnega odbora, morajo svoje dolžnosti, ki jim jih nalaga pravilnik, opravljati tekoče do imenovanja novih članov. Če predsednika izpitnega odbora razrešijo ali če sam odstopi, je dolžan svoje delo predati novoimenovanemu predsedniku (Pravilnik o mojstrskih izpiti, 23. člen).

Delo izpitnih odborov usklajuje koordinacijski izpitni odbor (Pravilnik o mojstrskih izpiti, 22. člen).

Koordinacijski izpitni odbor sestavlja pet članov; tri imenuje upravni odbor OZS, po enega člana pa minister, pristojen za obrt in minister, pristojen za šolstvo. Usklajevanje dela mojstrskih izpitnih odborov vodi koordinacijski izpitni odbor (Pravilnik o mojstrskih izpiti, 23. člen), ki:

- v soglasju z ministrom, pristojnim za šolstvo, določi izpitni red;
- določa smernice in pravila za delo izpitnih odborov;
- pripravi predloge za imenovanje predsednikov, namestnikov in članov mojstrskih izpitnih odborov;
- pripravi predloge za imenovanje članov komisije za ugovore;
- usklajuje delo izpitnih odborov;
- odloča o izločitvi člana izpitnega odbora;
- sprejme letno poročilo o poteku in rezultatih izpitov;
- odloča o vlogah kandidatov za četrti pristop kandidata k opravljanju posameznega dela mojstrskega izpita;
- odloča o ugovorih kandidata zoper oceno;
- opravlja druge naloge v okviru svojih pristojnosti

5.2.3 Opravljanje mojstrskega izpita

Kandidat se na posamezno izpitno enoto prijavi s prijavnico, ki mora prispeti na naslov OZS najkasneje 30 dni pred izpitnim rokom. Na izpit se kandidat prijavi pisno

po pošti ali preko elektronske prijave (Pravilnik o mojstrskih izpitih, 14. člen). Kandidat se lahko od izpita odjavi, vendar najkasneje sedem dni pred izpitnim rokom. Če se kandidat iz opravičljivih razlogov ne odjavi od izpita in ne pride k izpitu od časa, ki je določen, mora to zadržanost sporočiti OZS najkasneje v roku treh dni po prenehanju nastanka zadržanosti, na katerega je bil prijavljen, pa se ga ni udeležil. Kot opravičljiv razlog se šteje zadržanost, utemeljena z ustreznim potrdilom, na primer zdravniškim potrdilom, potrdilom o službeni zadržanosti in podobno. Če kandidat ne pristopi k izpitu, pa odjave ni sporočil kot je določeno s pravilnikom, pa se šteje, da izpita ni opravil (Pravilnik o mojstrskih izpitih, 14. člen).

Na podlagi prijav sestavi OZS seznam kandidatov za določen izpitni rok. Kandidati dobijo pisno povabilo na izpit 7 dni pred izpitnim rokom, z navedbo časa in kraja izvedbe izpita (Pravilnik o mojstrskih izpitih, 15. člen).

Način preverjanja znanja za posamezni del mojstrskega izpita in posamezno izpitno enoto določi izpitni odbor v skladu s Pravilnikom o mojstrskih izpitih in izpitnim katalogom (Pravilnik o mojstrskih izpitih, 16. člen). Uspeh iz posameznih izpitnih delov in enot se ocenjuje s številčnimi ocenami v okviru petstopenjske ocenjevalne lestvice od ena (1) do pet (5). Ocena nezadostno (1) je negativna, druge ocene so pozitivne (Pravilnika o mojstrskih izpitih, 17. člen). Kandidat, ki izpita ni opravil, ga lahko ponovno opravlja, vendar le dvakrat. Izjemoma lahko iz opravičljivih razlogov in s soglasjem koordinacijskega izpitnega odbora kandidat izpit opravlja še četrtič. V primeru, da kandidat izpita četrtič ne opravi uspešno, ali mu koordinacijski izpitni odbor ne da soglasja, se postopek opravljanja mojstrskega izpita zaključi, kandidata pa se izbrše iz evidence kandidatov (Pravilnik o mojstrskih izpitih, 16. člen).

Kandidat, ki opravlja mojstrski izpit za dva ali več nazivov skupaj, opravlja poslovodno-ekonomski in pedagoško-andragoški del mojstrskega izpita le enkrat za vse nazive skupaj. Prav tako se skladno s pravilnikom kandidatom, ki so opravili delovodski ali poslovodni izpit, prizna pedagoško-andragoški del mojstrskega izpita, ustrezne vsebine poslovodno-ekonomskega dela mojstrskega izpita ter strokovno-teoretični del izpita, če gre za isto strokovno področje. Pedagoško-andragoška izobrazba, pridobljena po javno veljavnih izobraževalnih programih za učitelje in inštruktorje praktičnega pouka, se prizna kot pedagoško-andragoški del mojstrskega izpita. Prav tako se kandidatom, ki so že uspešno opravili mojstrski izpit v drugi državi, priznajo tisti deli mojstrskega izpita, ki so po vsebini primerljivi z deli mojstrskega izpita v Republiki Sloveniji.

5.2.4 Nadomestilo stroškov opravljanja izpitov

Nadomestilo stroškov v zvezi z opravljanjem izpita nosi kandidat, ki opravlja izpit (Pravilnika o mojstrskih izpitih, 35. člen). Višino stroškov določi OZS v soglasju z Vlado RS (Pravilnika o mojstrskih izpitih, 33. člen). Vlada RS je junija 2000 v skladu z določili Obrtnega zakona in Pravilnika o mojstrskih izpitih sprejela sklep o soglasju za zaračunavanje storitev za opravljanje mojstrskega izpita, ki določa, da mora kandidat poravnati nadomestilo za splošne stroške (prijavnino) ter za stroške za posamezni del mojstrskega izpita, ki ga opravlja. Kandidati morajo splošne stroške

plačati ob prijavi k mojstrskemu izpitu, preostali znesek pa kandidati poravnajo pred opravljanjem posameznega dela mojstrskega izpita. Cena mojstrskega izpita je različna glede na mojstrske nazive, giblje se od 1.500 do 1.700 evrov.

Kandidati v večini primerov stroške opravljanja mojstrskega krijejo sami; v zadnjem času pa opažamo, da se kandidati poslužujejo tudi drugih virov. Nekaterim strošek opravljanja mojstrskega izpita krijejo delodajalci neposredno, drugim ga povrnejo skladi za izobraževanje zaposlenih pri samostojnih podjetnikih, v nekaterih primerih pa ga krijejo zavodi za zaposlovanje.

Kandidat, ki se v roku 8 dni po prejemu obvestila o izpolnjevanju pogojev odjavi ter kandidat, ki ne izpolnjuje pogojev za pristop k opravljanju mojstrskega izpita, lahko zaprosi za povrnitev vplačanega dela nadomestila stroškov, pri čemer se mu odštejejo nastali stroški postopka (Pravilnika o mojstrskih izpitih, 33. člen).

Nadomestilo stroškov izpita je določeno za vsak posamezni del mojstrskega izpita, pri čemer je kandidat dolžan pred pristopom k posameznemu delu mojstrskega izpita ta del poravnati (Pravilnika o mojstrskih izpitih, 35. člen).

V okviru dane cene mojstrskega izpita ima kandidat poravnana dva pristopa k posamezni izpitni enoti. Če kandidat opravlja posamezno izpitno enoto tretjič ali četrtič, je dolžan kriti dodatne stroške, ki nastanejo v zvezi z opravljanjem posameznega dela mojstrskega izpita. O višini dodatnih stroškov odloča OZS. Kandidata je potrebno pred pristopom pisno obvestiti o dodatnih stroških ter določiti rok plačila (Pravilnika o mojstrskih izpitih, 36. člen).

6 POSTOPEK IZVEDBE MOJSTRSKEGA IZPITA

6.1 MOJSTRSKI IZPIT KOT UPRAVNA OZIROMA JAVNOPRAVNA ZADEVA

Upravni postopek je ena od temeljnih oblik varstva pravic posameznikov. Pravni redi podeljujejo pravice posameznikov le načeloma oziroma samo na abstraktni ravni zagotavljajo uresničevanje njihovih legitimnih interesov, medtem ko posamezni organi v konkretnih primerih ugotavljajo, ali posamezniku določena pravica pripada ali ne.

Na splošno velja, da je upravni postopek sistem procesnih pravil, po katerih ravnajo organi državne uprave in drugi organi, kadar odločajo o upravnih stvareh, obveznostih ali pravnih koristih strank. Postopkovni sistem je torej celovit, podroben sistem, ki ureja vse procesne situacije, v grobem pa ga določata področni zakon in podrejeno ZUP. Splošna pravila upravnega postopka na vseh upravnih področjih v vseh upravnih zadevah ureja ZUP. Nekatera upravna področja pa so tako specifična, da splošna pravila ZUP ne ustrezajo. Takrat lahko poseben zakon uredi posamezno postopkovno vprašanje ali več posebnih pravil upravnega postopka drugače. ZUP se v takih primerih uporablja podrejeno oziroma dopolnilno (Jerovšek et al., 2007, str. 1).

O posebnih upravnih postopkih govorimo le, ko je predmet odločanja upravna zadeva (Jerovšek et al., 2007, str. 2). Upravna zadeva je odločanje o pravici, obveznosti in pravni koristi fizične ali pravne osebe oziroma druge stranke na področju upravnega prava. Šteje se, da gre za upravno zadevo, če je s predpisom določeno, da organ v neki stvari vodi upravni postopek, odloča v upravnem postopku ali izda upravno odločbo oziroma, če to zaradi varstva javnega interesa izhaja iz narave stvari (ZUP, 2. člen).

Postopek opravljanja mojstrskega izpita se prične na zahtevo stranke na podlagi vloge za opravljanje mojstrskega izpita. Po prejemu vloge se opravi predhodni preizkus vloge, v katerem se ugotovi, ali so v vlogi navedeni vsi podatki, ki jih predpisujeta Obrtni zakon in Pravilnik o mojstrskih izpitih ter ali so k vlogi priložene vse listine, kot jih določa zakon oziroma pravilnik. Na podlagi te ugotovitve se vloga spozna za popolno ali nepopolno. Če je vloga nepopolna, se je ne sme zavreči, temveč se stranko povabi, da jo dopolni. Opravljanje mojstrskega izpita se za posameznega kandidata prične, ko izpitni odbor kandidata s sklepom obvesti o izpolnjevanju pogojev za pristop k opravljanju mojstrskega izpita in o pristopnem roku.

Postopek opravljanja mojstrskega izpita sestavljajo posamezna dejanja, ki se opravljajo in sledijo po določenem redu; s temi dejanji se postopek začne, razvija in konča. Dejstvo je, da je že sama uvedba postopka po svoji vsebini zapletena.

Opravljanje mojstrskega izpita je zaznamovano z vrsto posebnosti:

- vloge za opravljanje mojstrskega izpita se lahko vložijo le v času razpisa;
- vloga se lahko vloži le na posebej predpisanem obrazcu;

- o posameznih zahtevkih odločajo kolegijski organi – mojstrski izpitni odbori za posamezni naziv oziroma del mojstrskega izpita;
- postopek opravljanja mojstrskega izpita traja tri leta, kolikor časa je tudi stranka v postopku;
- med postopkom opravljanja mojstrskega izpita se lahko stranka obrača na organ z dodatnimi vlogami (npr. vloga za priznanje posameznega dela mojstrskega izpita, vloga za podaljšanje roka opravljanja mojstrskega izpita itd.);
- stranka ima pravico do ugovora zoper oceno, katerega rešuje koordinacijski izpitni odbor, pri čemer je njegova odločitev dokončna;
- ves čas se stranko o poteku postopka seznanja s sklepi, zoper katere ima stranka pravico vložiti pritožbo na posebej imenovano komisijo za ugovore pri Ministrstvu za gospodarstvo.

Zaradi varstva pravic posameznika, ki se odloči opravljati mojstrski izpit, je smiselno, da se mojstrski izpiti vodijo in izvajajo pod strogimi procesnimi pravili, to je pravili upravnega postopka. Vendar pa bi bilo smiselno razmisliti, ali ga ne kaže urediti kot posebni upravni postopek glede na vse posebnosti, ki so prikazane v postopku izvajanja mojstrskega izpita. Namreč, urejanje toliko posebnosti v postopku zgolj s pravilnikom je lahko vprašljivo in sporno. Kadar je s posebnim zakonom predpisan posebni upravni postopek, se primarno uporabljajo pravila posebnega postopka, dopolnilo ali subsidiarno pa se uporabljajo pravila splošnega upravnega postopka. S posebnim zakonom, ki ureja postopek, se lahko urejajo samo posamezna vprašanja postopka, ni pa dovoljeno s posebnim zakonom v celoti drugače urediti pravil (npr. postopka). Skupna vsem upravnim postopkom so temeljna načela ZUP, ker bi sicer bile procesne pravice strank na različnih upravnih področjih različne. Na podlagi navedenega pa se še toliko bolj krepi trditev, da bi moral biti postopek opravljanja mojstrskega izpita urejen kot poseben upravni postopek z zakonskimi normami in ne le s pravilnikom.

6.2 PRISTOP K OPRAVLJANJU MOJSTRSKEGA IZPITA

Upravni postopek se ne uvede sam po sebi, pač pa je za uvedbo postopka potrebna pobuda, ki jo lahko da organ, ki je pristojen za odločanje v upravni stvari ali pa stranka. Če se postopek uvede na pobudo organa, pravimo, da se uvede postopek po uradni dolžnosti (ZUP, 126. člen) in da za uvedbo postopka velja načelo oficialnosti. Nasprotje od tega načela je načelo dispozivnosti, ki velja, če je za uvedbo upravnega postopka potrebna zahteva stranke.

Pristojni organ začne postopek po uradni dolžnosti, če tako določa zakon ali na zakonu temelječ predpis in če ugotovi ali izve, da je treba, glede na obstoječe dejansko stanje, zaradi javne koristi, začeti upravni postopek. Kadar se upravni postopek začne po uradni dolžnosti, pa mora pristojni organ upoštevati tudi morebitne vloge občanov in organizacij ter opozorila organov. Upravni postopek po uradni dolžnosti pa se začne, ko opravi pristojni organ v ta namen kakršno koli dejanje. Na zahtevo stranke se upravni postopek lahko uvede, če stranki daje zakon kakšno pravico ali pravno korist, ali pa če zahtevek stranke opravičuje sama narava

stvari, pri čemer je postopek uveden, ko organ prejme vlogo in niso podani razlogi, da bi se morala vloga zavreči. Upravni postopek na zahtevo stranke se začne z dnem vložitve zahteve stranke.

Upravni postopek, ki je uveden po uradni dolžnosti, ima za cilj varstvo javne koristi, zaradi takega varstva pa se bo stranki praviloma naložila ali povečala kakšna obveznost oziroma ukinila, omejila ali zmanjšala kakšna pravica. Na pobudo stranke pa bo uveden upravni postopek takrat, kadar stranka zahteva, naj ji bo priznana ali povečana kakšna pravica oziroma oproščena ali zmanjšana kakšna obveznost. V stvareh, v katerih je po zakonu ali po naravi stvari za začetek upravnega postopka in za sam postopek potrebna zahteva stranke, sme pristojni organ začeti in voditi postopek samo, če je taka zahteva podana (če organ uvede postopek sam, ne da bi stranka podala zahtevek, z zakonom pa je predpisano, da se lahko uvede postopek le na zahtevo stranke, se taka odločba izreče za nično v primeru, da stranka pozneje ni izrecno ali molče v to privolila (ZUP, 279. člen).

Kandidat, ki želi pristopiti k opravljanju mojstrskega izpita, je dolžan vložiti prijavo za opravljanje mojstrskega izpita najkasneje zadnji dan razpisnega roka. Prijavo za opravljanje mojstrskega izpita vloži kandidat pisno na OZS na predpisanemu obrazcu z vsemi podatki, ki so na njem zahtevani. K prijavi je dolžan priložiti dokazila, da izpolnjuje pogoje za opravljanje mojstrskega izpita (izobrazbeni pogoji, delovne izkušnje) ter potrdilo o plačanem izpitnem nadomestilu (Pravilnik o mojstrskih izpiti, 8. člen).

ZUP v 63. členu opredeljuje vloge kot zahtevke, obrazce, predloge, prijave, prošnje, pritožbe, ugovore in druga dejanja, s katerimi se posamezniki ali pravne osebe oziroma organizacije obračajo na organe. Stranka lahko pri organu vloži zahtevek, če ima za to v predpisu določeno pravico. V primeru, da pa ni upravičena pričakovati uspeh, pa vloži prošnjo.

Vloga se lahko vloži v pisni obliki ali ustno (ZUP, 63. člen). Pisna vloga je vloga, ki je napisana lastnoročno, mehanografsko ali s pomočjo elektronskega medija, če obstajajo pri organu tehnične možnosti sprejema takšne vloge. Pisno vlogo mora vložnik lastnoročno podpisati. Vloga, vložena s pomočjo elektronskega medija, pa mora imeti drug tehnično možen identifikacijski znak, ki potrjuje, da je vlogo vložila oseba, ki je v vlogi poimensko napisana. Pisna vloga se praviloma izroči neposredno organu ali pošlje po pošti ali telefaksu, lahko pa se pošlje tudi brzojavno, če ni drugače predpisano. Ustna vloga se vloži pri organu na zapisnik. Kratka in nujna sporočila pa se lahko podajo tudi po telefonu, seveda če je na naravo stvari to mogoče. Če dobi organ telefonsko sporočilo, pa dvomi o tem, ali je dal telefonsko sporočilo res tisti, ki je po telefonu povedal svoje ime, lahko organ zahteva, naj stranka tako prejeta vlogo potrdi s pisno potrditvijo. Če stranka ne ravna tako v roku, ki ji je bil določenem, se šteje, da vloga sploh ni bila vložena.

Sprememba ZUP (ZUP, 63. člen) prinaša možnost podajanja vloge po elektronski poti na informacijski sistem za sprejem vlog, vročanje in obveščanje, ki je enoten za celo državno upravo, lokalne skupnosti in nosilce javnih pooblastil. Informacijski

sistem avtomatično potrdi prejem vloge, ki pa mora praviloma imeti varni elektronski podpis s kvalificiranim potrdilom. Tovrstne vloge se lahko podajo od 1.1.2005 dalje.

Kandidat je k vlogi za opravljanje mojstrskega izpita dolžan priložiti dokazila, s katerimi dokazuje, da izpolnjuje pogoje za opravljanje mojstrskega izpita ter potrdilo o plačanem izpitnem nadomestilu. Prijavo za opravljanje mojstrskega izpita vloži kandidat pisno na OZS na predpisanem obrazcu z vsemi podatki, ki so na njem zahtevani (Pravilnik o mojstrskih izpiti, 8. člen).

Sprememba Obrtnega zakona (ObrZ-D, 28. člen), ki je pričela veljati 13.3.2004, določa nove pristopne pogoje za opravljanje mojstrskega izpita, ki so liberalnejši od prejšnjih. Tako ima pravico do opravljanja mojstrskega izpita kdor izpolnjuje enega izmed naslednjih pogojev:

- je pridobil srednjo poklicno izobrazbo katerekoli smeri (preje ustrezne smeri) in ima vsaj tri leta izkušenj na področju, na katerem želi opravljati mojstrski izpit;
- je pridobil srednjo strokovno izobrazbo katerekoli smeri (preje ustrezne smeri) in ima vsaj dve leti izkušenj na področju, na katerem želi opravljati mojstrski izpit;
- ima najmanj višjo strokovno izobrazbo in vsaj eno leto izkušenj na področju, na katerem želi opravljati mojstrski izpit.

Priloge, ki jih mora kandidat priložiti k vlogi, so taksativno navedene že v samem obrazcu vloge. K natančno izpolnjeni prijavnici za opravljanje mojstrskega izpita, ki jo lahko kandidati dvignejo na vseh območnih obrtno-podjetniških zbornicah po Sloveniji in na OZS je potrebno priložiti:

- overjeno kopijo spričevala ali navadno kopijo s predložitvijo izvirne listine na vpogled (od 1.1.2005 overitev pri notarju ni več nujna, pač pa se skladno z noveliranim ZUP ponovno dopušča upravna overitev);
- overjeno kopijo delovne knjižice (ni nujna priloga);
- dokazilo o plačilu prijavnine za mojstrski izpit (kopija potrdila o plačilu);
- opis del in nalog, ki jih je kandidat opravljal v času svoje zaposlitve v dejavnosti, za katero želi opravljati mojstrski izpit (napiše kandidat sam);
- potrdilo delodajalca o delovnih izkušnjah kandidata z opisom del in nalog, ki jih je oziroma jih še opravlja kandidat pri njem (lahko več potrdil delodajalcev, če je bil kandidat zaposlen pri večih delodajalcih);
- osebno fotografijo kandidata;
- izpolnjeno izjavo o dovolitvi objave podatkov o mojstrih v javnih medijih.

Rok za vložitev prijave za opravljanje mojstrskega izpita je vezan na razpisni rok, ki pa je omejen in zavezuje stranko, zato ga štejemo med prekluzivne roke. Namreč zamuda dejanja pomeni izgubo pravice stranke pristopiti k mojstrskemu izpitu, saj 9. člen Pravilnika o mojstrskih izpiti določa, da je kandidat, ki želi pristopiti k opravljanju mojstrskega izpita, dolžan vložiti prijavo za opravljanje mojstrskega izpita najkasneje zadnji dan razpisnega roka.

Ugotovimo lahko, da sodi rok za prijavo k opravljanju mojstrskega izpita med objektivne, absolutne in nepodaljšljive roke. Z razpisom je rok za prijavo k opravljanju mojstrskega izpita določen datumsko, npr. od 12.1.2009 – 31.12.2009.

Skladno z ZUP (ZUP, 129. člen) organ najprej preizkusi zahtevo in jo s sklepom zavrže, če vloga ni bila predložena v predpisanem roku. Vloga je vložena pravočasno:

- če jo organ prejme, preden izteče rok;
- če se pošlje po pošti priporočeno ali pa brzojavno, se za dan, ko je organ prejel vlogo, šteje dan oddaje na pošti.

Novela ZUP (ZUP, 63. člen) prinaša tudi možnost podajanja vlog po elektronski poti informacijskemu sistemu za sprejem vlog, vročenje in obveščanje. V primeru, da je vloga poslana po elektronski poti, se šteje za pravočasno, če jo je pred iztekom roka prejel informacijski sistem za sprejem vlog, vročenje in obveščanje. Slednje pomeni, da je potrebno poslati vlogo do 24. ure zadnjega dne za oddajo vloge; ker pa elektronska pot pomeni, da lahko pošlje stranka vloge iz kateregakoli dela sveta, pa to prinaša dobrodošlo spremembo, saj je v preteklosti veliko strank zamujalo rok za oddajo vloge.

Skladno z ZUP (ZUP, 129. člen) organ najprej preizkusi zahtevo in jo s sklepom zavrže:

- če stvar, na katero se vloga nanaša, ni upravna stvar;
- če vlagatelj v vlogi ne uveljavlja kakšne svoje pravice ali pravne koristi oziroma če po tem zakonu ne more biti stranka;
- če zahteva ni bila vložena v predpisanem roku;
- če o isti upravni stvari že teče postopek ali je bilo o njej že pravnomočno odločeno, pa je stranka z odločbo pridobila kakšne pravice ali so ji bile naložene kakšne obveznosti. Enako ravna tudi, če je bila izdana zavrnilna odločba in se dejansko ali pravno stanje, na katero se opira zahtevek, ni spremenilo.

Sicer lahko organ tudi kadarkoli med postopkom do izdaje odločbe zahtevo zavrže, če so podani zgoraj navedeni razlogi. Zoper sklep, s katerim organ zavrže zahtevo, je dovoljena posebna pritožba (ZUP, 129. člen).

Strokovni sodelavec, ki sprejema vloge neposredno od strank in drugih oseb, mora sprejeti vlogo, naslovljeno na OZS. Če ima vloga formalne pomanjkljivosti (vloge brez podpisa, pečata ali brez prilog, ki so v vlogi navedene itd.), strokovni sodelavec opozori stranko na pomanjkljivosti in ji pojasni, kako naj jih odpravi. Če stranka kljub temu zahteva, da se njena vloga sprejme, mora uradna oseba organa to storiti (ZUP, 129. člen). Na vlogo pa napiše zaznamek, da je stranko opozoril na pomanjkljivosti.

Po prejemu vloge na OZS strokovni sodelavec opravi predhodni preizkus vloge, v katerem ugotovi:

- ali so v vlogi navedeni vsi podatki, ki jih predpisujeta Obrtni zakon in Pravilnik o mojstrskih izpitih ter
- ali so k vlogi priložene vse listine, kot jih določata zakon oziroma pravilnik.

Kot dokazne listine se lahko uporabijo tudi mikrofilmske ali elektronske kopije listin oziroma reprodukcija te kopije. Prav tako se šteje za predloženo listino sporočilo organu, kje v informatizirani bazi ali evidenci se nahaja zapis, če gre za javno evidenco ali drugo evidenco in je organu dosegljiva. Vlogi ni potrebno prilagati potrdil, izpiskov in drugih podatkov o dejstvih iz uradnih evidenc, ki jih vodijo upravni in drugi državni organi, organi samoupravnih lokalnih skupnosti in nosilci javnih pooblastil. Organ si po uradni dolžnosti pridobi podatke iz uradnih evidenc (ZUP, 66. člen). V kolikor stranka predloži listino v prepisu ali kot fotokopijo ali kot elektronsko kopijo, uradna oseba zahtevala, da se pokaže izvirna listina. Prav tako overitev listin pri notarju ni več potrebna, pač pa se uvaja upravna overitev. Nadalje lahko stranka z uvedbo upravne overitve vse svoje pismene listine pretvori v overjene elektronske kopije in jih zatem, ko je to potrebno, priloži svojim elektronskim vlogam. Na podlagi ugotovitve v predhodnem preizkusu vloge se ta spozna za popolno ali nepopolno.

Če je vloga nepopolna ali nerazumljiva, je samo zaradi tega ni dovoljeno zavreči. Organ, ki prejme tako vlogo, mora v roku petih dni podati poziv za dopolnitev vloge (ZUP, 67. člen).

V pisnem pozivu za dopolnitev vloge je treba navesti:

- ime in sedež organa, torej pristojnega mojstrskega izpitnega odbora pri OZS, ki poziva;
- priimek in naslov tistega, ki je pozvan;
- v kateri zadevi (vloga št. ___ z dne ___) in kot kaj je pozvan (predlagatelj);
- manjkajoče podatke oziroma listine, ki jih mora predlagatelj predložiti;
- rok, v katerem mora dopolniti vlogo;
- opozorilo predlagatelju na posledice, če se pozivu ne bo odzval oziroma dopolnil vloge v danem roku.

Pravilnik o mojstrskih izpiti določa, da rok za dopolnitev vloge ne sme biti krajši od 8 dni (Pravilnik o mojstrskih izpiti, 8. člen). Pri določitvi roka pa je treba upoštevati vsebino dopolnitve (ali gre za dopolnitev podatkov, ki so predlagatelju znani, ali pa mora pri drugem organu pridobiti določeno listino itd.) ter roke temu ustrezno prilagoditi.

Pri tem velja opozoriti, da (ne glede na določbe področnih zakonov in podzakonskih predpisov) v postopku, ki se začne na zahtevo stranke, k vlogi ni potrebno prilagati potrdil, izpiskov in drugih podatkov o dejstvih iz uradnih evidenc, ki jih vodijo upravni in drugi državni organi, organi samoupravnih skupnosti ali nosilci javnih pooblastil. Organ bo v tem primeru ravnal skladno s 139. členom ZUP, kar pomeni, da si bo uradna oseba, ki vodi postopek, priskrbela podatke sama. OZS si v tem primeru priskrbi odločbo o izdaji obrtnega dovoljenja kandidata iz registra obrtnih dovoljenj pri OZS, če je kandidat obrtnik. Prav tako si priskrbi odločbo o izdaji obrtnega dovoljenja kandidatovega delodajalca, ki kandidatu izda zahtevano potrdilo o delovnih izkušnjah, če delodajalec opravlja obrtno dejavnost.

V primeru, če pa stranka izjavi, da prepoveduje organu, da si po uradni dolžnosti pridobi njene podatke iz uradnih evidenc oziroma da želi te podatke pridobiti sama,

se bo vloga štela za popolno, ko bodo priložena dokazila, ki jih zahteva predpis (ZUP, 66. člen).

Če kandidat vloge v danem roku ne dopolni (kandidat ne prosi za podaljšanje roka, se na vabilo ne odzove itd.), se taka vloga šteje kot da ni bila vložena, o čemer OZS izdati sklep, zoper katerega ima predlagatelj pravico pritožbe na komisijo za ugovore, ki jo imenuje minister, pristojen za obrt (Pravilnik o mojstrskih izpitih, 10. člen). S sklepom se odloča o vprašanjih, ki se kot postranska vprašanja pojavijo v zvezi z izvedbo postopka in se o njih ne odloča z odločbo (ZUP, 226. člen). Zoper sklep je dovoljena pritožba, zato mora vsebovati obrazložitev in pravni pouk (ZUP, 228. člen).

Postopek opravljanja mojstrskega izpita se prične z objavo razpisa za opravljanje mojstrskega izpita in se za posameznega kandidata uvede z vlogo kandidata. Kandidat prične z opravljanjem izpitov, ko mu OZS izda sklep o izpolnjevanju pogojev za pristop k opravljanju mojstrskega izpita.

6.3 UGOTOVITEV DEJANSKEGA STANJA IN OCENA IZVEDENIH DOKAZOV

Vlogo za pristop k opravljanju mojstrskega izpita je do leta 2005 obravnaval pristojni mojstrski izpitni odbor za I. praktični in II. strokovno-teoretični del. Kateri izpitni odbor je bil pristojen za obravnavo posamezne vloge kandidata, je bilo odvisno od tega, h kateremu mojstrskemu izpitu je kandidat podal vlogo za pristop. Tako je npr. vlogo kandidata za pristop k opravljanju mojstrskega izpita za naziv mojster avtomehanik obravnaval izpitni odbor za I. praktični in II. strokovno-teoretični del mojstrskega izpita za naziv mojster avtomehanik.

Vse do leta 2005 so razpisi skladno s starim Pravilnikom o mojstrskih izpitih potekali od 15-30 dni, praviloma pa so bili objavljeni le enkrat letno. V času razpisa je bilo tako podanih mnogo vlog, ki jih je bilo potrebno postopkovno pravilno in v roku rešiti. Vloge je pregledal in osnutke odločitev pripravil strokovni sodelavec OZS, ki je ga je pristojen mojstrski izpitni odbor pooblastil za vodenje postopka. Na osnovi tega je bila sklicana seja izpitnega odbora, na kateri je kolegijski organ pregledal in obravnaval vsako posamezno vlogo in sprejel bodisi enako odločitev ali pa drugačno, kot jo je pripravil strokovni sodelavec OZS in jo strokovno utemeljil. Zapisnik seje s sklepi odločitev o posamezni vlogi je bil končna osnova za izdajo sklepa o izpolnjevanju pogojev za pristop k mojstrskemu izpitu, ki je tako bodisi zavrnil ali pa potrdil izpolnjevanje pogojev.

Tridesetdnevni rok, v katerem je bilo potrebno kandidata obvestiti o izpolnjevanju pogojev za pristop k opravljanju mojstrskega izpita, se je v praksi izkazoval kot problematičen. Ob dejstvu, da je bilo potrebno pregledati in pripraviti vse osnutke sklepov ter nato sklicati seje 50 različnih izpitnih odborov, je bil prekratek in obstajala je velika možnost za nastajanje napak. Glede na to, da se je Obrtni zakon marca 13.3.2004 spremenil in liberaliziral pristopne pogoje za opravljanje mojstrskega izpita, je bilo smiselno v novem Pravilniku o mojstrskih izpitih, ki je pričel veljati 17.9.2004 (Uradni list RS, št. 101/2004), odločitev o pristopu kot procesno

predpostavko v celoti prepustiti strokovni službi pri OZS, ne da bi bilo potrebno obvezno predhodno odločanje izpitnega odbora (Pravilnik o mojstrskih izpitih, 5. člen).

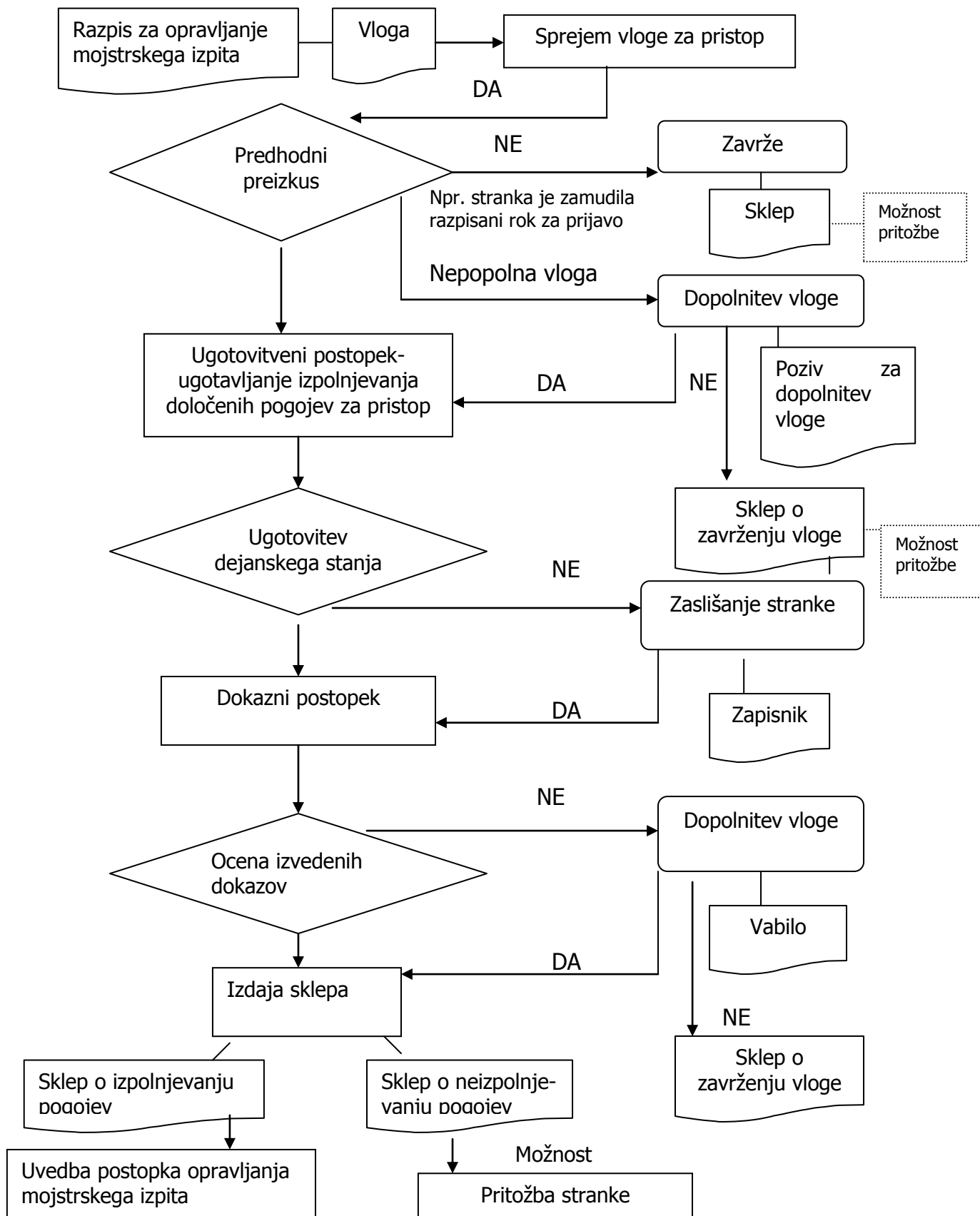
Kandidata, ki vloži pravilno izpolnjeno prijavo z vsemi potrebnimi dokazili, strokovne službe OZS najpozneje v tridesetih dneh po vložitvi prijave obvestijo o izpolnjevanju pogojev za pristop k mojstrskemu izpitu (Pravilnik o mojstrskih izpitih, 9. člen). V primeru, ko strokovna služba OZS iz prijave kandidata ugotovi, da ta ne izpolnjuje predpisanih pogojev za opravljanje mojstrskega izpita, vlogo s sklepom zavrže (Pravilnik o mojstrskih izpitih, 9. člen). Kandidat ima pravico v roku 15 dni po prejemu sklepa vložiti pritožbo na komisijo za ugovore pri Ministrstvu za gospodarstvo (Pravilnika o mojstrskih izpitih, 10. člen), ki je za OZS nadzorstveni organ.

Sklep o zavrnitvi zahtevka, ki je izdan v postopku pristopa k mojstrskemu izpitu, ne spreminja obstoječe pravice in obveznosti stranke. Z negativnim sklepom pristojni organ odkloni oziroma zavrne zahtevek stranke. Negativno odločbo lahko sicer izda organ z izdajo pisne odločbe ali pa z molkom. Šteje se, da organ molče izda negativno odločbo, kadar v postopku, ki je bil uveden na zahtevo stranke, v predpisanem roku ne izda in vroči stranki odločbe. Če torej organ ni odločil v zakonskem roku, se skladno z ZUP pritožba takoj po prejemu pošlje organu druge stopnje, ki ravna kot nadzorstveni organ (ZUP, 255. člen). Tako organ druge stopnje pozove prvostopenjski organ k obrazložitvi nedejavnosti in mu določi nov rok za odločitev ali pa zadevo reši sam.

Postopek opravljanja mojstrskega izpita sestavljajo posamezna dejanja, ki se opravljajo in sledijo po določenem redu, kot je prikazano v sliki 3. S temi dejanji se postopek začne, razvija in konča. Dejstvo je, da je že sama uvedba postopka po svoji vsebini zapletena.

Slika 3: Shematični prikaz uvedbe postopka opravljanja mojstrskega izpita

Vir: Mlakar, 2008

6.4 ROKI V POSTOPKU OPRAVLJANJA MOJSTRSKEGA IZPITA

ZUP v 99. členu loči roke, ki so določeni z zakonom, podzakonskim predpisom ali splošnim aktom za izvrševanje javnih pooblastil ali občinskih predpisov in roke, ki jih določi uradna oseba sama, če prej omenjene podlage rokov ne določajo (Jerovšek et al., 2007, str. 13).

Rok je časovno obdobje, ki lahko ali mora poteči, da bi organ ali stranka lahko ali morala opraviti kakšno procesno dejanje. Roke delimo na materialne in procesne roke. Materialni roki določajo čas uveljavljanja materialnih pravic. Zakoniti procesni roki pa določajo čas uveljavljanja ali izpolnjevanja procesnih pravic ali procesnih dolžnosti. Procesne roke delimo na:

- prekluzivne roke in inštrukcijske roke,
- objektivne in subjektivne roke,
- absolutne in relativne roke,
- podaljšljive in nepodaljšljive.

Rok za vložitev prijave za opravljanje mojstrskega izpita je vezan na razpisni rok, ki pa je omejen in zavezuje stranko, zato ga štejemo med prekluzivne roke. Namreč zamuda dejanja pomeni izgubo pravice stranke pristopiti k mojstrskemu izpitu, saj je kandidat dolžan vložiti prijavo najkasneje zadnji dan razpisnega roka (Pravilnik o mojstrskih izpitih, 9. člen). Nadalje lahko ugotovimo, da sodi rok za prijavo k opravljanju mojstrskega izpita med objektivne, absolutne in nepodaljšljive roke. Z razpisom za prijavo k opravljanju mojstrskega izpita, ki ga OZS objavi vsako leto meseca januarja in je odprt od dneva objave razpisa do izteka koledarskega leta (Pravilnik o mojstrskih izpitih, 7. člen), je rok za prijavo k opravljanju mojstrskega izpita določen datumsko npr. od 12.1.2009 – 31.12.2009.

Rok, v katerem mora OZS odločiti in s sklepom obvestiti kandidata o izpolnjevanju ali neizpolnjevanju pogojev za pristop k mojstrskemu izpitu je 30 dni od vložitve prijave (Pravilnik o mojstrskih izpitih, 9. člen); ta rok sodi med inštrukcijske roke, saj napotuje organ, da mora najkasneje v določenem roku odločiti o zadevi. Prav tako mora izpitni odbor kot kolegijski organ odločiti o uspešnosti kandidata na posameznem izpitu in ga o rezultatu obvestiti s sklepom v roku 15 dni (Pravilnik o mojstrskih izpitih, 43. člen).

Posebnost postopka opravljanja mojstrskega izpita je rok, v katerem mora kandidat opraviti vse izpitne obveznosti. Tako je kandidat dolžan opraviti vse izpitne obveznosti v roku 3 let od dneva pristopnega roka, sicer strokovna služba OZS postopek opravljanja mojstrskega izpita zaključi in kandidata izbriše iz evidence kandidatov za pridobitev mojstrskega naziva ter ga o tem obvesti s sklepom (Pravilnik o mojstrskih izpitih, 6. člen). Pristopni rok je pravzaprav datum, ko kandidat na podlagi ugodno rešene vloge za pristop k mojstrskemu izpitu dobi status aktivnega kandidata in po določenem datumu lahko prične opravljati izpite. OZS znotraj razpisnega roka določi več pristopnih rokov; zagotovljena morata biti najmanj dva na leto (Pravilnik o mojstrskih izpitih, 5. člen), običajno so trije na leto.

Rok, v katerem mora kandidat opraviti vse izpitne obveznosti, je podaljšljiv. Na prošnjo kandidata lahko OZS na podlagi izkazanih opravičljivih razlogov (bolezen, službena zadržanost in podobno) odobri podaljšanje roka za opravljanje mojstrskega izpita (Pravilnik o mojstrskih izpiti, 6. člen).

Kandidati imajo pravico vložiti ugovor zoper sklepe, zato morajo biti sklepi obrazloženi in morajo vsebovati pouk o pritožbi (ZUP, 228. člen). Tako imajo kandidati pravico vložiti ugovor zoper sklep o neizpolnjevanju pogojev za pristop k mojstrskemu izpitu v roku petnajst dni na komisijo za ugovore, ki jo imenuje minister, pristojen za obrt (Pravilnik o mojstrskih izpiti, 10. člen). Nadalje imajo kandidati pravico vložiti ugovor zoper oceno v roku treh dni po prejemu sklepa o uspešnosti na posameznem izpitu. O ugovoru odloča koordinacijski izpitni odbor pri OZS (Pravilnik o mojstrskih izpiti, 38. člen).

6.5 DOKONČNOSTI IN PRAVNOMOČNOST, ODLOČBA, SPRIČEVALO IN MOJSTRSKA DIPLOMA

Na podlagi dejstev, ugotovljenih v postopku, izda organ, ki je pristojen za odločanje, odločbo o zadevi, ki je predmet postopka. Z odločbo se odloči o vseh zahtevkih stranke, tudi če je postopek začel po uradni dolžnosti (ZUP, 207. člen).

Vsako upravno-pravno razmerje oblikovano z odločbo postane po določenem času nespremenljivo – pravnomočno. Odločba, ki se ne more več izpodbijati s pritožbo, je dokončna. Z dokončnostjo lahko začne stranka izvajati pravico, če zakon ne določa drugače (ZUP, 224. člen). Odločba postane najprej dokončna, dokončnost pa pomeni izvršljivost odločbe.

Odločba postane dokončna:

- z dnem vročitve stranki, če pritožba po zakonu ni dovoljena;
- z iztekom pritožbenega roka, če se stranka ni pritožila ali pa je zamudila pritožbeni oziroma prekluzivni rok;
- ko se stranki vroči odločba drugostopenjskega organa, s katero je pritožba zavržena ali zavrnjena;
- zoper dokončno odločbo pa je dovoljeno sodno varstvo zakonitosti v upravnem sporu oziroma izjemoma v drugem sodnem sporu.

Po nastopu dokončnosti je zoper odločbo dovoljen upravni spor. Upravni spor predstavlja od državne uprave neodvisno sodno kontrolo zakonitosti dokončnih upravnih aktov. Sodno kontrolo opravljata upravno in vrhovno sodišče.

Odločba, ki se ne more več izpodbijati v upravnem sporu ali v drugem sodnem postopku, pa je stranka z njo pridobila določeno pravico oziroma so ji bile z njo naložene kakšne obveznosti, postane pravnomočna (ZUP, 225. člen). Pravnomočnost predstavlja trdnost, trajnost in nespremenljivost izdane odločbe. Pravnomočnost zagotavlja pravno varstvo tistega, ki mu je odločba izdana. Zagotavlja tudi zaupanje v pravo, da bodo upravno-pravna razmerja oblikovana z odločbo tudi izvršena, če je to potrebno tudi s prisilnimi sredstvi. Pravnomočnost nastopa postopoma.

Odločba postane pravnomočna:

- z vročitvijo odločbe stranki, če se stranka ni pritožila oziroma je zamudila rok za pritožbo, namreč ker stranka ni izčrpala pritožbe, tudi nima sodnega varstva;
- ko je vročena drugostopenjska odločba - dokončna, stranka pa tožbe na upravno sodišče ni vložila ali pa je zamudila rok za tožbo;
- ko je vročena sodba prvostopenjskega upravnega sodišča in se stranka zoper sodbo ni pritožila ali je zamudila pritožbeni rok petnajstih dni na Vrhovno sodišče;
- če je vrhovno sodišče pritožbo zoper sodbo prvostopenjskega upravnega sodišča zavrglo ali zavrnilo.

Odločba je upravni akt, za katerega je značilno, da je:

- konkreten – odločba je dejanje, ki se nanaša na konkretno upravno stvar;
- posamičen – ker ureja razmerja za določene fizične ali pravne osebe na podlagi splošnega akta;
- enostranski – ker organ odloča o pravici in ali obveznosti enostransko, brez pogajanja s stranko; o pravici odloča na podlagi lastnih ugotovitev, stranka pa lahko samo do izdaje odločbe predlaga dokaze za odločitev;
- avtoritativen oziroma oblasten – ker ga izda nosilec oblasti in ker država zagotavlja prisilno izvršitev upravnega akta, če stranka prostovoljno ne izpolni obveznosti. Upravni akt se oblikuje kot konstitutivni ali deklarativni. Konstitutivni akti lahko predstavljajo pravice, obveznosti, prepovedi, zapovedi, odrek pravic ali spremembo določenega stanja. Deklarativni akt ne oblikuje pravic in obveznosti, pač pa samo ugotavlja, da je določeno pravno stanje nastalo že na podlagi predpisa;
- ter strogo obličen – pomeni, da mora biti izdan v pisni obliki in da mora imeti predpisane sestavne dele, ti sestavni deli pa morajo imeti predpisane sestavine.

Odločba v upravnem postopku se izda praviloma pisno, ustno le izjemoma. Sicer pa v splošnem velja, da kadar to določata zakon ali na zakonu temelječi predpis, se lahko odloči tudi ustno. Tudi če se odločba ustno razglasi, jo je potrebno izdati pisno. Odločbo je treba vročiti stranki v izvorniku (ZUP, 210. člen).

Vsaka pisna odločba, ki je bila izdana v upravnem postopku, mora biti tudi posebej označena kot taka, da bi se lahko že na zunaj videlo, da gre za konkreten upravni akt, s katerim je bilo odločeno v stvari, ki je bila predmet postopka, ne pa o vprašanjih, ki se tičejo postopka ali so se pojavila v zvezi z izvedbo postopka, o katerih se odloča s sklepom (ZUP, 210. člen). Sam naziv akta, torej odločba, ima namreč pomembne pravne posledice, ker se nanj veže dovoljenost pritožbe ter dokončnost, pravnomočnost in izvršljivost. Naziv, da gre za odločbo, pove tudi, da gre za konkretni upravni akt, ne pa za drug akt organa javne uprave (npr. za potrdilo, ki nima neposrednega pravnega učinka). Izjemoma pa se lahko s posebnimi predpisi določi, da se da odločbi tudi drugačen naziv.

Z ZUP določeni sestavni deli odločbe določajo njeno tehnično razporeditev, vrstni red in vsebino ter hkrati omogočajo lažjo presojo njene zakonitosti in pravilnosti, stranki pa lažje varstvo njene pravice oziroma pravne koristi. Pisna odločba obsega: uvod, naziv, izrek (dispozitiv), obrazložitev, pouk o pravnem sredstvu, številko in datum, odredbe komu naj se vroči ter, če se izda v fizični obliki, podpis uradne osebe in žig organa oziroma, če je izdana v elektronski obliki pa varna elektronska podpisa uradne osebe in organa, overjena s kvalifikacijskim potrdilom (ZUP, 210. člen). Odsotnost katerega od obveznih sestavnih delov odločbe (odločba nima na primer obrazložitve) lahko pomeni bistveno kršitev pravil postopka, ki v pritožbenem postopku narekuje odpravo takšne odločbe, ne glede na to, da je morebiti bila konkretna upravna stvar sicer pravilno rešena.

Kandidat, ki opravi vse dele mojstrskega izpita, dobi v petnajstih dneh po opravljenem zadnjem delu izpita pisno odločbo o opravljenem mojstrskem izpitu. Odločbo o pridobitvi mojstrskega izpita izda generalni sekretar OZS, podpiše pa jo tudi uradna oseba, ki je vodila postopek oziroma je pripravila osnutek odločbe (Pravilnik o mojstrskih izpitih, 43. člen). Z odločbo si pridobi mojstrski naziv ter s tem tudi srednjo strokovno izobrazbo. Odločba postane izvršljiva z iztekom petnajst dnevne pritožbene roka na Ministrstvo za gospodarstvo, če se stranka ni pritožila ali pa je zamudila pritožbeni rok; ko se stranki vroči odločba drugostopenjskega organa, s katero je pritožba zavržena ali zavrnjena; v kolikor je izčrpano sodno varstvo zakonitosti v upravnem sporu oziroma izjemoma v drugem sodnem sporu.

Odločba o pridobitvi mojstrskega naziva je konstitutivna odločba, saj se z njo ustanavlja novo pravno razmerje stranke. Sicer razlikujemo favorabilne in onerozne konstitutivne odločbe, s slednjimi organ nalaga določene obveznosti. Odločba o pridobitvi mojstrskega naziva je favorabilna odločba, ker se z njo dovoljuje opravljanje določene dejavnosti in se izdaja na zahtevo stranke. S konstitutivno odločbo o pridobitvi mojstrskega naziva je stranka pravno vezana, ker je OZS pri izdaji odločbe glede njene vsebine vezana z materialnimi predpisi. Odločba, izdana v postopku opravljanja mojstrskega izpita ustvarja za stranko spremembo pravnega razmerja. Torej stranka oziroma predlagatelj v postopku pridobitve mojstrskega naziva z njo pridobi novo pravico; to je pravico, da je nosilec obrtne dejavnosti in da si je pridobil srednjo strokovno izobrazbo; za nekatere gradbene mojstrske nazive pa še pravico, da je lahko oseba odgovorni vodja nekaterih gradbenih del.

Odločba o pridobitvi mojstrskega naziva je individualna (ne more biti niti skupna in niti generalna).

Kot dokaz o pridobljenem nazivu OZS v petnajstih dneh kandidatu izda spričevalo, ki ga vpiše v register izdanih spričeval o opravljenem mojstrskem izpitu. Register mojstrov je javna knjiga. Vsebino spričevala določi minister, pristojen za šolstvo, obliko pa OZS (Pravilnik o mojstrskih izpitih, 43. člen).

Kandidatom, ki so uspešno opravili mojstrski izpit, izda OZS za pridobljeni mojstrski naziv mojstrsko diplomu. Vsebino in obliko mojstrske diplome določi OZS. Mojstrska diploma ima reprezentativni pomen. Mojstrske diplome podeljuje OZS praviloma

enkrat letno na posebni prireditvi (Pravilnik o mojstrskih izpitih, 43. člen). Svečane prireditve so bile doslej vsako leto v Cankarjevem domu v Ljubljani, kjer so mojstrom za pridobljeni naziv čestitali minister za šolstvo, minister za gospodarstvo in vodstvo OZS. Prireditve pa so se udeleževali tudi drugi najvišji predstavniki države.

Z vidika upravnega postopka je za nas zanimiva odločba, s katero se mojstru podeli pravica uporabljati mojstrski naziv in se ga vpiše v register mojstrov, ki je javna knjiga.

6.6 PRAVNO VARSTVO PRAVIC KANDIDATOV

Vse odločitve upravnih organov, kadar odločajo o upravnih stvareh, morajo biti oprete na zakon, na mednarodno pogodbo ali kak drug predpis oziroma splošni akt. Odločbe in drugi posamični upravni akti morajo biti izdani v postopku, ki ga predpisuje zakon ali na zakonu temelječ predpis. Pravno sredstvo je že z ustavo, kakor tudi z zakonom določena pravna institucija, s katero se sproži postopek za presojo in ugotovitev skladnosti konkretnega (odločbe, sklepa) z abstraktno normo. Če med obema ni skladnosti, je upravni akt pravno napačen: nepravilen oziroma nezakonit. Nezakonitost nastopi tedaj, če ni skladnosti bodisi z zakonom bodisi s kakšnim drugim splošnim pravnim aktom, ki je nižji od zakona, izdan pa je bil na podlagi zakona. Torej je tudi vsak konkretni upravni akt, ki ni v soglasju s splošnim pravnim aktom, ki je nižji od zakona, v nasprotju z zakonom in zaradi tega nezakonit. Nezakonit pa je lahko konkretni upravni akt tudi zaradi tega, ker ne temelji na pravilno ugotovljenem dejanskem stanju ali ker v postopku niso bila upoštevana pravila postopka, ki so predpisana z zakonom (Jerovšek et al., 2007, str. 5).

Namen pravnih sredstev v upravnem postopku je zagotoviti pravilno ter dejansko in pravno zakonito delo in odločanje v konkretnih upravnih stvareh, kar pomeni zakonitost s formalnega in materialnega vidika. Formalna zakonitost terja od organa, da vodi upravni postopek po posebnem in splošnem upravnem postopku. Materialna zakonitost pa terja od organa, da priznava pravice in nalaga obveznosti samo v okviru in mejah pravic in obveznosti, ki jih določa materialni predpis.

Po načelu zakonitosti mora organ ravnati tudi kadar odloča po prostem preudarku oziroma diskrecijski pravici. Tedaj mora odločba temeljiti na namenu, v katerem je prosti preudarek organu dan ter mora biti izdana v obsegu podeljenega prostega preudarka. Organ v takem primeru sicer izda nevezan upravni akt, kar pomeni, da med več možnimi odločitvami izbere tisto, ki je v danem trenutku najprimernejša – organ odloča po načelu primernosti ali oportunitete. Če organ prekorači namen in obseg prostega preudarka, ravna v nasprotju z načelom zakonitosti.

Nezakonit konkretni upravni akt praviloma ne more obstajati, ker je v nasprotju s pravnim redom, zaradi tega ga je treba že zaradi javnega interesa popraviti in uskladiti s pravnim redom. To pa se opravi v postopku, ki se začne na podlagi pravnega sredstva. Dokler pa pristojni organ v predpisanem postopku na podlagi pravnega sredstva ne ugotovi, da je konkretni upravni akt nezakonit, velja, da je akt

zakonit. Pravno sredstvo je z ustavo (Ustava RS, 25. člen) zagotovljena pravica ali pravna možnost stranke, da izpodbija vsak akt državnega organa izdanega na prvi stopnji, če meni, da je nezakonit oziroma neprimeren, če je organ odločal po prostem preudarku.

Pravico do pravnega sredstva zagotavlja ZUP v temeljnem načelu – v pravici do pritožbe. Torej je zoper vsako odločbo dovoljena pritožba, razen če jo izključuje zakon. Predmet izpodbijanja na podlagi pravnega sredstva je lahko le izrek, ne pa kakšen drug sestavni del konkretnega upravnega akta.

Pravna sredstva, ki so na voljo v upravnem postopku, lahko razporedimo po raznih vidikih. Glede na to, ali je konkretni upravni akt, zoper katerega je naperjeno pravno sredstvo, v upravnem postopku dokončen ali pa še ni dokončen, razvrščamo pravna sredstva na redna in izredna pravna sredstva.

Zoper odločbo, ki jo izda OZS kandidatu po vseh opravljenih delih mojstrskega izpita in s katero je kandidatu podeljen mojstrski naziv, je dovoljena pritožba. Pritožba je možna v roku petnajst dni od izkazanega prejema odločbe na Ministrstvo za gospodarstvo, ki je drugostopenjski organ. Pritožba se vložijo pisno ali poda ustno na zapisnik pri OZS (Pravilnik o mojstrskih izpitih, 43. člen).

Kandidati imajo pravico vložiti ugovor zoper sklep, zato mora biti sklep obrazložen in mora vsebovati pouk o pritožbi (ZUP, 228. člen). Tako imajo kandidati pravico vložiti ugovor zoper sklep o neizpolnjevanju pogojev za pristop k mojstrskemu izpitu v roku petnajst dni na komisijo za ugovore, ki jo imenuje minister, pristojen za obrt (Pravilnik o mojstrskih izpitih, 10. člen).

Nadalje imajo kandidati pravico vložiti ugovor zoper oceno v roku treh dni po prejemu sklepa o uspešnosti na posameznem izpitu. O ugovoru odloča koordinacijski izpitni odbor pri OZS. Če koordinacijski izpitni odbor ugotovi, da je ugovor utemeljen, v roku sedmih dni po prejemu ugovora imenuje posebno komisijo, ki ponovno oceni znanje kandidata. Neutemeljene ugovore koordinacijski izpitni odbor zavrne s sklepom. Odločitev koordinacijskega izpitnega odbora in posebne komisije je dokončna (Pravilnik o mojstrskih izpitih, 38. člen).

6.6.1 Pritožba

Pritožba je redno pravno sredstvo. Redno se imenuje zato, ker je pritožba načeloma dovoljena zoper vse odločbe in sklepe. Uporablja se v okviru upravnega postopka, ki se konča, ko je pritožba izčrpana oziroma ko je potekel rok zanjo, če se stranka ni pritožila. Pritožba je devolutivno in suspenzivno pravno sredstvo. Devolutivno je zato, ker o njej odloča organ druge stopnje, torej organ višje stopnje. Suspenzivno sredstvo pa je pritožba, ker praviloma zadrži izvršitev odločbe, dokler o pritožbi ni določeno. Izjemoma pritožba nima suspenzivnega učinka, če zakon tako določa ali če se odloča v skrajšanem ugotovitvenem postopku, ker gre za nujne ukrepe v javnem interesu, s katerimi ni mogoče odlagati (pritožba zoper to odločbo ne zadrži izvršitve). Pritožba zoper sklep pa nima nikoli suspenzivnega učinka.

Pritožba je vloga, zato zanjo velja vse, kar po zakonu o splošnem upravnem postopku velja za vlogo. Pritožba mora vsebovati najmanj:

- ime in priimek in polni naslov pritožnika;
- naziv organa, na katerega se pritožba vloga (drugostopenjski organ);
- pritožbene razloge – na prvi stopnji so to lahko kršitev pravil postopka, nepravilna ali nepopolna ugotovitev dejanskega stanja in kršitev materialnih predpisov (na ničnostne razloge pazi organ po uradni dolžnosti, čeprav jih stranka ne navaja);
- podpis pritožnika;
- kraj in datum.

Pritožbo lahko vloži stranka, ki je sodelovala v postopku na prvi stopnji, lahko pa jo vloži tudi oseba, ki izkaže pravni interes, če v postopku ni sodelovala in je izdana odločba v njeno škodo oziroma posega v njene pravne koristi (ZUP, 229. člen). Pritožba se vloži v petnajstdnevem splošnem pritožbenem roku, če s posebnim zakonom ni določen krajši ali daljši pritožbeni rok (ZUP, 235. člen). Pritožba se vloži pri organu prve stopnje, ki je izdal izpodbojno odločbo. Če pa je stranka pritožbo vložila pri drugostopenjskem organu, se pravočasnost vložitve pritožbe presoja po dnevu, ko je prispela k drugostopenjskem organu, ne glede na to, kdaj jo je ta organ odstopil prvostopenjskemu organu (ZUP, 239. člen).

Odločba se lahko izpodbija s pritožbo:

- zaradi nepravilne in nepopolne ugotovitve dejanskega stanja;
- zaradi kršitve materialnega prava (materialni predpis sploh ni bil uporabljen ali pa je bil uporabljen napačno);
- zaradi bistvene kršitve pravil postopka (odločal je stvarno nepristojen organ, stranki ni bila dana možnost udeležbe v postopku in ni bila dana možnost, da se izjavi v vseh dejstvih in okoliščinah, uradna oseba, ki bi morala biti izločena iz postopka pa to ni bila, če stranki ni bila dana možnost uporabe njenega jezika, če se odločba ne da preizkusiti); (ZUP, 237. člen).

Ko organ prve stopnje prejme pritožbo, jo preizkusi ali izpolnjuje formalne pogoje, ali je pritožba po zakonu sploh dovoljena, ali jo je vložila upravičena oseba, ali je pravočasna oziroma vložena v roku. Če pritožba predpisanih pogojev ne izpolnjuje, jo organ prve stopnje zavrže s sklepom (ZUP, 240. člen). Če so formalni pogoji izpolnjeni, lahko organ prve stopnje preizkusi pritožbene razloge in če ugotovi, da so utemeljeni, zlasti da stranka v postopku ni bila zaslišana, ali da je namesto posebnega ugotovitvenega postopka organ izvedel skrajšani ugotovitveni postopek, ali da je bilo materialno pravo napačno uporabljeno, lahko te napake odpravi ali dopolni postopek in izda novo nadomestno odločbo. Zoper novo odločbo ima stranka pravico pritožbe (ZUP, 242. člen). Če pa razlogov za izdaja nadomestne odločbe ni, pa organ brez odlašanja oziroma najpozneje v roku petnajst dni pošlje pritožbo skupaj s celotnim spisom organu druge stopnje v pritožbeni postopek (ZUP, 242. člen). Ko organ druge stopnje prejme pritožbo, jo preizkusi ali izpolnjuje formalne pogoje, ki so isti kot pri prvostopenjskem organu; če ti niso izpolnjeni, pritožbo s sklepom zavrže (ZUP, 248). Če pa razlogov za zavrženje pritožbe ni, organ druge stopnje preizkusi izdano odločbo glede na pritožbene navedbe, pri čemer na ničnost in na bistvene kršitve postopka skrbi po uradni dolžnosti.

Organ druge stopnje pa lahko odloči na sledeče načine:

- pritožbo lahko kot neutemeljeno zavrne in potrdi odločbo prvostopenjskega organa;
- pritožbi ugodi in odločbo deloma ali v celoti odpravi; če jo odpravi, lahko sam odloči o stvari ali pa zahteva dopolnitev postopka prvostopenjskega organa, ali pa po odpravi odločbe zadevo vrne v ponovno odločanje prvostopenjskemu organu;
- pritožbi ugodi in odločbo spremeni v korist stranke;
- na pritožbo stranke odločbo spremeni v njeno škodo, če pri reševanju pritožbe ugotovi, da so podani razlogi ali kršitve, opredeljene v izrednih pravnih sredstvih, in sicer: odprava in razveljavitev odločbe po nadzorstveni pravici, izredna razveljavitev odločbe in ničnost odločbe;
- pritožbi ugodi in odločbo izreče za nično; (ZUP, 246. člen).

Tudi drugostopenjski organ, ki je skladno s Pravilnikom o mojstrskih izpitih (Pravilnik o mojstrskih izpitih, 43. člen) Komisija za ugovore pri Ministrstvu za gospodarstvo, mora ves čas postopka paziti, ali določitev o pritožbi ne posega v pravice tretjih oseb in če posega, mora te osebe seznaniti s pritožbenim postopkom. Organ druge stopnje odloči z odločbo, ki ima enake sestavine kot odločba prvostopenjskega organa. Organ mora o pritožbi odločiti čim prej, najkasneje pa v dveh mesecih (ZUP, 256. člen).

6.6.2 Izredna pravna sredstva

Izredna pravna sredstva se lahko uporabijo v upravnem postopku, ko je odločba že dokončna ali pravnomočna. Praviloma so nesuspeživna, ker ne zadržijo izvršitve odločbe, zoper katero so vložena. Izredna pravna sredstva omogočajo odpravo, spremembo ali razveljavitev izdane odločbe, tudi v primerih, ko je odločba že izvršena.

Med izredna pravna sredstva štejemo:

1. Obnova postopka

Upravni postopek se obnovi v primeru, ko je odločba že dokončna ali pravnomočna in je podan eden od sledečih obnovitvenih razlogov:

- če se izve za nova dejstva ali nove dokaze, ki bi sami zase ali v zvezi z že izvedenimi v prejšnjem postopku pripeljali do drugačne odločitve, če bi bila ta dejstva znana že v času odločanja;
- če odločba temelji na ponarejeni listini, lažni izjavi priče ali izvedenca;
- če odločba temelji na sodbi, ki je bila pravnomočno razveljavljena;
- če odločba temelji na predhodnem vprašanju, ki je bilo v bistvenih točkah kasneje drugače rešeno;
- če je v postopku sodelovala uradna oseba, ki bi morala biti iz postopka izločena;
- če osebi, ki bi morala biti udeležena v postopku kot stranka, ni bila dana možnost udeležbe, pa taka oseba za postopek ni vedela ali se ga ni mogla udeleževati;
  - če je stranka dosegla izdajo odločbe na podlagi njenih neresničnih navedb;
  - če je izdala odločbo uradna oseba, ki je ni imela pravico izdati;

- če je bil kolegijski organ nepravilno sestavljen ali za odločitev ni glasovala predpisana večina (ZUP, 260. člen).

Obnovo postopka lahko zahteva stranka, državni tožilec in državni pravobranilec, lahko pa začne organ obnovo postopka po uradni dolžnosti. Obnovo postopka lahko predlaga stranka ali organ začne v enomesečnem subjektivnem roku. Če od dneva vročitve dokončne odločbe preteče več kot tri leta, se obnova postopka ne more več predlagati, organ pa ga tudi ne more več po uradni dolžnosti začeti (ZUP, 263. člen).

2. Sprememba in odprava odločbe v zvezi z upravnim sporom

Če je zoper dokončno odločbo vložena tožba in začel upravni spor, lahko tožena stranka spremeni ali odpravi svojo odločbo, če v celoti ugotovi toženemu zahtevku tožnika. V primeru, da pa tožnik tudi po prejemu nove odločbe ni zadovoljen z odločitvijo, sodišče nadaljuje upravni spor zoper zadnjo izdano odločbo (ZUP, 273. člen).

3. Odprava in razveljavitev odločbe po nadzorstveni pravici

Postopek, ki je bil končan na prvi stopnji in odločba izdana oziroma vročena stranki, se lahko odpravi ali razveljavi preko nadzorstvenega organa to je drugostopenjskega organa, če so podani razlogi:

- če je odločbo izdal krajevno nepristojen organ;
- če je odločbo izdal stvarno nepristojen organ;
- če je organ izdal odločbo brez soglasja, mnenja, dovoljenja ali potrditve drugega organa, pa bi to moral skladno z materialnim predpisom, ki ureja stvar o kateri je odločal;
- če je o isti stvari že bila izdana odločba (ZUP, 274. člen).

Če se odločba odpravi, se odpravijo vse pravne posledice za nazaj do dneva izdaje odločbe – učinkuje *ex tunc*, za vnaprej pa učinkuje nova odločba. Razveljavitev učinkuje samo od dneva razveljavitve za vnaprej – učinkuje *ex nunc*.

4. Izredna razveljavitev odločbe

Izvršljiva odločba se lahko izjemoma razveljavi po organu druge stopnje oziroma nadzorstvenemu organu, če bi z izvršitvijo nastala huda in neposredna nevarnost za življenje in zdravje ljudi, za javno varnost ali javni red in mir ali pa če bi bilo ogroženo premoženje velike vrednosti, pa teh nevarnosti ni mogoče preprečiti z drugimi, za stranko ugodnejšimi sredstvi. Odločba se lahko razveljavi samo toliko, kolikor je potrebno, da se ta nevarnost, ki grozi, prepreči ali onemogoči. Stranka, kateri je bila odločba razveljavljena, pa ima pravico pri sodišču zahtevati povračilo dejanske škode, ne more pa zahtevati pričakovanega dobička ali dohodka, ki bi ga imela, če bi lahko izvrševala odločbo (ZUP, 278. člen).

5. Ničnost odločbe

Odločba, v kateri so hude ali grobe napake procesne narave, ki jih ni mogoče popravljati, se izreče za nično.

Odločba je nična:

- če jo izda upravni organ o stvari, ki ni upravna stvar oziroma o zadevi iz sodne pristojnosti;

- če odločbe dejansko ali pravno ni mogoče izvršiti;
- če bi z izvršitvijo odločbe stranka storila kaznivo dejanje;
- če je izdana odločba brez zahtevka stranke, pa se lahko izda samo na njeno zahtevo;
- če je stranka dosegla izdajo odločbe s silo, z zvijačo, ali če je organ spravila v zmoto, ali s kakšnim drugim protipravnim ravnanjem;
- če poseben zakon določa še druge ničnostne razloge.

Za nično izreče odločbo organ prve ali druge stopnje, odvisno od tega, pri katerem organu je nastala kršitev, ki je razlog za ničnost. Izrek ničnosti ni vezan na rok. Če se odločba izreče za nično, se vzpostavi stanje, kakršno je bilo pred izdajo odločbe (ZUP, 279. člen).

6.6.3 Upravni spor

Po nastopu dokončnosti je zoper odločbo dovoljen upravni spor. Upravni spor predstavlja od državne uprave neodvisno sodno kontrolo neodvisnosti dokončnih upravnih aktov. Sodno kontrolo opravljata upravno in vrhovno sodišče (Zakon o upravnem sporu, ZUS - 1, Uradni list RS, št. 50/1997, (65/1997 popr.), 70/2000, 11/2003, 105/2006, 26/2007, 122/2007, 65/2008, 119/2008, 12. člen).

Zakon o upravnem sporu ureja upravni spor, ki predstavlja od uprave neodvisno sodno kontrolo zakonitosti dokončnih upravnih aktov. V upravnem sporu sodišče na podlagi tožbenega zahtevka tožnika presoja, ali je izdani upravni akt zakonit oziroma če je organ odločal po prostem preudarku, ali je ravnal v skladu z namenom danega pooblastila in v obsegu prostega preudarka. Zakon o upravnem sporu temelji na sporu o zakonitosti, ker se pred upravnim sodiščem prve in druge stopnje izpodbija in presoja praviloma zakonitost dokončnega upravnega akta (ZUS - 1, 2. člen). Sodišče ugotovi, ali je upravni akt zakonit, če pa ni, ga odpravi in zadevo vrne v ponovno odločanje toženi stranki, torej organu, ki je izdal odločbo. Izjemoma pa lahko sodišče odloča meritorno o stvari sami, tako da po odpravi nezakonitega akta zadevo ne vrne organu, ki je izdal dokončen akt, v ponovno odločanje, pač pa sodišče samo odloči o stvari (ZUS - 1, 64. člen).; v tem primeru govorimo o sporu polne jurisdikcije. V sporu polne jurisdikcije pa sodišče lahko odloči le, če mu narava stvari to dopušča.

7 ZAKLJUČEK

Če gledamo tehnicistično in z vidika izobraževanja je človek izdelek, ki ima enega najdaljših življenjskih ciklusov, zato se mora stalno izobraževati, usposablјati in izpopolnjevati. Tak kompleksen »izdelek« izobraževanja in usposablјanja mora zadovolјiti tako sebe, kot tudi kupce njegovega znanja in sposobnosti, to je delodajalce na eni strani in na drugi strani trg oziroma potrošnike. Poklicno in strokovno izobraževanje ter njegovi proizvodi naj bi bili tudi odziv na zahteve in stalna gibanja v sferi dela. Ena najbolj bistvenih zahtev sovpada z zahtevo trga dela, ki je čim boljša zaposljivost. Delodajalci se namreč odločajo za tiste absolvente šol in programov usposablјanja, ki imajo zagotovljene lastnosti uspešnega in učinkovitega delavca.

Strokovno izobraževanje, z njim pa tudi izobraževanje za pridobitev mojstrskega naziva v vsej svoji kompleksnosti in razvejenosti izstopa napram izobraževanju za pridobitev splošne izobrazbe, to je gimnazije z njenimi značilnostmi ter posebnostmi. Ko govorimo o sistemu poklicnega izobraževanja, samoumevno mislimo tudi na področje usposablјanja, zato menim, da moramo na poklicno in strokovno izobraževanje gledati celostno, ne glede na to, ali so udeleženci v teh procesih mladi ali odrasli, ali pridobivajo prvi poklic, ali pa se dodatno izobražujejo oziroma usposablјajo.

Nadaljnji razvoj poklicnega in strokovnega izobraževanja ter vloga OZS pri njihovem izvajanju je v veliki meri odvisen od politike. Res je, da glede na novelirani obrtni zakon iz leta 2008 obrtniki lažje vstopajo v nekatere obrtne dejavnosti, vendar se mi zastavlja vprašanje, ali lahko deregulacija obrtnih dejavnosti ter morebitna prenova zborničnega sistema ogrozi vlogo socialnega partnerstva OZS ter tako neposredno poseže tudi v sam sistem poklicnega in strokovnega izobraževanja? Država bi morala prisluhniti prizadevanjem OZS, ki vztraja, da bi morala kot minimalni kvalifikacijski pogoj za vstop v obrtno dejavnost ostati vsaj srednja strokovna izobrazba z določenimi delovnimi izkušnjami. Država pa je kljub argumentiranim zborničnim dejstvom v začetku leta 2008 z uredbo sprejela popolno liberalizacijo vstopa v obrtno dejavnost pri nekaterih poklicih, na primer za slikopleskarsko, slaščičarsko, pekovsko in še nekatere druge dejavnosti. Slovenskim obrtnikom in podjetnikom ter širši javnosti je bila liberalizacija vstopa v obrt prikazana kot sledenje praksi v evropskih državah, čeprav je iz analize vstopanja v obrt v nekaterih državah članicah EU razvidno, da nam najbližje države (Avstrija, Nemčija, Francija, Nizozemska) za vstop v obrt zahtevajo ustrezno usposobljenost in dajejo mojstrskim nazivom izreden pomen.

OZS in država si morata prizadevati za zaščito in razvoj klasične obrti in s tem tudi za varstvo potrošnikov. Menim, da bi popolna liberalizacija kvalifikacijskega vstopa v obrtne dejavnosti dolgoročno pomenila razvrednotenje poklicnega izobraževanja, zaradi česar ne bi bilo več prenašanja znanj na mlajši rod. To pa bi lahko povzročilo za nekatera poklicna področja nepopravljive ali pa težko popravljive posledice. Podjetništvo oziroma obrt oziroma opravljanje poklicev na tem področju ne more in

ne sme biti prepuščeno naključju in samo pravilom trga, pač pa je potrebno tudi tu, tako kot velja v številnih drugih dejavnostih (vse od zdravstva, pedagoških poklicev, odvetništva in drugo) postavljati zahtev po visokih znanjih in po reguliranju. Le-to bo namreč lahko na eni strani zagotavljalo uspeh obrtniku-podjetniku, na drugi stani pa nam potrošnikom zagotovilo kakovostne storitve oziroma izdelke.

Ugotavljam, da obrt in mala podjetja potrebujejo močnega, reprezentativnega zastopnika pred državo, politiko in tudi velikim gospodarstvom. V mnogih evropskih državah, tudi na ravni EU, se obrt in mala podjetja združujejo v svojo organizacijo. Tako obrt in malo podjetništvo v odnosu do države, kot v odnosu do srednjih in večjih podjetij, lahko nastopata še bolj enotno, še bolj argumentirano, ko se zavzemata za bolj prijazno podjetniško okolje in za hitrejšo rast gospodarstva. Ta del gospodarstva bo tudi v prihodnje igral pomembno vlogo v slovenskem, evropskem in globalnem prostoru, z njim pa tudi pomen in vloga OZS.

Čeprav se je odnos do podjetništva v zadnjih letih pomembno izboljšal, bo vkljub vsemu potrebnih še veliko sprememb. Te so potrebne na področju davčnega sistema (večje davčne vzpodbude za male gospodarske subjekte, obdavčitev z znižano stopnjo DDV nekaterih delovno intenzivnih panog: frizerstvo, gostinstvo, izdelavo izdelkov domače in umetnostne obrti), na trgu dela (fleksibilnejša delovnopravna zakonodaja) ter odpravljanje administrativnih ovir (ločeno moramo obravnavati mikro, mala in srednja podjetja). Na teh področjih bo morala OZS pripraviti predloge za ustrezno spremembo zakonodaje in biti vztrajen ter neizprosni pogajalec z vlado.

Zaradi tega in ker živimo v času, ko je postalo znanje ena največjih vrednot in vrednosti, se kažejo potrebe po drugačnem vrednotenju in posredovanju znanja. Menim, da ima OZS vse pogoje, da postane osrednja institucija znanja, izobraževalnih in svetovalnih storitev za obrtnike in male podjetnike, saj jih v svoji organizaciji združuje že preko 50.000.

Na obstoječe izobraževanje v OZS ima članstvo v zadnjem času kar nekaj dobronamernih pripomb. Večina opozoril pa prihaja iz strokovnih sekcij, ki delujejo v okviru OZS. Kritično ocenjujejo sedanji sistem mojstrskih izpitov, ki bi ga bilo nujno spremeniti in ustrezno nadgraditi. Pridobivanje naziva obrtni mojster namreč ne poteka v mojstrski šoli ali po izobraževalnem programu, temveč z opravljanjem izpitov po izpitnih katalogih. Šolska zakonodaja za mojstrske izpite ne določa obveznega izobraževalnega programa, pač pa le vsebino in obseg znanj, ki je določena v posameznem izpitnem katalogu in jih je kandidat dolžan dokazati na izpitu. Izpitni katalogi se v vseh desetih letih izvajanja mojstrskih izpitov niso spremenili oziroma ne sledijo tehnološkim, informacijskim in strokovnim spremembam. Kandidati se na izpite pripravljajo samostojno. Lahko se vključijo tudi v organizirane vsebinske priprave na posamezne dele mojstrskega izpita, ki jih izvajajo različne organizacije in so za kandidate neobvezne. Želim poudariti, da brez vzpostavitve ustreznega izobraževanja oziroma ustrežnejših priprav na mojstrske izpite, ne moremo več pričakovati nadaljnji razvoj tega segmenta izobraževanja.

Mojstrski izpiti preko obrtnega mojstra – učitelja mladih pomenijo dolgoročno na marsikaterem poklicnem področju možnost, da se določen poklic sploh lahko ohrani.

Z uvedbo dualnega sistema, torej z možnostjo praktičnega izobraževanja vajencev, si obrtniki - mojstri lahko sami zagotovijo obnovo lastnega kadra v svojih obratovalnicah. Torej je poslanstvo OZS tudi tesno povezano z vzdrževanjem posameznih poklicev, saj se v sistemu izobraževanja mojster – vajenec v slovenskem prostoru lahko obdržijo določeni poklici, ki se s šolskimi programi zaradi premajhnega interesa oziroma vpisa otrok (npr. čevljar) enostavno ukinjajo.

Ne glede na to, da je vpis kandidatov za mojstrske izpite po uveljavitvi novele obrtnega zakona občutno manjši, pa mojstrski izpit še vedno obstajajo kot motiv za vse tiste, ki želijo opravljati dejavnost, za katero je predpisana ustrezna srednja strokovna izobrazba, a imajo le poklicno šolo. Potrebujejo pa ga tudi tisti, ki želijo zadostiti drugim predpisom, na primer zakon o graditvi objektov od odgovornega vodje gradbenih del zahteva med drugim tudi mojstrski izpit. Poleg tega ne smemo pozabiti, da živimo in delamo v času, ko je tudi obrt izpostavljena vse hujši konkurenci in dodatno strokovno znanje obrtniku ali malemu podjetniku omogoča prednost pred konkurenco. Navsezadnje pa mojstrski izpit prinaša tudi srednjo strokovno izobrazbo in možnost nadaljnjega šolanja na višjih strokovnih šolah.

Zaradi vsega naštetega bi v prihodnje kazalo razvijati mojstrsko izobraževanje na višji strokovni ravni, kar pomeni velik odmik od funkcionalnega izobraževanja in premik k bistveno večji in sistematični vlogi certificiranega izobraževanja. Različni strokovni in splošni seminarji in druge krajše oblike funkcionalnega izobraževanja bi se morali nadomestiti s sodobnejšimi in splošno priznanimi izobraževalnim oblikami vseživljenskega učenja. Mojstrski izpiti bi morali dobiti novo podlago – poklicni standard - ki bi bil zasnovan modularno; takšen sistem bi omogočal vzpostavitev mojstra na višji strokovni ravni (npr. mojster plus - podjetniški modul).

Menim tudi, da bi bilo mojstre potrebno bolj promovirati. Res je, da so v letu 2006 mojstri ustanovili svoj klub, v katerega je trenutno včlanjenih okrog 300 mojstrov in ta na različne načine skrbi za promocijo, vendar so obrtniki mojstri še vse premalo prepoznavni tako v lastnih stanovskih vrstah, kot tudi v širši javnosti.

Tudi v tem vidim še neizkoriščene priložnosti naših obrtnikov in malih podjetnikov in njihove stanovske organizacije, ki jih bomo morali v prihodnje pospešeno razvijati ter tako krepiti ugled slovenske obrti na domačem trgu, na tržiščih Evropske unije in tudi izven nje, na širokih svetovnih trgih.

LITERATURA

1. ČEBULJ, Janez. Upravno pravo. Visoka upravna šola, Ljubljana, 2000.
2. GLAS, Miroslav in drugi. Predlog zborničnega sistema v slovenskem gospodarstvu. Zbornica obrti in podjetništva (razširjeno gradivo). Obrtna zbornica Slovenije, Ljubljana, 2005.
3. GÜNTER, Kristian. Handwerkskammern in Europa. Ein Organisationsvergleich, Brüssel, 2004.
4. HOČEVAR, Ema. Obrt v številkah. Statistični pregled. Obrtno-podjetniška zbornica Slovenije, Ljubljana, 2008.
5. JAREC, Miran, SEDOVNIK, Pavle. Zahteve slovenske obrti Državnemu zboru in Vladi Republike Slovenije št. II. Obrtna zbornica Slovenije, Ljubljana, 1994.
6. JAREC, Miran. Gospodarska politika v reformnih državah Srednje in Vzhodne Evrope. Pospeševanje razvoja malih in srednjih podjetij z ustrežno politiko. Zbornik referatov z mednarodne konference UEAPME in Obrtne zbornice Slovenije, Bled, 1998.
7. JAREC, Miran. Za prihodnost obrti in obrtne zbornice gre. Obrtnik. 2003, let. 32, št. 7/8, str. 4-6.
8. JAREC, Miran, HROVATIN RADOBULJAC, Tanja, KERN, Marko, LIKAR, Miloš, MEGLIČ, Janja, MIHELIČ, Eva, RAZPOTNIK, Nataša, VIDIC, Jana. Desetletja v službi obrti, Ljubljana, 2004.
9. JAREC, Miran, KLJUN, Miroslav, SEDOVNIK, Pavle. Na pragu novega obdobja rasti. Kaj prinaša novelirani obrtni zakon. Obrtnik. 2007, let. 36, št. 11, str. 4-5, str. 6-7.
10. JAREC, Miran. Več za območne zbornice, manj za OZS in sekcije. Obrtnik. 2008, let. 37, št. 1, str. 6-7.
11. JEROVŠEK, Tone. Pomen načel v upravnem postopku. IV. dnevi javnega prava. Zbornik. Inštitut za javno upravo pri Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani, Ljubljana, 1998.
12. JEROVŠEK, Tone. Upravno odločanje v luči novega ZUP. Visoka upravna šola, Ljubljana, 1998.
13. JEROVŠEK, Tone. Pravna ureditev upravnega spora po Zakonu o upravnem sporu (ZUS – 1). Univerza v Ljubljani, Fakulteta za upravo, Ljubljana, 2006.
14. JEROVŠEK, Tone, KOVAČ, Polonca. Posebni upravni postopki. Univerza v Ljubljani, Fakulteta za upravo, Ljubljana, 2007.
15. JUSTINEK, Anica. Mojstrski, delovodski in poslovodski izpiti na novih izhodiščih. Sodobna pedagogika, 1999, št. 2, str. 28-45.
16. KOVAČ, Polonca. Občevanje organov in strank v sodobnem upravnem postopku. Javna uprava. 2004, let. 2, št. 2.
17. KOVAČ, Polonca. Pomen strokovne usposobljenosti za vodenje in odločanje v upravnem postopku. Kadrovske informacije. 2004, št. 13.
18. KOVAČ, Polonca, VIRANT, Grega, TIČAR, Bojan, KORADE PURG, Štefka. Pravna ureditev javne uprave. Univerza v Ljubljani, Fakulteta za upravo, Ljubljana, 2004.
19. KOVAČ, Polonca. Obrazložitev upravne odločbe kot instrument pravne države. Pravna praksa, 2005, št. 37.

20. KOVAČ, Polonca. Pravni in sociološki vidiki javnih pooblastil. Univerza v Ljubljani, Fakulteta za upravo, Ljubljana, 2006.
21. KOVAČ, Polonca. Izterjava članarine Obrtno-podjetniške zbornice Slovenije. Javna uprava, št. 213/2008.
22. KRANJC VÖRÖŠ, Renata, KOCIČ, Jasmina. Poročilo o delu na področju mojstrskih izpitov za leto 2002. Obrtna zbornica Slovenije, Služba za izobraževanje, Ljubljana, 2003.
23. MEGLIČ, Janja. Mesto in vloga Obrtne zbornice Slovenije v poklicnem izobraževanju. Obrtna zbornica Slovenije, Ljubljana, 1997.
24. MEGLIČ, Janja. Vpliv dualnega sistema poklicnega izobraževanja v Republiki Sloveniji na zaposlovanje mladih. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana, 2003.
25. SEDOVNIK, Pavle. Komentar k Obrtnemu zakonu. Obrtna zbornica Slovenije, Ljubljana, 1994.
26. SEDOVNIK, Pavle, MEGLIČ, Janja, BEDINA FRECE, Tanja, KRANJC VÖRÖŠ, Renata. Kako do mojstrskega naziva. Obrtna zbornica Slovenije, Ljubljana, 2003.
27. ŠTIRN, Nataša. Kako postati mojster. Obrtna zbornica Slovenije. Ljubljana, 2005.
28. ŠTIRN, Nataša. Poročilo o delu na področju mojstrskih izpitov v letu 2005. Obrtna zbornica Slovenije, Ljubljana, 2006.
29. ŠTIRN, Nataša. Vloga Obrtne zbornice Slovenije v poklicnem izobraževanju. Fakulteta za podiplomske državne in evropske študije, Ljubljana, 2006.
30. ŠTIRN, Nataša, KOCIČ, Jasmina. Poročilo o delu na področju mojstrskih izpitov v letu 2006. Obrtna zbornica Slovenije, Ljubljana, 2007.
31. ŠTIRN, Nataša, MLAKAR, Darja, BORAK, Zvonka. Poročilo o delu na področju mojstrskih izpitov v letu 2007 in 2008. Obrtno-podjetniška zbornica Slovenije, Ljubljana, 2008.
32. TOME, Marija. Vloga podjetij v poklicnem izobraževanju. Filozofska fakulteta, Ljubljana, 1998.
33. VIRANT, Grega. Pravna ureditev javne uprave. Univerza v Ljubljani, Fakulteta za upravo, Ljubljana, 2004.
34. ZGONC, Boštjan. Pobude in predlogi za nadaljnji razvoj poklicnega in strokovnega izobraževanja. Sklepno poročilo delavnic in seminarja, Ljubljana, 2000.

VIRI

Pravni viri:

1. Obrtni zakon. Ur. list RS, št. 50/94, 36/00-ZPDZC, 61/00, 42/02, 31/03 Odl.US: U-I-90/99-30, 18/04, 40/04-UPB1, 117/06-ZDavP-2, 102/07.
2. Zakon o državni upravi. Ur. list RS, št. 52/02, 56/03, 83/03-UPB1, 45/04-ZdZPKG, 61/04, 97/04-UPB2, 123/04, 24/05-UPB3, 93/05, 113/05-UPB4, 126/07-ZUP-E.
3. Zakon o graditvi objektov. Ur. list RS, št. 110/02, 97/03 Odl.US: U-I-152/00-23, 41/04-ZVO-1, 45/04, 47/04, 62/04 Odl.US: U-I-1/03-15, 10204-UPB1 (14/05 popr.), 92/05-ZJC-B, 93/05-ZVMS, 111/05 Odl.US: U-I-150-04-19, 120/06 Odl.US: U-I-286/04-46, 126/07.
4. Zakon o izobraževanju odraslih. Ur. list RS, št. 12/96, 86/04-ZVSI, 69/06, 110/06-UPB1.
5. Zakon o javnih uslužbencih. Ur. list RS, št. 110/02-ZDT-B, 2/04-ZDSS-1 (10/04 popr.), 23/05, 35/05-UPB1, 62/05 Odl.US: U-I-294/04-15, 113/05, 21/06 Odl.US: U-I-343/04-11, 23/06 Skl.US: U-I-341/05-10, 32/06-UPB2, 62/06 Skl.US: U-I-227/06-17, 131/06 Odl.US: U-I-227/06-27, 11/07 Skl.US: U-I-214/05-14, 33/07, 63/07-UPB3, 65/08, 69/08-ZTFI-A, 69/08-ZZavar-E.
6. Zakon o nacionalnih poklicnih kvalifikacijah. Ur. list RS, št. 81/00, 55/03, 83/03-UPB1, 118/06, 1/07-UPB2.
7. Zakon o poklicnem in strokovnem izobraževanju. Ur. list RS, št. 12/96, 44/00, 86/04, 79/06.
8. Zakon o splošnem upravnem postopku. Ur. list RS, št. 80/99, 70/00, 52/02, 73/04, 22/05-UPB1, 119/05, 24/06-UPB2, 105/06-ZUS-1, 126/06, 65/08.
9. Zakon o upravnem sporu. Ur. list RS, št. 50/97 (65/97-popr.), 70/00, 11/03, 105/06, 26/07 Skl.US: U-I-69/07-9, 122/07 Skl.US: U-I-264/05-23, U-I-181/07, Up-2126/07-10, 65/08 Odl.US: U-I-98/07-27, 119/08 Odl.US: U-I-69/07-36.
10. Uredba o določitvi obrtnih dejavnosti in obrti podobnih dejavnosti Ur. list RS, št. 18/08.
11. Pravilnik o mojstrskih izpitih. Ur. list RS, št. 4/00, 88/01, 18/04-ObrZ-C, 101/04.
12. Statut Obrtno-podjetniške zbornice Slovenije. OZS, 2008.
13. Sklep o načinu plačevanja članarine Obrtno-podjetniški zbornici Slovenije od 1.1.2008 dalje. Ur. list RS, št. 120/07.
14. Sklep o načinu plačevanja članarine Obrtno-podjetniški zbornici Slovenije od 1.1.2009 dalje. Ur. list RS, št. 123/08.

Internetni vir:

1. Spletni portal OZS <http://www.ozs.si/prispevek.asp?IDpm=3194> .

Drugi viri:

1. Center Republike Slovenije za poklicno izobraževanje. Izhodišča za pripravo mojstrskih, delovodskih in poslovodskih izpitov, 1997.
2. Poročevalec Državnega zbora RS, št. 102/2007 – 12.10.2007, str. 121.
3. Podatki iz registrov: učnih mest, učnih pogodb, mojstrskih izpitov. OZS, Služba za izobraževanje, Ljubljana, 1997-2008.

SEZNAM GRAFOV, PREGLEDNIC IN SLIK

Graf 1: Število vpisanih kandidatov na mojstrski izpit od leta 2000 do konca leta 2008	41
Graf 2: Primerjalni pregled števila mojstrov glede na vpis kandidatov po posameznih letih	44
Preglednica 1: Primerjalni pregled ureditve obrti in vstopa v obrt ter opredelitev pomena poklicne usposobljenosti v nekaterih državah članicah EU..	15
Preglednica 2: Mojstrski nazivi	37
Preglednica 3: Število vpisanih kandidatov na mojstrski izpit po posameznih mojstrskih nazivih od leta 2000 do konca leta 2008.....	39
Preglednica 4: Pregled po statusih za posamezni mojstrski naziv do 31.12.2008 ..	42
Preglednica 5: Mojstrski nazivi z manj kot deset vpisanih kandidatov od leta 2000 do konca leta 2008	44
Slika 1: Oblike članstva v zbornicah v državah EU.....	18
Slika 2: Organi Obrtno-podjetniške zbornice Slovenije.....	30
Slika 3: Shematični prikaz uvedbe postopka opravljanja mojstrskega izpita.....	61

SEZNAM KRATIC

- EU – Evropska unija
- OZS – Obrtno podjetniška zbornica Slovenije
- RS – Republika Slovenija
- ZUP – Zakon o splošnem upravnem postopku
- ZUS – Zakon o upravnem sporu

IZJAVA O AVTORSTVU IN NAVEDBA LEKTORJA

Izjavljam, da je diplomsko delo z naslovom Izvajanje mojstrskih izpitov kot javno pooblastilo pri Obrtno-podjetniški zbornici Slovenije moja avtorska stvaritev.

V Ljubljani, februar 2009

V skladu s pravili Fakultete za upravo dovoljujem objavo diplomskega dela na internetu.

Diplomsko delo je lektorirala Tanja Hrovatin Radobuljac.